

Румен Вълчев

ГЛОБАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Книга за учителя

Втора част

Център „Отворено образование“
София, 2013

Тези уроци са подготвени от учители от Танзания, Кения, Румъния, Италия, Обединеното кралство и България с мисълта, че глобалното образование, както и нашият глобализиращ се свят, изискват сътрудничество и общи усилия, които преминават или заличават границите и преодоляват пространствата.

СЪДЪРЖАНИЕ

УЧИТЕЛЯТ И ГЛОБАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ –

Южен Стойка, Анжела Теселиану

Общи компетенции за учителите, които работят по глобално образование	7
Специфични компетенции за учителите, които осъществяват глобално образование	11
Методи и стратегии на глобалното образование	22
Глобално образование, решаване на проблеми и проектен подход	37

УРОЦИ ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – БЪЛГАРИЯ

Глобалност – <i>Велина Кръстинкова</i>	54
Колонизацията – <i>Лариса Василева, Георги Симеонов</i>	56
Целите на хилядолетието в България – <i>Маргарита Иванова</i>	68
Консуматорско общество и околна среда – <i>Мариела Късовска</i>	72
Устойчиво развитие – <i>Мариела Късовска</i>	75
Африка – „черният“ континент? – <i>Мариана Бошнакова</i> ...	79
Африка в съвременния свят – <i>Силвия Стоянова</i>	86
Митове и истини за Африка – <i>Пламен Добрев</i>	90
Африка – зов за помощ. Лицата на бедността – <i>Маргарита Иванова</i>	94
Защо едни са бедни, а други богати? – <i>Маргарита Иванова</i>	99
Бедността като социално-икономическо явление – <i>Силвия Стоянова</i>	102

Нарушените права на децата в Мозамбик – <i>Поля Цветанова-Костова</i>	105
Липсата на равнопоставеност между мъжа и жената и овластяване на жените в Субсахарска Африка – <i>Малинка Йорданова, Таня Цветанова</i>	109
Цели на хилядолетието за развитие и нарушените репродуктивни права на африканската жена – <i>Малинка Йорданова, Таня Цветанова</i>	116
Природа и общество. Противоречивото отношение между тях – <i>Пенка Панагюрска</i>	122
Водата – не само химично съединение – <i>Мая Гешева</i>	126
Липсата на равен достъп до вода – предпоставка за политически и социално-икономически проблеми в Субсахарска Африка – <i>Диана Щъркелова</i>	131
Опустиняването на Африка – <i>Иванка Стоянова</i>	135

УРОЦИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – ТАНЗАНИЯ, КЕНИЯ

Неоколониализмът и проблемът на недоразвитието в Танзания – <i>Фредрик Джон Масой</i>	141
Възможности и предизвикателства за икономическата глобализация в областта Килиманджаро – <i>Агри Чарлз</i> . . .	145
Образованието в Кения – <i>Уйлям Самба</i>	151
Предучилищно образование в Танзания – <i>Деограуис Таримо</i>	158
Овластяване на жените и Цели на хилядолетието за развитие – <i>Алфа Килзви</i>	160
Проблеми, пред които се изправят жените в Танзания – <i>Анастазия Муши</i>	162
Злоупотребата с наркотици и нейното влияние върху икономическото развитие на Танзания – <i>Барака Е. Нгувава</i>	170

Степен на разпространение на СПИН и ефектите в област Моши – <i>Филомена А. Окачу</i>	175
Спасяване на биоразнообразието – <i>Бенедикт Дж. Шайо</i> . .	179
Проблеми на околната среда в Танзания.	
Справяне с редките ресурси – <i>Джоузеф Абаду Масаве</i> . . .	185
Устойчивата енергия в Танзания – <i>Ноел Дж. Машингуа</i>	188

УРОЦИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – РУМЪНИЯ

Глобализацията – <i>Каталина Луиза Неагу</i>	192
Права на човека – <i>Адриан Габриел Хорват</i>	195
Цели на хилядолетието за развитие – <i>Аурелия Збагану</i> . . .	198
Европа и останалият свят. Изследване на случай: Европейският съюз и Африка – <i>Корина Габриела Паун</i> . .	201
Факт или измислица – <i>Роксана Неату</i>	205
Териториална мобилност на населението – <i>Йонелия Мадалина Ненеа</i>	207
Какво означава да си дете в Субсахарска Африка? – <i>Олимпия Йонита</i>	210

УРОЦИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – ИТАЛИЯ

Първи урок: Намаляване наполовина на крайната бедност и недохранването – <i>Пиера Джода, Масимилиано Лепрати</i>	213
Втори урок: Подобряване на основното и средно образование – <i>Пиера Джода, Масимилиано Лепрати</i> . . .	224
Трети урок: Насърчаване на равенството между мъжете и жените и овластяване на жените – <i>Бианкамария Лофреда</i>	233
Четвърти урок: Осигуряване на устойчива околна среда – <i>Мария Денора</i>	237
Пети урок: Гарантиране опазването на околната среда – <i>Серж Латуш</i>	243

МАТЕРИАЛИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

I. Световната купа и търговците на дребно	250
II. Футболът е голям бизнес	254
III. Спортът, запазен за мъже?	257
IV. Спортът в обучението на млади хора за ХИВ/СПИН ..	260
V. Олимпийските игри като осъществяване на най-високи идеали	262
VI. Истината „Сила за добро“	265
VII. Спортни продукти и поносима работа	269

УЧИТЕЛЯТ И ГЛОБАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Южен Стойка, Анжела Теселиану

Южен Стойка е главен експерт по обществени науки в Министерство на образованието, научните изследвания, младежта и спорта, Букурещ, Румъния

Анжела Теселиану е експерт в Института за образователни науки, Букурещ, Румъния

ОБЩИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА УЧИТЕЛИТЕ, КОИТО РАБОТЯТ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ

Добре известен факт е, че независимо от предметната област, реализацията на качествено образование, което цели придобиването на умения, е възможно, само ако учителите притежават ред компетенции.

Качеството на учителска дейност е пряко свързано с равнището на образователни компетенции, които учителят притежава, придобива или развива по време на началното обучение или в процеса на професионална квалификация, както и чрез всекидневното упражняване на професионална дейност.

На европейско равнище учителските обучителни компетенции се определят като ключови компетенции. По този начин те се разглеждат в доклада на Европейската комисия „Общи европейски принципи за компетенции и квалификации на учителя“ (Брюксел, 2005). В този документ са включени три компетенции, които са твърде общи. Така учителят следва да умее:

- Да работи с информация, технология и знания;
- Да работи с хора от близката образователна среда: ученици, колеги, училищни и не-училищни партньори;

- Да работи в и с общността на различни равнища на сложност.

Областите на компетенции за учителската професия са:

Област на специализация според предмета и дидактическата позиция на учителя;

- **Област на педагогиката и на психологията на обучението;**
- Област на дидактиката/на специализираните дидактики;
- Област на **образователния мениджмънт** (управление на класа, на група ученици);
- **Информационни и комуникативни техники**, прилагани в процеса на обучение и учене;
- Междупрограмна и транспрограмна области, които целят **алтернативно и допълнително обучение, изследване и иновационни стратегии;**
- **Взаимодействие и партньорство със социалната среда;**
- **Самообразование и професионална кариера.**

В съответствие с тези области учителят следва да докаже, че притежава следните общи компетенции:

- Използва общи концепции и методи на изследване, специфични за различните програми и пакети от програми;
- Планира дейности на обучение-учене-оценяване, основани на целите на програмата, на познаването на тези процеси, на програмното съдържание, на уменията и на различията между учениците;
- Има отношение към интегративните програмни процеси и използва различни дидактични стратегии, които стимулират развитието на критическото мислене на учениците, тяхната способност да решават проблеми и да използват новите технологии;
- Има способността да избира и да използва най-добрите методи, стимулиращи мотивацията и поведението с цел създаване на образователна среда, която поощрява положителното социално взаимодействие, вътрешната мотивация и включването на учениците в процеса на учене, с което се подкрепя техния образователен успех;
- Изпитва как учениците учат и се развиват и може да създаде възможности за учене, които подкрепят физическото, интелектуално и социално развитие на учениците;

- Способен е да създава значими образователни преживявания у учениците;
- Осъзнава факта, че учениците се различават по това как учат и за това създава възможности за учене, които са адаптирани към индивидуалните различия в ученето.;
- Може да развива програмни и извънпрограмни дейности, които са интер, мулти и транспредметни;
- Развива познаването и използването на различни комуникативни стратегии, които са ефективни по отношение на подкрепата на познавателния интерес, сътрудничеството и взаимодействието между учениците по време на учебните дейности;
- Разбира и използва различни стратегии на оценяване, мониторинг и модифициране на дидактичните дейности, като осигурява постоянно интелектуално и социално развитие на учениците;
- Допринася за създаването на положителни отношения с колегите, със семействата на учениците и с други групи и организации от общността, така че да стимулира тяхното включване и подкрепа за дейностите на училището;
- Оценява резултатите от своите избори и действия за учениците, родителите, другите колеги (учители) и променя своите действия, когато е необходимо;
- Познава нормативните проблеми, свързани с дейността му, с учениците, родителите и техните законни права, както и собствените права и отговорности;
- Активно търси възможности за своето непрекъснато професионално развитие.

Тези общи компетенции са важни, за да се установи ролята на учителя в глобалното образование. От тази гледна точка ние смятаме, че трябва да бъдат идентифицирани ред специфични компетенции, за учителите, които реализират глобално образование в съгласие с особеностите на предметната област. Тези специфични компетенции от формална гледна точка покриват същите области на компетенции, които са характерни за учителската професия въобще. В същото време техният специфичен характер се определя от „специфичните характеристики на областта“;

от точните измерения и съдържание на глобалното образование в съгласие с основните цели на този вид образование.

Възможно ли е да се идентифицира основна цел/цели на глобалното образование? Като отчитаме различните мнения, изразени по този проблем, ние смятаме, че подобно идентифициране неизбежно ни поставя на позициите на епистемологичния перспективизъм.

В статията **От обучение в глобализация до развитие на глобално съзнание**, Вероника Боа и Хауърд Гарднър използват определят „глобално съзнание“, като „способност и нагласа да се поставя аз-ът и хората, обектите и ситуациите, с които влизаме в контакт в по-широката матрица на съвременния свят... В нашата формулировка глобалното съзнание се разполага на оста на съвременното пространство, по начин както историческото съзнание се поставя на оста на времето (Seixas 2004).

Три когнитивно-афективни способности са в основата на глобалното съзнание: глобална чувствителност или нашето съзнание за местния опит като израз на по-широки развития на планетата; глобално разбиране – нашата способност за гъвкаво и информирано мислене за съвременните глобални развития; и глобален аз – себевъзприемането като глобален актьор, чувство за планетарна принадлежност и за участие в човечеството, което насочва нашите действия и поддържа нашето гражданско посвещение.

В съответствие с това определение и неговите развития, ние идентифицираме като главна цел на глобалното образование обучението на ученици или на всяка учебна публика на „глобално съзнание“, на чувство за съзнание, което „поставя аз-а на оста на съвременното пространство“.

Тъй като измеренията и съдържанието на глобално образование бяха идентифицирани по-рано, от този момент идентифицирането на ред „специфични компетенции за учителите, които работят в областта на глобалното образование“ е възможно.

Да обобщим, за да идентифицираме специфични компетенции за учителите, които работят по глобално образование, ние смятаме, че е необходимо те да бъдат свързани в основата си с главните области на компетенции за учителската професия и да се отчетат основната цел/цели на глобалното образование, както и неговите точни измерения и съдържание.

СПЕЦИФИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА УЧИТЕЛИТЕ, КОИТО ОСЪЩЕСТВЯВАТ ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Формално и неформално образование

Глобалното образование може да бъде осъществявано като:

Формално образование, част от учебната програма – систематично, структурирано учене, реализирано в специализирани образователни институции на различни равнища (от детски градини до университетско образование) с помощта на специализиран персонал (учители, преподаватели).

Неформалното образование се идентифицира в крайна сметка с дейности, развивани извън системата на формално образование от различни образователни институции, независимо или в партньорство с различни местни, регионални, национални и международни организации и институции (правителствени и неправителствени).

Друг вид образование е **информалното образование**. То се основава на всекидневния опит и преживявания, които се развиват в културна среда и източници, които нямат за основна цел образование.

По отношение на глобалното образование, делът, осъществяван от формалното и неформалното образование е още нисък, а информалното образование има приоритет, тъй като един от източниците му са средствата за масова информация и виртуалните форми на комуникация чрез интернет.

2. Специфични компетенции на учителите, които реализират глобално образование

Без значение каква е формата на образование (формално или неформално) или образователната степен, главните специфични компетенции, които учителите трябва да притежават са:

- Знание за широк кръг глобални проблеми и нагласа за разширяване на това знание;
- Насочване на собствената дейност към развитие на учениците със специфични компетенции в областта на гражданското образование;

- Използване стратегии на обучение, които наблягат:
 - Прогресивно развитие на знанията, упражняване и утвърждаване на способностите и развитие на творчеството на ученика;
 - Утвърждаване у учениците на способността на самооценка, за рефлексия и самовзискателност;
 - Гъвкави подходи и диференцирани пътища на обучение;
 - Междупредметни, многопредметни и крос-предметни подходи;
- Използването на педагогически стратегии се фокусира върху:
 - А. Използване на активни методи (симулационни игри, проблематизиране, учене чрез сътрудничество, ролеви игри, основани върху емпатия, анализ на текст, методи за критическо мислене, създаване на учебни файлове, работа с компютър (интернет, работа във виртуални групи, метод на учене чрез проектна дейност);
 - Б. Използване на образователни стратегии, които позволяват вариативност на формите на активност (индивидуална, по двойки и в малки групи);
- Учение чрез правене (основано на преживяванията), провеждане на дейности, основани на специфични задачи;
- Способност да се стимулират връзките между глобалното/локалното и между членовете на групата;
- Използване на компютри в обучителната дейност, като средство и като среда за учене, което позволява да се подчини използването на ИКТ, за да се провеждат привлекателни и интерактивни уроци/дейности;
- Да изразяват своето творчество и да адаптират стратегиите за обучение-учене към особеностите на учениците, с които работят;
- Да използват разнообразни методи за оценяване;
- Да рефлектират върху процеса на учене и върху своята собствена дейност.

Тъй като ред от тези компетенции, особено свързаните с използваните стратегии и методи, ще бъдат представени в детай-

ли, сега ще се съсредоточим само върху две от представените компетенции, а именно: компетенциите за информационни компютърни технологии, използвани при реализирането на глобалното образование и компетенциите за оценяване, които са специфични за учителите, работещи в тази предметна област.

2а. Компетенции за информационно компютърни технологии в процеса на реализиране на глобално образование

По отношение на специфичните компетенции ние считаме, че трябва да се отдели специално внимание на компетенциите, необходими на учителите, за да включват ИКТ в учебния процес, както на равнището на формално образование, така и на равнището на неформално образование – на извънпрограмните дейности. Това специално внимание е оправдано поради специфичните характеристики на глобалното образование, при които използването на компютър и Интернет е необходимо условие.

Явно е, че ИКТ не са винаги представени в академичното обучение на учители, които реализират глобално образование и тяхното равнище на компетентност не може да се сравни с това на учителите по информатика или в други предметни области, свързани с ИКТ. Тази разлика и неподготвеност не може да бъде бариера или недостатък при реализирането на дейности в областта на глобалното образование.

Учителят по глобално образование трябва да си отговори и да намери решение на следните въпроси:

- Какво? Къде? Как? Кога? да се използват ИКТ при работата с учениците?
- Какво? Къде? Как? Кога да не се използват ИКТ при работата с учениците.

Принципно, мисията на учителите, които преподават глобално образование е да използват новите технологии като средство и като среда на учене, като по този начин се постигат образователните цели в тази област.

От тази гледна точка главните преимущества на използването на ИКТ в глобалното образование са представени в Таблица 1:

**Таблица 1 – Главни преимущества на използването на ИКТ
в глобалното образование от гледна точка на учителя**

Област	Главни преимущества
Дизайн на дидактическата дейност	– Дизайн на някои важни дейности, свързани с компетенциите, които следва да бъдат формирани у учениците, включително и функционални компетенции, необходими за социален успех (критическо мислене, използване на информация, общуване). Избор на някои дидактични ресурси с добро качество, което подпомага постигането на образователните цели и увеличава привлекателността на уроците чрез: фокусиране на процеса на учене върху важна информация за компетенциите, които трябва да бъдат формирани у учениците; използване на текст, образи, звуци и анимация; включване на учениците в дейности на учене, основани върху изучаване и откриване, сътрудничество, обратна връзка
Приложение на процеса на оценяването на обучението и на ученето	– Адаптиране на ИКТ към потребностите на учителя, така че да влезе в ролята на фасилитатор на ученето – Развитие на процеса на обучение-учене, като се създава интерактивна рамка на учене – Наблягане на практико-приложния характер на образователните дейности, свързани с глобално образование – Включване на учениците в процеса на търсене и преработване на информация – Стимулиране на ученето чрез дейности, основани на специфични задачи – Персонализиране на ученето и оценяването; осигуряване на учениците следване на свой собствен стил на учене и на намиране решения на оценителните задачи, което за виси от тяхното равнище на обучение; практикуване на самооценяването; увеличаване на обективността и прозрачността на оценяването на ученика – Адаптиране на процеса на обучение и учене към живота чрез: упражнение за стимулиране на дейности в социално-икономическата среда, за съпоставяне на решенията с техните ефекти; включване на учениците в образователни игри, за да могат да работят с алтернативни решения, които водят до различни следствия (подкрепа за идеята, че решенията са резултат от различни избори, които водят до

Област	Главни преимущества
	различни резултати); включване на учениците в процес на решаване на проблеми, с което те са поставени в ситуация, където трябва да отговорят творчески и да не използват вече структурирана информация, а информация, която те самите преработват. – Правене на уроците по-привлекателни – Развитие на ученическото творчество
Управление на ученето	– Фокусира дейността на учителя върху ученика, като му помага да разбере как да учи, как да гради своето собствено знание – Организация на процеса на учене в съответствие с потребностите на ученика, като се осигуряват диференцирани образователни пътеки – Смяна на индивидуална работа с групова работа и работа в малки групи – Включване на учениците в сложни дейности на учене, които се нуждаят от междупредметни и транспредметни връзки – Увеличаване на ефективността на учене

2b. Компетенции в процеса на оценяване, които са специфични за учителите, реализиращи глобално образование

По отношение на процеса на оценяване трябва да се отбележат доста понятия, които означават интегрираните дейности в процеса на оценяване. Да се оценява означава:

- **Да се провери** какво е научено, разбрано, запомнено; да се проверят постиженията в техния прогресивен характер;
- **Да се оценяват** дейността на ученика и положените усилия; да се оцени равнището на обучение на ученика по отношение на предварително установени норми;
- **Да се оцени** равнището на компетентност на ученика;
- **Да се анализира** ученикът по отношение на неговите възможности или по отношение на другите ученици; да се анализират продуктите на ученическа дейност в тяхното отношение към общото равнище;

- **Да се представи чрез бележка** или степен равнището на успех на учебния резултат на ученика в зависимост от различни критерии;
- **Да се направи заключение** за знанието и компетенциите на ученика;
- **Да се установи стойността** на изпълнението на ученика.

Ако се приближим до реалната педагогическа дейност, целта на оценяването по глобално образование може да бъде определена пряко като се отговори на въпроса „Защо оценяваме?“

Защо оценяваме?

- За да установим какво е началното равнище и какви са следващите стъпки;
- Да открием какво е изпълнението и напредъка;
- Да установим дефицитите и лошото функциониране и да разработим колективни стратегии, включително компенсаторни програми или програми за оздравяване, в случай че резултатите са неудовлетворителни;
- За да подобряваме изпълнението на оценяваните;
- За да реализираме подбор;
- За да сертифицираме равнището на знания и на компетенции на ученика в края на обучителната дейност.

Оценяването е съставна част на процеса на учене. За фокусиран върху компетенциите образователен подход, се препоръчва основно да се използва продължаващо и формиращо оценяване. Наред с традиционните форми и инструменти на оценяване в глобалното образование ние препоръчваме да се използват допълнителни форми и инструменти като: проект, създаване на портфолио, самооценка, оценяване в двойки, систематично наблюдение на дейностите и на поведението на ученика. Процесът на оценяване се основава върху:

- Пряката връзка на оценяваните резултати със специфичните цели/компетенции, които са обект на образователни дейности;
- Оценяване на образователните резултати, като се докладва за учебния прогрес на всеки ученик;
- Признаване на образователното равнище на учебния опит, придобит в контекста на формалното, но и в контекста на неформалното и информалното образование;

- Използване на разнообразни средства за комуникиране на резултатите от оценяването.

3. Обучение на учители

Обучението и развитието на общи компетенции за учителската професия, както и на компетенции, специфични за реализирането на глобално образование, се осъществява чрез начално образование и чрез квалификация, както и чрез всекидневното им упражняване в процеса на професионална реализация.

В процеса на начално обучение на учители (на университетско равнище) се цели да се обучат на тези мрежи от компетенции, които ще им позволят да реализират учебния процес:

- *Психо-педагогически компетенции*, които се изразяват в дизайна, управлението, оценяването на учебния процес и в познаването, съветването и подпомагането на развитието на личността на ученика;
- *Социални компетенции*, изразяващи се в социалните взаимодействия с учениците и с училищните групи;
- *Управленски компетенции*, изразяващи се в организацията и управлението на класа.

От гледна точка на началното обучение, за да могат да се развиват компетенции, специфични за реализирането на глобално образование, специализираните институции трябва да предложат тематични модули, които целят това.

Процесът на квалификация може да бъде характеризирен като група от дейности, насочени към периодично обновяване на началното професионално обучение, за да се пригоди то към новите изисквания на приложение на учебния процес, както и да се придобият ново знание и компетенции.

Процесът на квалификация на учители включва два основни проблема: продължаване, подобрене и приспособяване на началното професионално обучение; преосмисляне и завършване на началното обучение като се имат предвид нови изисквания, различни от тези при началното обучение.

По отношение на глобалното образование институциите, предоставящи квалификация, трябва да отчитат следните въпроси:

- Да предлагат уъркшопи/семинари за глобално образование;

- Да изучават отношението между глобалното измерение и устойчивото развитие;
- Да предлагат уъркшопи/семинари за развитие умения за глобално общество и глобална икономика;
- Да допринасят за дебата върху процесите на обучението и ученето и също върху специфичните методи и стратегии;
- Да се ангажират в консултиране по широк кръг от проблеми.

4. Как да се въведе глобалното образование в училище

Училищата могат да реализират образователни дейности по глобално образование чрез следните видове дейности и образователни предложения.

- Изграждане на програма, която включва глобално образование:

1. Включване в програмата на задължителни курсове по елементи/теми от глобалното образование. Необходимо е такива елементи да влязат в задължителните програми, особено в предметни области като гражданско образование, гражданска култура, социология, икономика, философия, история, география, биология. Най-добре ще е, ако елементи от глобалното образование бъдат включени по всички предмети, като се отчитат специфичните ценности и нагласи на този тип образование, които могат да бъдат считани като трансдисциплинарни.

- Социална справедливост развитие на социална справедливост;
- Солидарност;
- Принадлежност към глобалната общност;
- Социална отговорност;
- Отговорност към околната среда;
- Сътрудничество за развитие;
- Положителна нагласа към различията;
- Отхвърляне прахосването на ресурси;
- Защита на околната среда;
- Положително отношение към другите;
- Подкрепа на поведение, насочено към устойчиво развитие.

- Анализиране на главните предизвикателства, породени от глобализацията на индивидуално равнище и на равнището на общността;
- Развитие на отговорна нагласа към процеса на глобализация;
- Обясняване на значението на социалната справедливост за устойчивото развитие и за човешкото благополучие;
- Анализиране на положителните/отрицателните последиствия на човешката дейност върху околната среда;
- Развитие на поведение, което стимулира глобалното гражданство и межкултурността;
- Развитие на умения за рационално използване на ресурси и за защита на околната среда;
- Отговорна подкрепа за устойчивото развитие.

2. Включване в учебната програма на някои избираеми курсове, посветени изключително на глобално образование, курсове, които включват упражняване на гражданска активност като проектни дейности.

- Участие на учениците в училищното управление като се подкрепят предлаганите и развиваните от тях дейности, особено тези, които подпомагат развитието на ценностите на глобалното образование;
- Включване в извънучилищните дейности на предложения за дейности и проекти по глобално образование;
- Организиране и подкрепа за участието на учениците в дейности, посветени на глобалното образование;
- Подкрепа за учениците и учителите за участие в европейски и международни проекти в тази област.

5. „Глобален учител“ и „глобален гражданин“

„Глобален учител“ се използва от Титус Александър в United Humanity Manual (Обединено човечество: Образование за глобално гражданство, изд. Център „Отворено образование“, 2009) и цели да обобщи професионалния профил или главно специфичните компетенции, необходими на учителите, които работят в областта на глобалното образование. Така в съгласие с Александър ние може да отбележим:

Глобалният учител има ключова роля при оказването помощ на хората да разбират света

Той трябва да:

- Познава глобалните проблеми и в дълбочина поне един от тях;
- Да познава институциите и динамиката на международната политика;
- Да разбира концептуалните модели и идеологически подходи към световната политика;
- Да помага на учещите се да мислят критически за своите собствени предположения и концептуални модели в тази област;
- Да помага на учещите се да намират и да оценяват информации за глобалните проблеми и перспективи;
- Да подкрепя учещите се, за да развиват знания и умения, за да бъдат ефективни граждани на света.

„Глобалните преподаватели могат да не са експерти по международни отношения, изследване на развитието или световна политика, но те активно трябва да учат за глобалните проблеми. Тя трябва да могат да задават въпроси, които да карат хората да проверяват своите виждания за световните развития, да търсят информация и да развиват своето разбиране за случващото се по света.

Бързите промени правят невъзможно който и да е да може да следи всичко случващо се. Ние се осланяме на нашите концептуални карти или ключови концепти, за да разберем това, което е важно и откъде да търсим информация. Концептуалната карта е идеология, парадигма на света, която подчертава начина, по който виждаме света.

Бързата промяна също прави необходимо двойно да се проверяват информацията и предположенията, защото те могат да не бъдат повече адекватни и значими. Глобалният учител трябва да бъде информиран чрез повече четене, чрез изследвания в мрежата, следене на документални филми по телевизията, чрез участие в конференции, курсове, кампании.“

Титус Александър, *United Humanity Manual*

Глобалният учител следва особено да бъде информиран и да може да използва педагогическите стратегии и методи, които подпомагат развитието на специфични компетенции, свързани с реализирането на качествено глобално образование, което цели развитието на „глобално съзнание“. Казано по друг начин, той трябва да придобие профил на „глобален гражданин“ или личност, която:

- Осъзнава широкия свят и има разбиране за своята роля като глобален гражданин;
- Уважава и цени разнообразието;
- Разбира механизма на действие на света;
- Негодува от социалната несправедливост;
- Участва в живота на общността на най-различни равнища – от локално до глобално;
- Желает да направи света по справедливо и устойчиво място;
- Поема отговорност за собствените действия.

МЕТОДИ И СТРАТЕГИИ НА ГЛОБАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Стратегии на глобалното образование

1. Общи характеристики на дидактическите стратегии

Като важно условие за ефективността на образователната дейност **дидактическата стратегия е комплексна, кохерентна система от средства, методи, материали и други образователни ресурси, която цели да се постигнат образователни цели.**

Установяването на дидактическа стратегия/стратегии е резултат от решение на всеки учител, което се основава на някои условия, които са необходими и достатъчни маркери за осъществяването на образователните цели на ефективно равнище:

а. Психологически условия, които целят:

- *Психо-социалните характеристики на ученика* да се възприемат на равнището на дидактическа дейност като потребности на ученика, които са удовлетворявани с подкрепата на учителя по време на учебния процес. Важно е да се отчита следното при дизайна на дадена стратегия: равнището на интелектуално развитие на ученика (от гледна точка на фазите на интелектуално развитие от перспективата на когнитивно-конструктивистката теория на Пиаже); характеристиките на личността (темперамент, умения, креативност – ние отчитаме използването на теорията на множествената интелигентност на Хоуърд Гарднър); мотивацията на ученика и свързаното с нея равнище на очаквания; психо-моторните характеристики (в случаите, когато се изискват стратегии за включване на ученици със специални потребности);
- *Психо-социалните характеристики на учителя* са свързани със специфични методи, чрез които учителят осъществява дейността си: неговите методи на обучение, които са

подкрепяни от ценностите и принципите му; мотивацията, както и очакванията; опитът, но също така и психическите характеристики, свързани с вида темперамент, умения, личност. Например, ако учителят е аналитичен тип личност, той вероятно ще предпочита алгоритмични стратегии; но ако учителят е синтетичен тип личност, се очаква да използва евристични стратегии. От друга страна, ако учителят се чувства удобно, когато използва образи или движения, той вероятно ще ги използва в стратегиите за обучение-учене-оценяване;

б. Епистемологични условия – добро познаване на областта на дейност, добро професионално обучение;

в. Педагогически условия – отнасят се до педагогическата концепция на учителя. Доброто педагогическо обучение предполага, между другото, добро познаване на начините, посредством които дейностите на учене могат да допринесат за развитието на компетенциите на ученика.

В заключение, учителят решава каква стратегия за изbere, което ще му позволи по синтетичен начин:

- Да отнесе различните и специфични ситуации на учене, практически и научно към всекидневието;
- Да осъществи връзка между съдържанието на обучението и психо-индивидуалните характеристики на ученика и да стимулира достъпа на ученика до собствения процес на учене;
- Да реализира целите на обучение;
- Да осъществява епистемологични, аксеологически, нормативни и други връзки;
- Да развива и да използва способността си да пресява информация чрез критическо и рационално отношение към опита, придобиван по време на учене.

2. Съставни части на дидактическите стратегии

Счита се, че основни съставни части на всяка дидактическа стратегия са:

- *Системата на организация и формите на развитие на дейността на обучение: фронтална, групова, индивидуална;*

- *Методологическата система – системата от дидактически методи и процедури;*
- *Системата от образователни средства – използваните ресурси;*
- *Системата на образователните цели, която се отнася до:*
 - *Познавателни цели („Какво учениците трябва да знаят?“)*
 - *Афективни цели и цели, отнасящи се до нагласите („Какво учениците трябва да имат предвид?“)*
 - *Психомоторни цели („Какво учениците трябва да могат да правят?“)*

Всички тези компоненти трябва да бъдат свързани чрез функционални отношения, така че дидактическите стратегии за позволяват учениците да бъдат поставени в реални и ефективни ситуации на учене.

Ще представим два от компонентите на дидактическите стратегии – системата на организация и формите на развитие на учебната дейност и на системата от образователни средства (използвани ресурси).

2.а. Система на организация и развитие на формите на образователна дейност

В зависимост от образователните цели дидактическата дейност може да бъде организирана по следните начини:

а) фронтална – фронталната организация на обучителните дейности означава водене и контрол на дейността на всички ученици в класната стая, едновременно и за даден период от време в съгласие с общите образователни цели. В такава ситуация учителят предава информацията по фронтален начин – обяснява, демонстрира, аргументира, задава въпроси, управлява дейностите на всички ученици. Учениците решават едни и същи задачи едновременно, в един и същ ритъм, но като работят индивидуално и без да установяват взаимни зависимости. Това е важна форма на дейност, когато се представят основни понятия, правят се демонстрации и се предава обобщена информация. При тази форма на организация се проявяват известни недостатъци като: ниска степен на участие на учениците в дейността, което твърде бързо

води до отслабване на фокуса на внимание, ниска степен на взаимодействие между учител и ученици, изключително упражняване на когнитивни компетенции (запомняне на информация).

б) в групи (малки групи, двойки) – организацията на дейността на учениците се характеризира с това, че се провежда в малки групи (обикновено 3-8 участника).

в) индивидуална – съществуват различни начини за индивидуална работа: с обща задача, по различни теми за групи ученици на различни равнища, по различни теми за всеки ученик. В този случай дейността се персонализира, защото отчита физическите и психически характеристики на всеки ученик, неговото равнище на умения, специални образователни потребности.

2.б. Система на образователни средства

Идеята е образователната дейност да се осъществява като се намали ролята на учебника и се включват ред други ресурси. Тези ресурси носят повече информация, която може да подобри изпълнението на ученика, допринасят за подобряването на компетенциите, за индивидуализацията на учебния процес, улесняват разбирането, подкрепят процеса на оценяване/самооценяване.

Към тези ресурси може да причислим сборници с текстове, тетрадки на ученика, мултимедийни технологии.

Без съмнение, специално място в структурата на образователните ресурси заема Интернет, която помага да се постигне по-високо равнище на образователните цели. Интегрирането на компютрите в образователната дейност при глобалното образование позволява да се получи допълнителна информация, да се насочи вниманието на учениците към дадени структури, да се осъществи активно учене, основано на преживявания, като учениците пряко се включват в решаване на проблемни ситуации. Вниманието на учениците се фокусира по-добре поради разнообразието и привлекателността на учебните ситуации, а развитието и подобряването на компетенциите се осъществява чрез достъпен и приятен трансфер за ученика („Вместо да знае и да помни“, към „да прави“). Разнообразяването на методите за оценяване увеличава дела на самооценяването. Важно е също така,

че в процеса на общуване се развиват способностите за установяване и развитие на отношения.

При глобалното образование мултимедията може да бъде предлагана:

- **Образователна платформа за Е-учене.** Това обикновено е уеб страница, достъпна чрез интернет. Сред преимуществата на интернет платформата е, че се предлага голямо количество информация по систематичен начин и съобразено с равнището на разбиране на ползващия; улесняват се учебните дейности, основани на активни и интерактивни стратегии; подобрява самооценяването; развива ИКТ компетенции; улеснява общуването; представя ефективен метод за стимулиране и задържане на вниманието или стимулиране на познавателния интерес.
- **„Умна“ интерактивна дъска.** Дъската представлява чувствителен на допир екран, който работи с компютър и видеопрожектор като дейността ѝ се координира със собствен софтуер.
- **Ресурси, можещи да бъдат доставени от световната мрежа – Интернет** – използване на търсачки, онлайн речници, дигитални книги, средства, които улесняват общуването – социални мрежи, е-мейли, е-групи, блогове, форуми.

3. Дидактически стратегии, които могат да се използват по глобално образование.

Глобалното образование е...

- Задаване на въпроси и развиване на умения за критическо мислене;
- Придобиване на знания, умения и ценности, които помагат на учениците да участват като активни граждани;
- Признаване сложността на глобалните проблеми;
- Разкриване на глобалното като част от всекидневието;
- Разбиране как сме свързани с околната среда и един с друг като човешки същества.

Глобалното образование не е...

- Твърде трудно, за да бъде разбрано от малки деца;
- Не е главно за други места и народи;
- Не казва какво да се мисли и да се прави;

- Не дава прости решения на сложни проблеми;
- Не е допълнителен предмет в претоварената програма;
- Не е събиране на пари за благотворителност.

Какви са препоръчаните стратегии, ако отчетем горните елементи?

По отношение на ролята на ученика в учебните дейности дидактичните стратегии следва да му позволят да: изразява мненията си, да осъществява обмен на идеи с останалите участници, да задава въпроси за разбиране и аргументиране, да сътрудничи при решаването на проблеми и задачи.

От гледна точка на ролята на учителя е необходимо дидактическите стратегии да му позволяват: да улеснява и да модерира учебния процес, да помага на учениците да разбират и да обясняват своите мнения, да бъде партньор в процеса на учене.

От гледна точка на метода за реализиране на процеса на учене и на оценяването е необходимо използваните стратегии: да формират практически компетенции и умения, да се фокусират върху качествени елементи (ценности, нагласи), да позволяват измерване и оценяване на компетенциите (или какво ученикът може да прави), да позволяват оценяването на напредъка в ученето на всеки ученик.

Методи на глобалното образование. Традиционни и съвременни методи

Методите на глобално образование трябва да бъдат интересни, привлекателни, мотивиращи, предизвикващи, да предполагат участие, сътруднически, различни и променливи, творчески, интерактивни, демократични, да не обучават и да учат, да подкрепят диалога, да са основани на хуманитарни ценности, да стимулират действия, да свързват съдържанието с практиката.

Използването на методи предполага техния избор. Учителят избира тези методи, които счита за подходящи за формиране на компетенции, съобразени с темата и характеристиките на учениците. За да подбере методите за дадена дейност, е необходимо учителят да даде отговор на следните въпроси:

- Използва ли методът предишно знание, умения или нагласи на учениците, придобити при други дейности?
- Подходящ ли е методът от гледна точка характеристиките на учениците?
- Изисква ли методът активно или пасивно участие на учениците?
- Дава ли възможност методът за множествени форми на учене?
- Адекватен ли е методът на съдържанието?
- Колко време изисква приложението на даден метод?
- Какво пространство е необходимо?
- Методът отговаря ли на очакванията на учениците?
- Помага ли да се постигнат целите относително бързо или изисква по-дълго време и условности?

Ето някои методи, които могат да бъдат използвани в рамките на обучението по глобално образование.

2.1. „SINELG“ (Интерактивна система за отбелязване на ефективно четене и мислене)

Този метод на критическо мислене предполага внимателно прочитане на текст и неговото кодифициране. Отстрани на текста се поставят специфични знаци, които позволяват на ученика да чете и да разбира активно и прагматично дадено съдържание.

Методът може да бъде използван при индивидуално четене на текст или при слушане на четен текст.

По време на четенето ученикът отбелязва в текста (или на хартия, ако текстът се чете) информация, която смята за важна:

- Знание, което има – чрез знак √
- Ново знание, различно от това, което има – непотвърдено или противоречащо на текста: –
- Ново знание: +
- Неясно знание, което трябва да бъде проучено: ?

В края на четенето важната информация се представя в табличен вид като представената по-долу:

√	–	+	?

Получената индивидуално информация се обсъжда в групи и след това в целия клас с помощта на учителя (като се отбелязват нюанси, противоречия) и всичко се отбелязва на подобна таблица на дъската.

2.2. „Cinquain“

Методът предполага създаване на поема от пет реда със следната структура:

I – 1 дума, съществително, което описва субекта;

II – 2 думи, прилагателни, които описват субекта;

III – 3 думи, глагол, който изразява дейности на субекта;

IV – 4 думи, които изразяват чувства към субекта;

V – 1 дума, който изразява същността на субекта.

Този метод може да бъде използван във фазата на рефлексия при проблемен подход. Например, при глобалното образование методът може да бъде използван при характеризиране на замърсяването в контекста на рисковете на съвременния свят. Ето възможно петостишие

Замърсяване

Вредно, лошо

Влошава, трови, убива

Уврежда средата, развитието

Заплаха

2.3. „Дискусионна мрежа“

Анализ на правата на човека може да бъде направен като се използва методът „дискусионна мрежа“.

Даденият по-долу текст се анализира и прочита в групи с четири участници.

Към 31 октомври 2011 Земята се населява от 7 милиарда жители. Демографската експлозия в Азия и Африка разрушава политическото и икономическо равновесие в целия свят.

Днес всеки втори човек живее в град, но след 35 години всеки двама от три ще бъдат градски жители. Хората на възраст до 25 години представляват 43% от населението на човечеството, а тези над 64 години са само 8%.

1. Лоши хигиенни условия

Според Световната здравна организация повече от 2,6 милиарда хора нямат постоянен достъп до тоалетни или други санитарни удобства, а 910 милиона нямат достъп до питейна вода. Трябва да се отбележи, че след 1990 г. повече от 1,1 млрд. Жители на градовете и 723 милиона жители на селските райони се радват на подобрени източници на питейна вода.

2. Здравни проблеми

Повече от 14% от населението страдат от някаква форма на увреждане. Близко 800 милиона (11.55%) имат затруднен достъп до медицинско обслужване.

500 милиона са със свръхтегло (7,14%), а още толкова са с високо кръвно налягане.

3. Неравенства в доходите

Националният институт за демографски изследвания публикува всяка година доклад „Всички страни на света“, в който се отбелязва, че САЩ, където живее 4% от населението на света, разполагат с 21% от богатството на света. Най-бедните страни (20% от световното население) разполагат само с 4% от глобалните доходи.

4. Бедност

Последният публикуван доклад на ПРООН оценява, че световната бедност към 2015г. ще падне под 15% (което означава, че 1 милиард са засегнати от бедността). 2.9 милиарда (41%) от населението на света живеят с по-малко от 2 долара на ден, а 1,2 милиарда живеят с по-малко от 1 долар дневно. Африка е най-засегнатият континент, като всеки втори африканец живее с по-малко от долар на ден.

5. ...и Богатство

Годишният доклад на Глобалната база данни за богатство, на кредитна институция от Швейцария показва, че глобалното богатство е около 194000 милиарда долара през 2010 г. и се разпределя между 4,4 млрд. възрастни. 1% от най-богатите хора на планетата притежават 43.6% от богатството, а 10% (700.000.000) притежават 83%.

0,5% от населението или 24 милиона възрастни притежават богатство равно поне на 1 милион долара, което е 35% от глобалното богатство. На другия край половината от най-бедните хора притежават само 1% от богатството на света.

6. Неграмотност

Според ЮНЕСКО, днес 793 милиона възрастни не могат да четат, нито да пишат. Най-лошо е положението в Африка. 11 страни оценяват, че поне 50% от населението им е неграмотно: Бенин, Сенегал, Буркина Фасо, Чад, Етиопия, Мали, Нигер и др.

Общо 67 милиона деца въобще не посещават училище, а от тях 32 милиона са от Субсахарска Африка.

(източник: <http://www.ziare.com/social/stiri-sociale/turul-lumii-in-cifre-ingrijoratoare-de-la-handicapuri-la-analfabetism-i-1134853>)

Методът „дискусионна мрежа“ представлява техника, основаваща се на задаване на въпрос, който позволява поляризиране на отговорите.

Учениците работят по двойки и попълват таблица, подобна на дадената в текста. В продължение да десет минути те обсъждат въпрос, зададен от учителя, например: „Могат ли правата на човека да бъдат прилагани и реализирани в страни, които се сблъскват с проблеми като тези, които анализирахме?“. Учениците посочват аргументи „за“ и аргументи „против“ без да дебатират по обсъждания проблем.

АРГУМЕНТИ ЗА	„Могат ли правата на човека да бъдат прилагани и реализирани в страни, които се сблъскват с проблеми като тези, които анализирахме?“	АРГУМЕНТИ ПРОТИВ
.....		

След като двойките определят аргументи „за“ и „против“ те се събират с друга двойка и споделят своите аргументи. В четворката се провежда дебат, докато се достигне до някакво заключение. Заключениета на всяка четворка се представят и се обсъждат в целия клас.

Например, дебатът може да се фокусира около следните идеи:

- Идентифициране на някои от глобалните проблеми, споменати в текста (лоши хигиенни условия, здравни проблеми, неграмотност) са често, и причини и последствия, за нарушения на правата на човека;
- Идентифициране на права на човека, които са пряко и отрицателно засегнати от анализираниите глобални проблеми;
- Идентифициране на някои решения за зачитане правата на човека при съществуването на дадени условия като: икономическо развитие, използване на естествени ресурси, достъпни във всяка страна за собственото ѝ развитие, елиминиране на неграмотността и на крайната бедност.

2.4. „Линия на ценностите“

1. Учителят задава въпрос, който може да има противоречиви отговори и може да получи отговор с „да“ или „не“, и който включва решение или лична нагласа.

2. Учениците мислят самостоятелно и решават каква позиция да заемат (да, против, не мога да реша).

3. Учителят очертава въображаема линия и кани учениците да се подредят по нея: на единия край са тези с положителни отговори, на другия край – тези с отрицателни отговори, а тези, които не могат да решат, застават по средата.

Учителят може да организира обсъждане между учениците с крайни отговори.

Например при отговор „Глобализацията е положително явление“

- Тези, които отговарят с „да“:
 - Взаимната зависимост между страните се увеличава;
 - Откриват се нови перспективи за развитие на човешката култура и цивилизация;
 - Ще се подкрепя устойчивото развитие;
- Тези, които отговарят с „не“:
 - Ще се увеличават опасности като: транснационална престъпност, международен тероризъм, екологични, технологични катастрофи.
 - Отрицателно ще бъде влиянието върху културните традиции на народите;
 - Преимуществовата на глобализацията ще бъдат неравномерно разпределени.
- Тези, които не могат да решат как да гласуват:
 - Трудно е в дългосрочна перспектива да бъдат оценени ефектите на глобализацията;
 - Невъзможно е да бъде даден еднозначен отговор на въпроси като: дали ще има равномерно разпределение на богатата на глобализацията; очертава ли с в бъдеще глобализация „с човешко лице“?

2.5. „Т таблица“

Т таблицата е метод за графическо организиране на бинарни отношения (за/против, да/не).

Използването на метода предполага, че учителят задава въпроси, изискващи бинарен отговор. Учителят начертава следната таблица на дъската:

Да (За)	Не (Против)

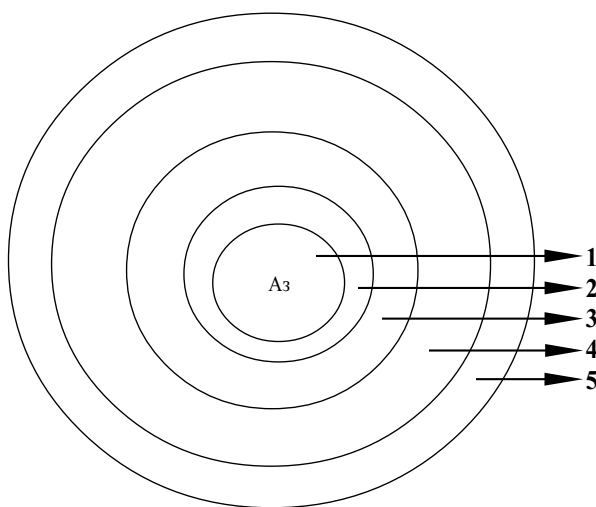
Учениците трябва да представят аргументи „за“ и „против“ и те се отбелязват в съответните колони. Тази таблица също така може да бъде попълнена индивидуално или по двойки.

2.6. Метод „Помисли и сподели по двойки“

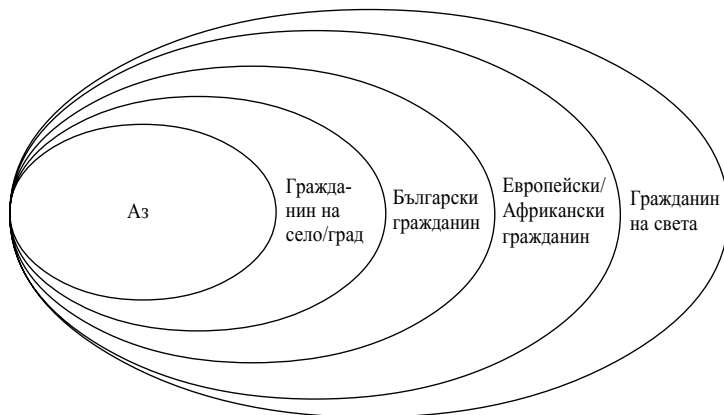
Този метод се основава на стратегия на учене със сътрудничество. При този метод всеки ученик решава индивидуално задача, след това намереното решение се обсъжда по двойки и накрая в цялата група. Този метод може да се използва за обсъждане на лична и множествена идентичност. Всеки ученик следва да попълни следната схема:

Работен лист

I. Отбележи пет неща, които смяташ за важни за твоята идентичност и ги подреди като поставиш най-важното в средата.

II. Попълни долната диаграма, като я отнесеш пряко към твоето положение.

За да могат да попълнят първата диаграма, учителят обяснява на учениците, характеристиките, които трябва да изберат:

- Роли, които изпълняват (ученик, приятел, син, дъщеря и т.н.);
- Характеристики, които могат да изберат (марка или вид дрехи, вид музика);
- Място на раждане или местоживеене;
- Пол и др.

За да се попълни втората диаграма, учителят обяснява на учениците, че трябва да напишат собствените си имена вместо личност, селището, където живеят и нещо, което е характерно за тях.

След като изпълнят задачата самостоятелно, учениците обсъждат по двойки, а накрая следва дискусия в целия клас:

- Всеки човек има собствена идентичност и принадлежи или се интегрира към различни видове общности;
- Животът и идентичността ни като хора са свързани с общностите, към които принадлежим или сме интегрирани.

2.8. Писане на постери

Учебната програма по глобално образование, разработена в Румъния, включва и обсъждания на случаи, представени в медиите, чиято цел е да постави учениците в контекст на учене, който ще им даде възможност да разберат взаимните връзки, които

съществуват между различните райони на света. Например, учителят може да представи накратко избухванията на вулкана Ейяфявайокул в Исландия, което стана през 2010г.

Избухването на вулкан в Исландия – местно или глобално въздействие?

Избухването на исландския вулкан след 200 години пауза постави нови проблеми. Избухванията на вулкана нарушиха въздушния трафик в много страни поради големите количества вулканична пепел във въздуха. Специалисти потвърдиха, че наличието на такава пепел, намалява видимостта и влияе върху действието на системите за контрол на въздушното движение. Според Световната здравна организация вулканичната пепел, изхвърлена от вулкана, е опасна за нашето здраве, тъй като нейни частици могат да достигнат земята и да бъдат вдишвани.

Като използва постер учителят може да зададе въпрос „какви са уроците от избухването на вулкана“ от гледна точка на това, че живеем във взаимозависим свят. Записаните на постера идеи могат да бъдат групирани по-нататък и обсъдени.

ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ, РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИ И ПРОЕКТЕН ПОДХОД

Осъществяването на дейности по глобално образование включва и подход, който ще повиши чувствителността на учениците и тяхното отношение към преобразуванията, които стават по земята и към взаимодействията, взаимните зависимости и предизвикателствата, породени от тези преобразувания. Осъзнаването на връзките, които съществуват на различни равнища и между общности, разположени в различни географски точки на земята, на последствията от глобализацията и от значението да се поощрява устойчивото развитие, няма да бъде възможно без активното включване на учениците при решаването на проблеми и осъществяването на проекти.

I. Решаване на проблеми – подход в глобалното образование

Глобалното образование включва учене чрез решаване на проблеми. За да могат учениците да упражняват активно гражданство и глобално гражданство, те трябва да се научат да живеят и действат в свят, в който глобализацията представлява вектор в развитието и в който активното поведение е изискване за адаптиране към промените.

Понятието проблемна ситуация се отнася към важен теоретичен или практически проблем, който трябва да бъде решен. Проблемната ситуация представлява когнитивна трудност за учещия, която събужда неговия интерес към търсене на едно или няколко решения на проблема. За да могат да решат проблем, учениците трябва да активират дадени нагласи, които ги фокусират, например, върху разбиране на значението на данните за проблема и върху използването на дадени стратегии за решаване на проблем. Разбирането на проблема играе ключова роля за неговото решаване, защото то влияе до голяма степен върху търсенето/идентифицирането на възможни решения.

Решаването на проблеми е с формираща ценност за учениците със следните свои характеристики:

- Учениците активират предишни нагласи, за да анализират дадената ситуация;
- Създават се ситуации, в които учениците трябва да анализират пътища за решаване на проблема и възможни решения;
- Учениците се включват във вземането на решения за проблема;
- Развива се инициативност и про-активна нагласа.

Съществуват многобройни методи за решаване на проблеми, някои от които бяха представени по-горе. Тук ще представим методи, които могат да бъдат използвани при решаване на по-сложни проблеми. Те позволяват изучаване различни аспекти на проблема, формулиране на решения и сравняване на индивидуалните предложения, резултат от групова дейност.

1. „Проблематизиране“

Методът на проблематизиране поставя учещите се в ситуация, в която трябва да намерят решение.

Методът се осъществява чрез следните стъпки:

- Формулиране на проблема от учителя;
- Изучаване на проблема от учениците, преструктуриране на данните за проблема и събиране повече информация с цел решаването на проблема;
- Търсене на възможно решение/я на проблема;
- Избор на най-доброто решение.

Значението на този метод е в ангажирането на учениците, мотивира ги до влагат усилия, подкрепя тяхната мотивация и устойчивостта на ученето им. В глобалното образование методът може да бъде използван, за да се отговори на следния въпрос: „Как трябва да противодействаме срещу СПИН?“

2. Метод на мислещите шапки

Създаденият от Едуард де Боно метод цели решаването на проблем от различни перспективи. Методът допринася също така за процеса на учене като усилва общуването и стимулира творчеството. Учителят може да използва този метод като анализира следния текст.

Танзания: Джендър дискриминация пречи на жените предприемачи в минното дело

Жените предприемачи в минното дело в Танзания срещат трудности в стремежа си да получат необходимото, за да може бизнесът им да се развива. Джойс Биатабу, предприемач с малка фирма от Гейта, добива злато вече пет години като използва лиценз за добиване на злато. Тя казва, че не може да развива бизнеса си поради липса на финансови средства, а усилията ѝ да получи банков заем се натъкват на съпротиви.

Повечето от жените миньори от Гейта в танзанийския район Муанза ще се съгласят с Лиатабу, че бюрократичните тенденции на финансовите институции да им отказват заеми, ги спират в усилията им да развиват бизнеса си. За разлика от мъжете, на които не се отказва финансиране, те нямат възможност да развиват своя потенциал. Жените се обръщат към правителството да им осигури достъп до заеми с аргумента, че полът не следва да е пречка за правенето на успешен бизнес.

Тереза Самуел друг малък предприемач в тази област казва, че е дълбоко засегната от начина, по който финансовите институции се отнасят към жените-предприемачи. „Те обвиняват жените, че не са в състояние да върнат заемите, като казват, че финансовият им статус не е толкова добър като този на мъжете.“

Учителят обяснява за шестте шапки, всяка от които представя дадена роля, която позволява даденият казус да се представя от различна гледна точка.

БЯЛА ШАПКА

Характеристики	Въпроси, на които отговаря
– Представя рационалното мислене – Фокусира се върху обективни факти, информации, данни за разглеждания проблем	– С каква информация разполагаме? – Каква информация липсва? – Как може да получим липсващата информация?

ЧЕРНА ШАПКА

Характеристики	Въпроси, на които отговаря
– Представя отрицателното и песимистично мислене – Предлага мрачна перспектива на събитията и ситуацията – Подчертава грешките, трудностите, слабостите	– Какви са грешките? – Какви са рисковете? – Какво пречи?

ЗЕЛЕНА ШАПКА

Характеристики	Въпроси, на които отговаря
– Представя творческото мислене – Главната насока е търсенето на алтернативи, на възможни решения	– Как може да се подходи към проблема? – Има ли друг начин?

ЧЕРВЕНА ШАПКА

Характеристики	Въпроси, на които отговаря
– Предлага емоционална перспектива към събитията – Освобождава чувства	– Какво чувстваш за така предложените решения? – Харесва ли ти начина на действие на хората по проблема? – Какво ти подсказва интуицията?

ЖЪЛТА ШАПКА

Характеристики	Въпроси, на които отговаря
– Представява положителното, оптимистично и конструктивно мислене – Дава препоръки, ясни и точни предложения – Отчита възможността решенията да се приложат	– Какви са целите? – Какви са ползите?

СИНЯ ШАПКА

Характеристики	Въпроси, на които отговаря
– Надзирава и води процеса (синьото е цветът на небето, което е над всичко) – Осъществява мониторинг и определя проблема	– Какви са основните идеи? – Каква е следващата стъпка?

Учителят обяснява как работи методът на шестте шапки:

- Синята шапка определя проблема и води цялата дейност;
- Бялата шапка предлага информация за разглеждания проблем;
- Червената шапка представя проблема от перспектива на чувствата;
- Зелената шапка обобщава възможните решения;
- Жълтата шапка отчита как е възможно да бъдат реализирани предложенията за решение на проблема;
- Черната шапка посочва трудностите и грешките за всяко от предложените решения.

Учителят подчертава и факта, че всеки ученик участва в анализа на проблема като последователно слага различни шапки и реагира в съответствие с шапката, която е сложил в дадения мо-

мент. Учителят ще води дейността и следователно ще сложи синята шапка и ще казва какви шапки да слагат учениците:

За бялата шапка:

- Каква е основната информация, свързана с проблема?
- На каква дискриминация са подложени жените-предприемачи в Танзания?
- Какви са, според жените-предприемачи, последствията от дискриминация за тяхната професионална дейност?

За червената шапка:

- Би ли искал да бъдеш на мястото на жените-предприемачи в Танзания?
- Какви чувства поражда у теб това положение на жените?

За зелената шапка:

- Какви решения може да идентифицираме, за да решим проблема с дискриминацията на жените-предприемачи?
- Кои от предложените решения са най-добри?

За жълтата шапка:

- Кое от предложените решения е достижимо? Защо?
- Кои са главните преимущества на това решение?
- Какви са преимуществата на другите решения?

За черната шапка:

- Какви рискове са свързани с дадените предложения за решения?

За червената шапка:

- Какво изпитваш по отношение на дадените предложения?
- Би ли искал ситуацията на жените-предприемачи да се промени?

Методът може да се приложи индивидуално или в група. При индивидуалното приложение всеки участник слага последователно различните шапки и подхожда към проблема в зависимост от значението на шапката. В група участниците се разделят на шест малки групи и всяка изследва проблема от перспективата на своята шапка.

3. „Изследване на случай“

Методът „Изследване на случай“ може да се приложи върху същия текст. Случаят описва реална ситуация с герои, действия, нагласи и мнения, а ситуацията е свързана с изследвания проблем. Главните стъпки тук са:

- ♦ Представяне на случая;
- ♦ Идентифициране на основните елементи;
- ♦ Обсъждане на случая;
- ♦ Придобиване на необходимите данни или информация;
- ♦ Анализ и оценка на идеите;
- ♦ Формулиране на решения, заключения (които могат да бъдат отнесени и към други реални ситуации).

Изследването на случай е сложен метод, към който могат да бъдат интегрирани други методи (като мозъчна атака, проблематизиране и дебат)

4. Методът „Фриско“

Този метод включва анализирането на проблем от различни перспективи, според дадени роли, които учителят раздава на учениците: ролята на консерватора-традиционалист, на жизнерадостния, ролята на песимиста, на оптимиста.

Този метод може да бъде приложен като се следват стъпките:

1. Учителят задава проблемна ситуация, която ще бъде анализирана.
2. Разпределят се ролите, като дадена роля последователно може да бъде изиграна от няколко ученици или от група ученици, които са от един и същи отбор.
3. Обсъждане на проблема според зададените роли:
 - Консерваторът-традиционалист предпочита традиционните решения, макар да не изключва възможността от подобрения;
 - Жизнерадостният гледа към бъдещето, предлага иновативни идеи, които трудно могат да бъдат приложени, опитва се да убеди другите да приемат тази перспектива;
 - Песимистът цензурира предлаганите идеи като посочва отрицателните им страни;
 - Оптимистът поощрява учениците да приемат постижима и реалистична перспектива за анализирания проблем (например, предложения на жизнерадостния като поощрява останалите да мислят положително).

4. Обобщаване на предложените идеи и формулиране на заключения относно идентифицираните решения.

Предлагаме описание на приложението на този метод: Учителят дава на учениците задача, която трябва да бъде осъществена, за да може глобализацията да бъде с „по-човешко лице“.

Учениците работят в групи по четирима, като всеки в групата приема една от четирите описани по-горе роли. Всяка група получава следния текст.

Да вземем проблем на околната среда, като изтъняването на озоновия слой, причинено от използването на фреон в хладилниците и спрейовете. На практика това е глобален проблем... Това означава, че главните виновници (дори и да не го съзнават) са тези, които използват дезодоранти и препарати за полиране на мебели, и се намират в развитите страни на света в градове, където гъстотата на населението е голяма. Те „произвеждат“ замърсяване, което разрушава околната среда на хора, които живеят хиляди километри надалеч като изтъняването на озоновия слой е с най-голяма интензивност на полюсите... . Проблемът на фреона е проблем на географската свързаност.

От друга страна поради разпространението на този проблем съществуват най-различни интерпретации. Очевидно е, че това е технологичен проблем, който може да бъде решен бързо като се използват алтернативни вещества. Прилагането на това алтернативно решение поражда множество политически проблеми, когато се прави опит да бъде подписан договор, който да регулира използването на фреон, известен като Монреалски протокол от 1987 г. Тези преговори водят до сблъсък на икономическите интереси на произвеждащите фреон държави и интересите на тези, които само потребяват такива продукти. Проблемите се увеличават при конфликта на интереси на страните от първия и от третия свят, защото общото споразумение повдига отдавна дискутирани проблеми като: икономическата помощ, която развитите страни трябва да предоставят на бедните страни, за да ги стимулират да спрат използването на подобни технологии... Така проблемът за фреона обвързва различни политически, законови, научни, икономически и проблеми на околната среда. От извест-

на гледна точка това е и културен проблем: например, променената културна чувствителност (мисленето на зелените), където хората започват да свързват известни аспекти от всекидневния им начин на живот с глобални последиствия. Този проблем още води до промяна на културни практики, тъй като излагането на слънце става рисков фактор, свързан с опасността от развитие на рак, един от най-големите страхове на хората от развития свят.

John Tomlinson, *Globalization and culture*, 2002

Учителят обяснява, че текстът е за проблем на околната среда, заедно с последиствията и решенията на различни равнища (икономическо, политическо, културно) при опита да се реши проблемът. Учителят също така казва, че текстът може да бъде разглеждан и използван като пример колко сложен е подходът за решаване на глобален проблем и колко текстът може да бъде ценен за задачата, която са получили.

Учителят препоръчва на учениците да предложат решения в зависимост от перспективата на ролята, която са получили.

Ето възможни решения от различните перспективи:

- Консервативна/традиционна перспектива:
 - Поддържане на ориентациите от миналото за бъдещо развитие е гаранция за оцеляване на човечеството;
 - Подобряване използването на нови технологии, особено в по-малко развитите страни;
- Перспективата на жизнерадостния:
 - Създаване на нов модел на човешко съществуване, който характеризира човека в глобалното общество, основано на информационни технологии;
 - Развитие на научни изследвания, които могат да доведат до нови неочаквани перспективи за бъдещето на човечеството и за глобализационния процес;
 - Експлоатиране на ресурсите на спътника на Земята – Луната;
 - Пътешествие към други планети от слънчевата система и използване на някои от природните ресурси на тези планети;

- Перспективата на песимиста:
 - Това, което учат философите е, че човек не търси това, което знае или това, което не знае. Човек не търси това, което знае, защото вече го знае, а не търси това, което не знае, защото не знае какво точно да търси;
 - Ние се нуждаем да вземем мерки, за да предотвратим превръщането на обществото в материя без форма, като се има предвид, че глобализацията включва хомогенизиране на хората и на обществата;
- Перспективата на оптимиста:
 - Подкрепя за устойчивото развитие;
 - Премахване на остарелите начини на производство в различни области;
 - Промяна на начина на живот и на културните практики на хората, за да се избегнат отрицателни глобални последиствия;
 - Изграждане на по-хуманен социален живот, който се основава на общуване и сътрудничество;
 - Приемане на икономически мерки, които подкрепят обмяната и осигуряването на свободно придвижване на капитал, информация и на хора.

5. Методът „6-6“ на Филипс

Този метод предлага обсъждане на проблем в групи от 6 за шест минути.

1. Учениците се разделят на групи по 6 участника като във всяка група има модератор, който е отговорен да представи на класа решенията, постигнати в групата.
2. Представя се проблемът, който ще се обсъжда.
3. Проблемът се обсъжда за 6 минути.
4. Представяне на модераторите на решенията, постигнати във всяка група.
5. Анализират се целия клас на решенията. Постигане на съгласие за крайното решение.

Например, как глобалното образование разглежда устойчивото развитие. Учителят предлага на учениците да обсъдят следния въпрос „Как икономическият растеж може да бъде постигнат без да се причинява вреда на околната среда?“ като се използва методът Филипс.

Груповият дебат може да доведе до следните решения:

- Осигуряване на икономически растеж при запазване на природните ресурси;
- Увеличаване производителността на труда;
- Подобряване качеството на икономическите процеси;
- Мониторинг на ефектите на икономическото развитие върху околната среда;
- Мониторинг на ефектите и на рисковете на използваните технологии
- Борба против замърсяването;
- Развитие на нови, безопасни за околната среда, технологии.

Предложените решения могат да бъдат анализирани от целия клас и да се определи кои да бъдат приоритетни на национално и на международно равнище.

II. Разработване на проекти по глобално образование

Глобалното образование има за предмет изучаването на комплексните проблеми на глобализацията и на устойчивото развитие не само като проблеми, подлежащи на изследване, но и проблеми, които трябва да бъдат решени.

Осъществяването на проекти с учениците изисква промяна на образователния подход, поради предизвикателства на няколко равнища:

- Ролите, които учителят и учениците приемат;
- Използваните технологии и средства;
- Отношението между формалното, неформалното и информалното образование.

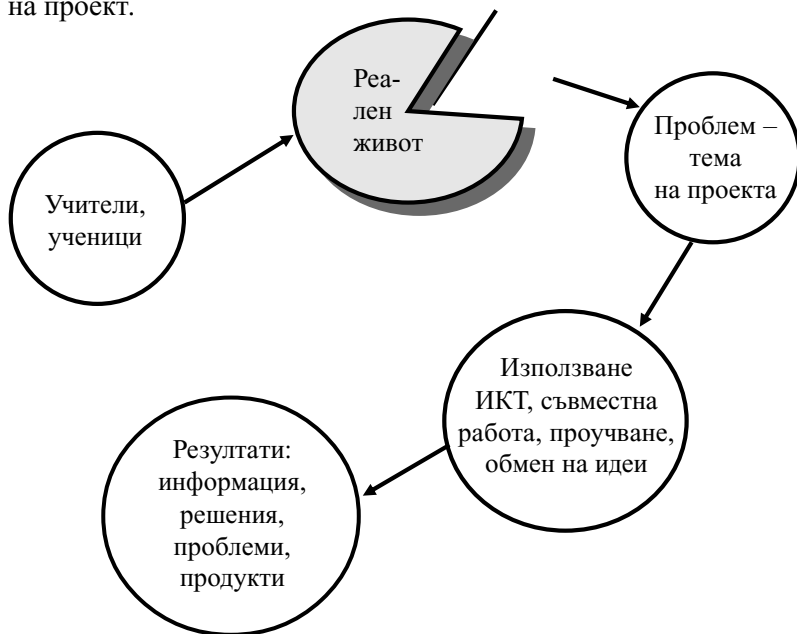
Учителят е с важна роля на всички етапи на процеса – от взимането на решение за проекта, през целия процес на неговото осъществяване. Учителят изпълнява ролята на водещ проекта и на фасилитатор. Учениците трябва да се справят с предизвикателството да изпълняват активна роля в осъществяването на проекта, което изисква да поемат инициатива, да сътрудничат и да участват в процеса на вземане на решения.

По отношение на използваните средства и технологии главното предизвикателство е как да се използват новите, основани

на компютри и на преработка на информация технологии, не само за събиране на информация, но и за придобиване на знания. Използването на ИКТ води до промяна в ролите, като учениците понякога могат да играят по-голяма роля в процеса

Що се отнася до отношенията между формално, неформално и информално образование, водещият проекта разчупва границите на класната стая и на училището, както и на учебните програми. Възможно е сътрудничество с други класове, училища, с музеи и институции на общността за развитие на проекта. Това сътрудничество цели по-добро осъществяване на проекта, но същевременно представя начин за оказване на поддръжка на формалното образование от страна на неформалното и информалното образование.

Схемата по-долу показва главните аспекти на осъществяване на проект.

Учебната програма по образование за развитие, осъществявана в Румъния, изрично включва разработването и осъществяването на проекти в своето съдържание, както като подготовка на проекти (като междупредметен метод на учене) по проблеми

на развитие, така и по осъществяване или симулиране на разработените проекти. По този начин се осигурява на формално образователно равнище учебният процес да е по-близо до живота, а проектът става необходимо средство за осъществяване на дейности във всяка област. Като започнем от избирането на темата от учениците и учителя, учениците трябва да създадат проект под такава форма, че да може ефективно да го осъществяват или да го използват за симулационни цели. По този начин учениците практикуват придобитите умения. Те могат да бъдат включени в процеса на вземане на решения, да предлагат и да прилагат стратегии за решаване на специфичен проблем. Този вид учене дава възможност за активно включване на учениците в дейностите на учене чрез задачи, които са привлекателни и значими за ситуации от реалния живот. В дидактическата дейност проектът се възприема като сбор от планирани дейности, развити в определена времева рамка, който позволява постигането на определените цели. Учебната програма по образование за развитие позволява също така възможни методологически структури, които могат да бъдат използвани да се води или да се използва за симулация даден проект като локален проект или като развитие на партньорство.

Местен проект

- Идентифициране на темата.
- Планиране как ще се събира информация.
- Събиране на информация.
- Обобщаване на информацията и създаване на продукт.
- Представяне на готовия продукт.
- Рефлексия върху придобития опит и преживяванията; заключение относно създаването и приложението на проект за развитие.

Развитие на партньорство

- Подготовка: установяване на партньорство с клас от друго училище.
- Взаимно представяне на партньорите.
- Идентифициране на темата
- Планиране как ще се събира информация.
- Събиране на информация (включително сътрудничество с партньора в проекта).
- Събиране на информацията и създаване на продукт.

- Представяне на създадения продукт.
- Анализиране на продукта, създаден от класа-партньор и обратна връзка.
- Възможно преправяне на продукта на основата на предложения и въпроси, получени от партньорите.
- Рефлексия върху придобития опит и преживяванията; заключение относно създаването и приложението на проект за развитие.
- Размяна на мнения и на информация с партньорите.

Темата на проекта може да се отнася към:

- Глобални проблеми;
- Младите хора в устойчив свят;
- Устойчиво развитие;
- Права на човека и устойчиво развитие;
- Глобално гражданство;
- Социална справедливост;
- Цели на хилядолетието за развитие;
- Околна среда;
- Защита на околната среда/защита на световното културно наследство и възможност да се влияе върху решенията за защита на околната среда/на световното културно наследство.

Резултат/продукт от проекта може да бъде:

- уебсайт;
- видеоматериал, видеоигра или онлайн игра;
- писмо до властите;
- изложба;
- публикация;
- театрален спектакъл, образователен театър и т.н..

Описаният по-долу проект е разработен в училище в гр.Моши, Танзания и може да бъде представен като пример на добра практика в тази област

Проект: Ефектът от употребата на наркотици върху здравето на учениците и върху училищните им постижения

Координатор на проекта: Учители от основно училище Веруверу в Моши, Танзания, участвали в проекта Цели на хилядолетието за развитие

Място: Основно училище Веруверу

Фокус на проекта: Правото на живот и на образование на младите хора

Основна цел на проекта: да се повиши чувствителността на учениците за ролята, която употребата на наркотици оказва на тяхното здраве и на постиженията им в училище

Специфични цели

1. Да се предотврати включването на ученици в злоупотреба с наркотици и в трафик на наркотици
2. Да се изградят отрицателни нагласи към наркотиците и злоупотребата с наркотици сред учениците
3. Да се направи сравнение между употребяващите и неупотребяващите наркотици ученици по отношение на здравето и на училищните постижения
4. Да се обвърже употребата на наркотици и предаването на ХИВ/СПИН между учениците и ефектът върху постиженията им в училище

Дейности

1. Провеждане на лекции с учениците за наркотиците и за злоупотребата с наркотици
2. Организиране на обсъждане и на дебат между връстници за наркотиците
3. Ученици събират данни от общината в Моши за злоупотребата и за трафика с наркотици
4. Ученици правят постери за злоупотребата с наркотици
5. Ученици участват в ролеви игри за злоупотребата с наркотици
6. Консултиране и менторство над ученици, провеждано от учители във Веруверу
7. Събиране на случаи, подготвени от ученици, които са преживявали този проблем

Целева група: ученици от горния курс на три училища – Веруверу, (момичета) Техническо училище в Моши (момчета и момичета) и Гимназия в Моши (момчета)

Продължителност на проекта: 2 месеца

Необходими ресурси: материали, пътни, модели на ролеви игри

Оценяване:

- Промени в здравето на учениците
- Постигнения в училище – вътрешно и външно оценяване
- Промени в поведението на учениците

Коментар: Проектът е добре разработен и засяга твърде важен проблем. Той е свързан не само с правото на живот, но и с правото на образование. Идеята да се развива проект на основата на местни развития е много силна, както и идеята да се организират дискусии между връстници и да се представят по интересен и мотивиращ начин резултатите от проекта.

Анотация

- Cerghit, I. (2006). *Metode de învățământ*, Editura Polirom, Iași.
- Copley, J. (1992). *The Integration of Teacher Education and Technology: a Constructivist Model*. On: Carey, D. et alii (Eds.), *Technology and Teacher Education*. Charlottesville, VA: AACE.
- Gardner, H. (2006), *Inteligențe multiple*, București, Editura Sigma.
- Gardner, H. (2007). *Mintea umană: cinci ipostaze pentru viitor*, București, Editura Sigma.
- Ionescu, M., Chiș. V. (1992). *Strategii de predare și învățare*, Editura științifică, București.
- Mansilla, V. B., Gardner, H. (2007). From Teaching Globalization to Nurturing Global Consciousness, in Suarez-Orozco, M.: *Learning in the Global Era: International Perspectives on Globalization and Education*, University of California Press. Disponibil la: <http://www.ucpress.edu/content/pages/11060/11060.ch01.pdf>, accesat on 10.07.2012.
- Noveanu, E. (2005). *The Internet and the Changing Education Paradigm*. Disponibil online la: <http://www.elit-education.ro/a51-proceedings.htm>, accesat on 10.07.2012.
- Petty, G. (2007). *Profesorul azi. Metode moderne de predare*, Editura Atelier Didactic, București.
- Teșileanu, A., Stoica E. (2012). Using the Information and Communication Technologies in the Activities with Students – a Goal Related with Challenges and Opportunities, in: *Proceedings of EDEN 2012 Annual Conference*.

Tomlinson, J. (2002). *Globalizare și cultură*, Editura Amarcord, Timișoara.

*** *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC)*. [Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți]. În: Official Journal L 394, 30/12/2006 P. 0010–0018. Disponibilă la: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:EN:PDF>

European Commission (2001). Council Resolution of 13 July 2001 on e-Learning. On: *Official Journal of the European Communities*. Disponibilă online la: http://ec.europa.eu/education/archive/elearning/reso_en.pdf, accesatr on 10.07.2012.

European Commission (2005). *Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications*, Bruxelles, Disponibilă la:

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/principles_en.pdf, accesatr on 10.07.2012.

*** *Our Global Neighborhood (1995)*. Report of the Commission on Global Governance, *Oxford University Press*.

УРОЦИ ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – БЪЛГАРИЯ

ГЛОБАЛНОСТ

Велина Кръстинкова

Велина Кръстинкова е училищен психолог в Национална априловска гимназия, Габрово с 9 години педагогически стаж.

Контакт: velinago@abv.bg

Цели:

- Учениците да се запознаят с термина „глобалност“;
- Учениците да формират собствена ясна представа и позиция относно позитивите и негативите на глобалността.

Въведение: Представяне етимологията на думата „глобализация“: Терминът произлиза от английската дума „globe“ (сфера), която от своя страна навлиза от лат. „globus“ (кръгла форма, топка) и от 1550 год. се използва в смисъла на планетата Земя. Процес на нарастване на икономическите, социалните, техническите, политическите и културните взаимовръзки и отношения между отделните страни, организации и хора. Той е свързан с глобалното разпространение и взаимопроникване на идеи, капитали, технологии и елементи на културата.

Глобализацията е процес на „свиване“ на света, на намаляването на разстоянията, на придвижване на нещата по-близо. Този процес се отнася до нарасналата лекота, с която някой от единия край на света може да си взаимодейства, с взаимна полза, с човек от другия край на света.

Глобализацията – Метафори: Всяка промяна има положителни и отрицателни страни; има своите привърженици и противници. Не винаги можем да дадем еднозначно мнение за случващото се около нас. Така е и с глобализацията. Нека разгледаме този процес в неговите нюанси като представите чрез метафора глобализацията: като **ракета, площад, баница, вентилатор, миксер, калейдоскоп, пералня** (и др. в зависимост от броя на групите).

Обяснява се какво е метафора – семиотично средство, сравняващо привидно несвързани термини. Черти на един предмет се пренасят върху друг в основата на приликата, свързваща прякото и преносното значение на думите.

Класът се разделя на групи от по 4-5 човека на произволен принцип. Всяка група си избира говорител, който представя груповата работа пред класа.

КОЛОНИЗАЦИЯТА

История и цивилизация 11 клас

Лариса Василева, Георги Симеонов

Лариса Василева е учител по история в Гимназия с преподаване на чужд език – Плевен с 18 години педагогически стаж

Контакт: larava@abv.bg

Георги Симеонов е учител по история, в СОУ за европейски езици „Св.Кирил Философ“, Русе, с 16 години педагогически стаж

Контакт: gsimeonof@abv.bg

Цели:

- Разбиране важността на социалната справедливост и подобряване на качеството на живота на всички хора на планетата;
- Разбиране, че неравенството вреди не само на индивидите, но и на икономическото развитие на обществото;
- Оценяване на всички хора като равни по отношение на правата им;
- Ангажиране с премахването на бедността и насилието за създаване на по-справедлив свят;
- Способност за работа с комплексни и противоречиви проблеми;
- Готовност за провеждане на кампании за по-справедлив свят;
- Противопоставяне на расизма и другите форми и дискриминация, неравенство и несправедливост;
- Разбиране как несправедливостта в миналото влияе върху съвременната локална и глобална политика.

Урок 1. Завладяване и налагане на нови икономически условия и християнски морал в Африка и Азия XV–XVIIв.

Акценти в урока по темата:

- Незачитане правото на самоопределение на народите от Азия и Африка през XV–XVII век.
- Налагане на различни видове колониални системи от Португалия и Испания.
- Търговия, християнизация, насилие, търсене на благородни метали, геноцид.

Предварителна подготовка:

Проучване на ученици – 3 екипа по 2 души

1. Причини за Великите географски открития – научни, икономически, религиозни, стратегически.
2. Създаване на Португалска колониална система в Азия и Африка.
3. Създаване на Испанска колониална система в Азия и Африка.

Протичане на урока:

Въвеждащо упражнение:

Какво знаем за живота на хората след XVв.? – от Африка, Близкия Изток, Китай, Индия, Япония.

Класът се разделя на пет групи и всяка провежда мозъчна атака. Групите представят резултатите пред целия клас.

Попълване на линия – „моето отношение“

Не ме интересува	Знам малко	Чел съм	Представям си как са живели тогава хората
------------------	------------	---------	---

Обобщаване на изследването на лично отношение.

1. Колониалната идея в резултат от Великите географски открития.

Задача за работа в три малки групи.

1. Защо Португалия е първата колониална държава през XV в.?
2. Защо Испания по-късно започва да създава колония в Африка?
3. Как Католическата църква се намесва за разпределяне на сферите на влияние с булата на папа Александър VI от 1493 г.?

След представяне на груповата работа отговор на въпрос:
Има ли разлики между португалската и испанската колониални системи? Какви са разликите?

Групите работят с карта: Велики географски открития и завладяване на новия свят.

Задача:

1. Кои са първите колонии?
2. Защо метрополиите се стремят да създадат колонии?
3. Какви цели си поставят?

2. История на страните от Азия и Африка XV–XVIIв.

Теоретичен блок.

А) Африка – икономически и стратегически предпоставки за завладяването и

Б) Азия – след 1453г. Западна Европа търси път, за да достигне до подправките, коприната, фаянса, златото

Анализ на таблицата за целите на испанското проникване в Новия свят

Въпрос: Защо Япония и Китай успяват да се изолират от Европейското проникване и налагането на християнството.

Испанското проникване в новия свят

Дата	Изследовател	Цел	Постижение
1492–1504 4 пътувания	Христофор Колумб	Достигане на Източна Азия.	Открива Западните Индии в Карибско море.
1513–1521	Хуан Понсе де Леон	Злато и колонизиране на Флорида.	Първият европейец, изследвал територии в САЩ. Провал в останалите начинания.
1513	Васко де Балбоа	Злато и път към Тихия океан.	Преминува в Панамския провлак. Първият европейец, видял Тихия океан.
1519–1522	Фернандо Магелан	Определяне големината на Пасифика.	Убит в хода на експедицията, но 18-те оцелели са първите хора, обиколили света. Доказва, че Америка не е част от Азия.
1519–1536	Ернандо Кортес	Злато и завоюване на Ацтекската империя.	Разрушава империята на ацтеките и заграбва много злато.
1531–1533	Франсиско Писаро	Злато и завоюване на империята на инките.	Разрушава Инкската империя и заграбва много злато.
1539–1542	Ернандо де Сото	Злато и основаване на колония във Флорида.	Изследва дн. щати Джорджия, Алабама, Мисисипи, Арканзас. Не открива злато.
1540–1542	Франсиско Васкес де Коронадо	Злато и приказните златни градове.	Не открива нищо.

3. Дискусия: Какво ново донасят метрополиите на своите колонии?

Втора европейска колониална война XVII–XIX в.

Урок 2. Реформацията и развитието на науката дават тласък за втората колониална война XVII–XIX в.

Акценти в урока:

- Дълбока бедност в новосъздадените колонии
- Расова дискриминация
- Религиозна дискриминация
- Нееднакъв достъп до базисни свободи – икономическа сигурност и образование
- Племенни войни и етнически конфликти
- Как действията, изборите и решенията взети във всяка страна могат да повлияят позитивно или негативно върху качеството на живота на хората от други страни (нашето действие)

Предварителна подготовка:

Проучвания на ученици – 4 групи по 2 от клас

1. Френско проникване в Африка и Азия
2. Английско проникване в Африка и Азия
3. Белгийско проникване в Африка
4. Предпоставки довели до Германското проникване в Африка

Ход на урока

Въвеждащо упражнение:

Как Испания и Португалия промениха живота на племената и народите в: Африка, Близкия Изток, Китай, Индия, Япония

Работа в пет малки групи: провеждане на мозъчна атака и представяне на резултатите пред класа.

1. Втора Европейска експанзия в Азия и Африка

Разделяне класа на четири групи. Задача:

1.1. Предпоставки, които довеждат до изтласкването на Испания и Португалия от Азия и Африка.

1.2. Какво дава възможност на Франция да завладее колонии в Азия и Африка?

1.3. Икономическото развитие и желанието на Белгия да има колониално присъствие в Африка.

1.4. Обединението на Германия – трамплин за завоюване на колонии в Азия и Африка.

2. История на народите в Африка и Азия XVI–XIXв.

А) Теоретичен блок – учител

Б) Съобщение на ученик: на постер – графично изпълнение (предварително зададена задача) Промени на колониалното присъствие в Африка

В) Съобщение на ученик: на постер – графично изпълнение (предварително зададена задача) – Премахване на изолацията на Китай и Япония в средата на XIX век

3. Дискусия: Какво донася на народите на Азия и Африка XIX век?

Вариант:

Дебат на тема: „Европейските държави носят на народите от Азия и Африка цивилизация/Европейските държави унищожават цивилизации.“

4. Анализ на изказване на Сесил Роудс през март 1899г. – „Германия е започнала колониалното си предприятие много късно, следователно, намера всички желани места вече окупирани.“

Мозъчна атака.

Първи въпрос: Какво ще предприеме Германия?

Втори въпрос: Какво ще се промени в Африка?

Предполагаеми отговори:

- Германия ще направи необходимото да се сдобие с колонии
- Предстои сблъсък с колониалните империи Англия, Франция, Белгия и Германия
- Народите от Азия и Африка отново ще станат обект на агресия
- Племенен сепаратизъм
- Изостанало селско стопанство
- Нарастване на външните дългове

5. Работа със снимков материал по групи

Първа група – анализ на карти на колониалните империи от края на 19 век, на анахронична карта на испанската империя в различно време (от 16 до 20 век). Проследяване на териториалното проникване на съответната Европейска държава в Азия и Африка. Коя държава успява да задържи най-много територии?

Втора група анализира гербовете на Европейските колониални империи и решава какво олицетворяват?

Трета група – анализира снимки от епохата (19 век) – на европейци и на местни жители, от търговията с роби и отговаря на въпроса: Какво „ново“ донасят европейците в Азия и Африка? Какво губят народите в Азия и Африка?

Картите могат да бъдат намерени в: www.wikipedia.com
Английска, Френска, Испанска, Белгийска, Немска колониални империи.

Снимките могат да бъдат намерени в:
https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRJ5dGIP1bFt5omaHVMD6kDfRZhcawA2adQ_k0UN2GBrehiQ5g8IQ
<https://encrypted-tbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTQet-9ECG2jl7pkKvZ9v0US3xeSaDSfIAs2TSv5bxx7Pe6sGKh>
https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTPWW2G887QfF6umFL4FII2ARV7rusi785Psw_TvUh22eKfiZA_
https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRyVHSpQ6oyxMr9rvKtElHpixaouBPXEqAXGhgUc_wtkkUKH9jaQ
<http://africagreenmedia.co.za/wp-content/uploads/2013/06/poverty-data3.png>
<http://api.ning.com/files/svM-EmOJxqWXWfV8wWqXVDaXgTD9-thBio2-9DhbPS54Cl3yrY27MytFiFYJSWYvBwzLa0GTERUWgnQL8965aneh7u24JRX/AdultliteracyrateinAfrica.jpg>
http://floridapundit.com/wp-content/uploads/2009/12/living_in_poverty_in_africa.jpg
<http://filipspagnoli.files.wordpress.com/2008/08/poverty-in-sub-saharan-africa.gif>
<http://cozay.com/documents/poverty2.jpg>

6.Задача за проучване на екипи ученици.

6.1. Изберете една африканска държава, завладяна от европейците в епохата на колонизацията.

6.2. Проучете процеса на колонизация.

6.3. Опишете промените в живота на местните жители.

6.4. Помислете за проблеми в развитието на тази страна, настъпили в резултат от превръщането ѝ в колония.

6.5. Направете портфолио на събрания материал.

Портфолио на ученици ще се използва през следващата учебна година за работа по мини-проекти на тема: Деколонизация.

Деколонизация

Урок 1. Пробуждане на бедните във века на демокрацията

Акценти в урока:

- Незачитане правото на самоопределение на народите от Азия и Африка през първата половина на XX век
- Изоставане на колониалните общества от прогреса на човечеството
- Насилие срещу прояви на „другост“

Предварителна подготовка:

Проучване на ученици – два екипа по 2 души:

1. „Зад великата Китайска стена“ – историческо развитие на Китай от началото на XX век до Втората световна война.
2. „Великата душа“ – Махатма Ганди
историческа информация, представена на постер и разказ

Ход на урока.

Въвеждащо упражнение:

Какво знам за хората от Африка, Близкия Изток, Китай, Индия?

Провеждане на мозъчна атака в четири групи и представяне на резултатите пред класа.

1. Колониалната идея след Първата световна война.

Въпроси към класа:

- 1.1. Кои са колониалните империи в началото на XX век?
- 1.2. Кои от тях просъществуват и след 1919 г.?
- 1.3. Коя е новата колониална сила? Япония

Работа с атлас по групи

Азия, Близък изток, Африка

Задача:

1. Колонии на кои държави има в региона след Първата световна война

2. По какво се различава живота в колониите и метрополията?

2. История на страните от Азия и Африка след ПСВ.

а) Теоретичен блок.

б) Китай – Какъв е статутът на Китай в началото на XX век?

Съобщение на ученик „Зад великата Китайска стена“ – историческо развитие на Китай от началото на XX век до Втората световна война.

в) Индия – Какъв е статутът на Индия в началото на XX век? Има ли промяна след Първата световна война?

Съобщение на ученик за Махатма Ганди

Учението гандизъм:

1) свобода

2) сатяграха – форми на съпротива: гражданско неподчинение, бойкот на английските стоки, гладни стачки, неплащане на данъци, нравствено самоусъвършенстване. Ненасилствена съпротива

3) следколониалното общество – федерация на селските общини, занаятчийско производство.

Смятате ли тази форма на съпротива за успешна в борба срещу колониализма?

Проблем: Индуси – мюсюлмани

Рабиндранат Тагор: „Народи на Запада, можете ли да влезете в положението на народите... не само постоянно оскърявани в своето човешко достойнство, но и пронуждавани да пеят хвалебствени химни в слава на този механичен апарат, който играе ролята на тяхното Провидение?“

Смятате ли, че народите на Запада могат да отговорят на този призив?

3. Дискусия:

Проблемът за хуманността на нациите от големите метрополии.

Урок 2. Феноменът деколонизация

Ход на урока

Акценти в урока:

- Наследство от колониализма – търсене на възможност за икономическо оцеляване

- Дълбока бедност в новосъздадените държави
- Расова дискриминация
- Икономическа ножица
- Нееднакъв достъп до базисни свободи – икономическа сигурност и образование
- Племенни войни и етнически конфликти
- Как действията, изборите и решенията взети във всяка страна могат да повлияят позитивно или негативно върху качеството на живота на хората от други страни (нашето действие)

1. Представяне на „The miniature Earth“ – анализ на видеото и коментар.

Къде сме ние?

Какви са реалните измерения на бедността в света?

Кога са положени основите на съвременния свят?

2. Въвеждащо упражнение.

Каква промяна настъпва в междудържавните отношения след Втората световна война?

Отговор: Създадена е ООН

Кои са основните документи на организацията?

Всеобщата декларация за правата на човека 1949 г.

Основно противоречие:

Система на колониалното господство и демократичните права и свободи на гражданите от Азия и Африка

1945–1949 г. – Виетнам, Индонезия, Филипините, Индия, Бирма, Китай и Малайя обявяват своята политическа независимост.

Как смятате, че метрополиите приемат този факт?

Нови колониални войни:

1. Работа с таблицата (по групи):

Войни за деколонизация:

Държава	Години на войните	Човешки жертви
Индонезия	1945–1948	5 000
Индокитай	1946–1954	600 000
Мадагаскар	1947–1948	5 000
Малайзия	1948–1960	13 000
Кения	1952–1956	10 000
Алжир	1954–1962	200 000
Кипър	1955–1960	359
Камерун	1955–1960	32 000
Ангола	1961–1975	90 000
Португалска Гвинея	1962–1975	15 000
Мозамбик	1965–1975	30 000
Родезия (Зимбабве)	1972–1980	12 000

Въпроси към таблицата:

1. Кой носи отговорност за човешките жертви?
2. За какво и с кого воюват държавите? (за помощ – атлас по история)
3. Какви обяснения можете да посочите за действията на метрополиите?

Метрополиите не успяват да спрат процеса на деколонизацията!

1960 г. – Общото събрание на ООН приема Декларация за независимостта на колониалните страни и народи.

4. Работа по групи с откъс от Резолюция № 1514 на XV сесия на Общото събрание на ООН, 14 декември 1960 г.

Обсъдете и отговорете на следните въпроси:

Първа група: Какво основно право на народите стои в основа на резолюцията?

Втора група: Какви причини за недаване на независимост се изтъкват от метрополиите?

Трета група: Какво е отношението на резолюцията спрямо въоръжени действия?

Четвърта група: Как е предвидено да се управляват новите държави?

Пета група: на какви членове от Всеобщата декларация за правата на човека се позовава тази резолюция?

5. Феноменът „Трети свят“.

Мозъчна атака: Пред какви проблеми на самостоятелно държавно развитие са изправени новите държави?

Предполагаеми отговори:

- Последствия от колониалната експлоатация на природните и човешките ресурси
- Липса на собствени управленски и технически кадри
- Консервативни традиции
- Племенен сепаратизъм
- Въоръжени сблъсъци и граждански войни
- Неразвита икономика с ограничена, предимно добивна промишленост
- Изостанало селско стопанство
- Трудно се връщат заеми от международните банки – расте външния дълг.

6. Задача за проект

Целта на проучвания:

Учениците

- да разберат необходимост от промяна на ситуацията в съвременния свят;
- да развият чувствителност към проблемите на бедните държави в света;
- да проучат възможности за оказване на помощ на хората в тези държави.

1. Учениците по двойки избират една държава, получила независимост през втората половина на XX век. **Забележка!** Ако класът продължава работа от миналата година, то учениците използват своето проучване за процеса на колонизация в съответната държава.
2. Проучват процеса на деколонизацията.
3. Проучват проблемите в развитието и живота на хората в дадена страна в настоящия момент.
4. Определят връзката на конкретните проблеми с ЦХР.

5. Изследват проблемите и търсят възможни решения.
 6. Изработват РР презентация и постер, на който са представени проблемите и възможните им решения.
- Време за работа – 1 месец.
Представяне на проектите – май.

ЦЕЛИТЕ НА ХИЛЯДОЛЕТИЕТО В БЪЛГАРИЯ

Маргарита Иванова

Маргарита Иванова е учител по английски език в езикова гимназия „проф.Асен Златаров,“ – Хасково с 16 години педагогически стаж

Контакт: margaritaivanova66@gmail.com

Цели:

- Учениците да се запознаят и да разберат същността на Целите на хилядолетието за развитие;
- Учениците да проучат и да обясняват, както и да правят заключения за осъществяването на Цели 1, 2 и 8 в България

Въведение

Националният доклад за целите на хилядолетието (2008) е „визитната картичка“, чрез която може да се проследи как съответната страна напредва към постигането на Целите на хилядолетието за развитие. Докладите представляват кратък преглед на постигнатото и на предизвикателствата за изпълнение на осемте цели и целят осведомяването на обществеността.

В проучване, направено сред българската общественост за нагласите на българите спрямо изпълнението на Целите, българите са най-песимистично настроени към две широкомащабни цели: „Осигуряване на устойчива околна среда“ и „Намаляване наполовина на крайната бедност и недохранването“

Въпрос към учениците:

1. Имат ли основания българите за този скептицизъм? Какво мислите Вие, какви са тенденциите в това отношение? Изследването е правено през 2007, има ли промяна днес, според Вас?

.....

2. Кой, според Вас са най-важните Цели за България, от чиято реализация зависи по-доброто бъдеще за държавата? Определете кои са проблемите, които държавата трябва да реши?

.....

Учителят обяснява на учениците, че те ще имат възможност да се запознаят и сами да изследват напредъка на България в изпълнението на три от осемте основни цели в средата на обявения период – 2008, като сравняват данните, публикувани във Втория национален доклад, с целите, заложили в началото и направят прогнози за развитието и изпълнението до 2015.

Учителят разделя класа на три групи: всяка група ще работи по определен проблем – глобална цел:

1. Преодоляване на бедността – <http://www.undp.bg/page.php?id=1371>,
<http://www.vesti.bg/index.phtml?tid=40&oid=5636631>, http://www.undp.bg/uploads/documents/2691_851.pdf
2. Подобряване на образованието – http://www.undp.bg/uploads/documents/2691_852.pdf
3. Изграждане на партньорство за развитие – <http://www.undp.bg/page.php?id=1378&lang=bg>

Всяка група трябва да представи резюме – анализ доколко е постигната конкретната глобална цел и какво предстои да бъде направено, да се очертаят тенденциите в развитието и в изпълнението на Целите на хилядолетието в България.

Въпроси към учениците от първа група „Преодоляване на бедността“:

1. Възможно ли е постигането до 2015 г. на заложената в началото крайна цел – намаляване наполовина на крайната бедност и недохранването?

През 2007 официалният праг на бедността е бил 78 евро, отразяващ минималните доходи и социалната политика на страната. Той е далеч по-нисък от заложените 170 евро за 2015 г. и заложените не повече от 15 % от хората с доходи под това ниво.

През 2013 г. официалният праг на бедността е 216 лева, обявен от правителството и под този праг живеят 1 600 000 българи.

.....

Как ще коментирате тези факти и констатацията, че България остава най-бедната страна в Европейския съюз?

Младежката безработица – до 30 % през 2013 г. Крайната цел е намаляване на безработицата до 25 % през 2015 г. Трайно безработните – 13.8 %, като само за една година са се увеличили драматично. Кои са решаващите фактори за да се стигне до тези ниски нива?

3. Одобрявате ли политиките, които са заложили в документа за постигане на тази глобална цел – намаляване на бедността до 2015 г.? Какво още може да добавите към тях за по-бърз ефект?

Въпроси към учениците от втора група „Подобряване на образованието“:

1. Една от основните подцели е обвързването на училищното образование с бизнеса и с нуждите на пазара на труда. Мислите ли, че това е постигнато и как това би повлияло на младежката безработица?

Според доклада България изостава драстично по показатели в сравнение с предходни години в математическите и природни науки. Как според Вас трябва да се реформира образованието, за да бъде по-ефективно?

Въпроси към учениците от трета група „Изграждане на партньорство за развитие“:

1. Защо са важни чуждите инвестиции в България? Могат ли те да подобрят нивото на живот, стандарта на хората?

2. Какво е постигнато и какъв е процентът на чуждите инвестиции според доклада?

3. Как преценявате изпълнението на тази цел до 2015 г.?

Домашна работа:

Учениците продължават да работят в същите групи:

1. Първа група – да потърси информация и сравни следните показатели: ниво на бедност (официален праг на бедността) и хора, които живеят под този праг, безработица – младежка и трайно безработни, среден месечен доход, минимална работна заплата, минимално заплащане на час, средна продължителност на живота в България и другите страни от ЕС (да се потърси информация до 2013 г.)
2. Втора група – да проучи как е организирана и функционира финландската образователна система и по какъв начин е обвързано образованието с бизнеса и с нуждите на пазара на труда в другите страни от ЕС.
3. Трета група – дял на чуждите инвестиции в България и другите развити европейски страни, политики за привличане на чужди инвестиции (статистика до 2013)

КОНСУМАТОРСКО ОБЩЕСТВО И ОКОЛНА СРЕДА
IX клас География и икономика,
СИП „Устойчиво развитие“

Мариела Къосовска

Мариела Къосовска е преподавател по география и икономика в СОУ „Неофит Рилски“ – Кнежа с 16 години педагогически стаж

Контакт: mkjsovska@abv.bg

Цели:

- Да се запознаят и да разберат отрицателните последици за човека и околната среда, породени от консуматорския начин на живот;
- Да разберат и да обосноват необходимостта от нов модел на потребление.

Предварителна подготовка:

Запознаване със същността на понятието „консуматорско общество“ (от интернет или други)

Дейност 1: Учителят предлага на учениците да назоват ключови думи, с които се характеризира понятието „консуматорско общество“. Учениците изброяват: пазаруване, модел на подражание, забавление, харчене, реклама, трупане на вещи, мания, демонстриране на благополучие, изхвърляне, събиране на прахояк, масов вкус и други...

Учителят пояснява, че пазаруването трябва да се приема като една нормална дейност, но именно в него се проявява най-пълно консуматорския начин на живот.

Учителят задава въпрос на учениците дали им се случва често да влизат в магазина без да знаят точно какво ще пазаруват – да се отпуснат, да си купят нещо, което ще им хареса, да се поза-

бавляват. Оказва се, че на всички ученици им се е случвало, и то не веднъж, с приятели или с родители.

Целта е да се провокира чувството, че всеки от нас е част от консуматорското общество – купува, използва, изхвърля.

Въпрос: Как се отразява подобно поведение на хората върху самите тях? Отговорите се записват на постер:

Човекът става силно зависим от вещите

Вещите се промъкват в отношенията между хората

Самият човек се превръща във вещ

Човекът е вечно недоволен от това, което има, иска повече и повече

Въпрос: Как се отразява подобно поведение върху околната среда?

Преди да бъдат записани отговорите се коментира числеността на съвременните хора, техническите им възможности и стандартът на живот. Може да бъдат посочени предмети, за които учениците да определят материалите, от които са произведени и ресурсите, които са използвани. Стига се до извода, че повишеното потребление изисква повишен добив на ресурси, увеличаване на производството, транспорта в мащаби, които застрашават природното равновесие и бъдещето на Земята. Учениците изброяват проблеми на околната среда, които могат да бъдат обобщени в следното:

Изчерпване на ресурсите

Замърсяване на природата и нарушаване на равновесието

Натрупване на отпадъци

Целта е да се провокира отговорно отношение към проблемите, произхождащи от консуматорското поведение на обществото. Икономическият растеж се стимулира от пазаруването – колкото повече се пазарува, толкова повече се произвежда. Може ли съвременният човек да не пазарува? Не, но може да има отговорно потребителско поведение.

Дейност 2: Учителят разделя постер или дъската на две и поставя задача на учениците да посочат пример за най-скъпия и безсмислен подарък, който са получавали или за който са чували. Най-интересните примери се записват или изобразяват символично в лявата страна. В дясната страна се записват или изобразяват символично примери за атрактивен подарък, който не се

купува с пари (разходка сред природата, сладкиш, стихотворение, рисунка, предмет от природни материали – лично изработен) – учениците винаги дават много интересни идеи. Сравняват се подаръците от двете групи и се изтъкват предимствата на подаръците, записани в дясната страна. Оценява се това, че те са уникални, предизвикват повече емоции, често са нематериални, минимално е въздействието им върху околната среда. Учениците и учителят споделят правила ли са такъв подарък и ако не са, склонни ли са да го направят.

Дейност 3: Изработване на правила за отговорно отношение към природата при пазаруване.

Учениците работят по групи и обсъждат идеите си. Изработват се и се записват на постер следните основни правила:

1. Да ползвам торбичка от плат многократно, а не найлонови
2. Да правя списък на нещата, които са ми нужни, не за да не забравя, а за да не купувам излишни
3. Да не се влияя от рекламите
4. Да се съобразявам с опаковките – единични, однородни, възможност за многократно използване или удобни за рециклиране
5. Да търся екологично чисти продукти

Последващи дейности:

- Размножаване и разпространяване на правилата в училище, обществеността, семейството
- Информиране за проблемите, произхождащи от консуматорското поведение на обществото
- Обявяване на ден без пазаруване у дома и в училище. (Световен ден без пазаруване бе 23.11.2012 година)
- Може да се изгледа и коментира филма „Историята на нещата“ на Ани Ленард.

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
IX клас География и икономика,
СИП „Устойчиво развитие“

Мариела Кьосовска

Мариела Кьосовска е преподавател по география и икономика в СОУ „Неофит Рилски“ – Кнежа с 16 години педагогически стаж

Контакт: mkjosovska@abv.bg

Цели:

- Да се запознаят учениците с основните принципи на устойчивото развитие и непосредствените предизвикателства пред околната среда и развитието на Земята през следващите десетилетия

Дейност 1: Обсъждане, дискусия на принципа на устойчивото развитие „Днес ние взимаме природата назаем от нашите деца“

Обсъжда отговорността на днешното поколение спрямо следващите. Илюстрира се с примери от заобикалящата ни действителност, свързани с нашето населено място (промени в околната среда, увеличаващо се замърсяване на водите, обезлесяване).

Обяснява се на учениците, че естествените природни процеси взаимно се регулират и природата има уникална способност да се самовъзстановява.

Агресивната човешка дейност е в състояние да наруши баланса на природните процеси, предизвиквайки необратими промени.

Обяснява се, че устойчиво развитие означава използване на ресурсите по такъв начин, че да е възможно тяхното възстановяване и следващите поколения да имат еднакви възможности с хората днес.

Учителят предлага на учениците да дадат свои определения за устойчиво природоползване, като ги подпомага с някои формулировки:

Изсичането на горите не бива да превишава залесяването.

Количеството изпомпвана вода не бива да превишава количеството, захранващо подземните води

Уловът на риба не бива да бъде по-голям от прираста и др.

Обсъждат се и други подобни формулировки, хрумнали на учениците и въз основа на всичко, обсъдено до този момент се съставя собствено определение на концепцията за устойчиво развитие, като се записва на постер или на дъската. Сравнява се с определения, посочени в учебник или помагало. Коментира се въпроса дали човечеството може да се развива без да се нарушава хармонията в отношенията му с природата. Стига се до извода, че за да се постигне устойчиво развитие не означава отказване от всякакви удобства. Просто трябва да се промени структурата на потребление и хората да живеят удобно и достойно, но без излишества.

Дейност 2: Принципи на устойчивото развитие

Учителят запознава учениците с конференцията на ООН по проблемите на околната среда в Рио де Жанейро през 1992г. и конференцията в Йоханесбург 2002г.

Учителят раздава работен лист, който е предварително подготвен за всеки ученик.

Разглеждат се и се обсъждат по отделно всеки един от изложените принципи на устойчиво развитие от Рио де Жанейро

Разглеждат се и се обсъждат по отделно основните предизвикателства и нуждата от незабавни и ефективни действия от Йоханесбург.

Преценява се кои от принципите са актуални за България в момента или в близките години.

Дейност 3: Пирамида на отговорностите

Учителят начертава на дъската или на постер пирамида на отговорностите.

Обсъжда се ролята и действията на всяко едно от стъпалата на пирамидата за постигането на устойчиво развитие. Насочва

се вниманието към това, че в основата на пирамидата стоят действията на обикновените граждани. Без участието на хората не може да се реализира нито едно решение, взето на по-горните стъпала на пирамидата.

Дейност 4: Какво мога да направя аз за устойчивото развитие на обществото?

Учителят приканва учениците да си припомнят изучаваното в предходните теми. Учениците изброяват дейности, които могат да извършват, за да подобрят живота в общността, без да вредят на човешкото здраве и околната среда (да пестят вода, да пестят енергия, да ходят пеш, да не палят огън безпричинно...). Дейностите се записват или се изобразяват чрез символи. Организиране на представяне на всеки ученик.

Може да се нарисова на дъската или на постер дърво с клони, а дейностите на учениците да бъдат записани на цветни листове, които да бъдат прикрепени към клоните. Получава се интересно, многоцветно дърво.

Последващи дейности:

- Прожекция на филма „Неудобната истина“ на Ал Гор в мултимедийната зала на училището.
- Отбелязване на дати и празници от екологичния календар.
- Споделяне на наученото и създаване на „Устойчиво семейство“ и „Устойчиво училище“ (екологичен клуб, дейности – енергийна ефективност, разделно събиране на отпадъци, различни акции и др.)
- Отбелязване на 5 юни – Международен ден на околната среда (викторини, информационни табла)

АФРИКА – „ЧЕРНИЯТ“ КОНТИНЕНТ? **География, Обобщителен урок 6 и 10 клас**

Мариана Бошнакова

Мариана Бошнакова е учител по география и икономика с 29 години педагогически стаж, Член на Националната комисия по гражданско образование.

Контакт: mariana_bo@abv.bg

Цели на урока:

- Да се обобщят знанията на учениците за Африканския континент като се акцентира на основните проблеми – екологични, социални, икономически, политически;
- Да се развиват умения за сравнение и анализ чрез паралел между проблемите и пътищата за решаването им с реализацията на Целите на хилядолетието за развитие;
- Да се повиши чувствителността на учениците и се развие емпатия към съдбата и потребностите на населението в Африка;
- Да се изградят нагласи и умения за противопоставяне на несправедливостта;
- Да се развиват ценности и нагласи, свързани с желание за промяна в бъдеще и участие в дейности, свързани с реализацията на Целите на хилядолетието.

Предварителна подготовка на класа:

В часовете по география и икономика учениците в 6 и 10 клас в уроците за природа, население, политическа карта и стопанство са запознати с Целите на хилядолетието за развитие.

Класът е разделен на три групи с предварително зададени задачи за търсене на информация за проблемите на страните в Африка: 1 група – суша, опустиняване, замърсяване на природата; 2 група – бедност, глад, раждаемост и смъртност, здравео-

пазване и др; 3 група –икономически проблеми, въоръжени конфликти и др.

Дейност: Асоциативен облак – Защо често наричат Африка „черния“ континент?

Извод: не толкова преобладаващото чернокожо население, колкото наличие на сложни и трудни за разрешаване проблеми като глад, епидемии, бедност, детска смъртност, лоши битови и хигиенни условия,суша и др..

1. Дейност: Въпрос към класа за изводи в края на урока: Може ли Африка в бъдеще да НЕ бъде„ЧЕРНИЯ континент“ на Земята?
2. Дейност: мозъчна атака към класа за разпределяне на проблемите в 3 основни групи и съотнасяне към Целите на хилядолетието за развитие:

Първа група – природни и екологични проблеми: суша, наводнения, ерозия, опустиняване, обезлесяване, замърсяване от добива на природни ресурси, намаляване на биоразнообразието, браконьерство и др. (Цел №7за осигуряване на устойчива околна среда)

Втора група – социални проблеми: бедност, глад, ниско равнище на здравеопазване, слабо развито образование, висока детска смъртност, ниска средна продължителност на живота (за 10 клас – нисък индекс на човешко развитие), разпространение на епидемии и болести като малария, ХИВ/СПИН и др., нарушени права на децата и жените, експлоатация на детски труд, пренаселеност на големите градове и др. (Цел № 1, 2, 3, 4, 5, 6)

Трета група – политически и икономически проблеми: слабо развита икономика, преобладаващо земеделие и добивни отрасли, огромни външни дългове, корупция, въоръжени конфликти, нестабилна политическа обстановка и др. (Цел № 8)

Дейност: кратко представяне от ученици от първа група на предварително намерена информация по природните проблеми – суша, опустиняване, обезлесяване с акцент върху обхвата на проблема и мерките за решаването му (Виж приложението)

Извод: предприеманите мерки са крайно недостатъчни и са непосилни за бедните африкански страни.

Дейност: Откъс от филма „Niger oil“ (<http://www.youtube.com/watch?v=u4l6ArtUlrk>) със задача към класа за определяне на

проблеми, свързани с добива на нефт в Нигерия и реакцията на населението.

Изводи: замърсяване на природата, измиране на риба и др. растителни и животински видове, използване на богатствата от чужди компании, ниски доходи и бедност на населението, намалени възможности за развитие на земеделие, гражданска реакция чрез протести.

Извеждане на връзка между природни и социални проблеми.

Дейност: кратко представяне от учениците на данни за бедност, глад и детска смъртност в континента – слайдове със снимки и данни, карти за доказване на тежките социални проблеми в Африка.

Дейност: по картата за Индекс на човешкото развитие определете мястото на Африка и страните с най-нисък коефициент (10 клас)

Индексът на човешкото развитие (ИЧР) на ООН е сравнително измерване на продължителността на живота, грамотността, образованието и стандарта на живот за страните от цял свят. Индексът е разработен през 1990 г. от пакистанския икономист Махбуб ул Хак и се използва от 1993 г. в годишния доклад на Програмата на ООН за развитие. Държавите са подредени в четири категории: **много високо** (категорията е добавена в доклада за 2007 година), **високо**, **средно** и **ниско** човешко развитие.

Поради новата методика на изчисление, приета през 2010 година, стойностите на ИЧР са по-ниски, отколкото предишни години. Изчислението на жизнения стандарт представлява естествен логаритъм от брутният национален доход (до 2010 година е брутният вътрешен продукт) на глава от населението в съотношение с покупателната възможност.

Страната с най-голяма повишение на индекса спрямо 2009 година е Източен Тимор (от 0.489 на 0.502), с най-голямо понижение в историята е Зимбабве – за 1998 година показателят е 0.514, а за 2010 година е 0.140.

Задача: По представената карта на бедността по земята определете страните с най-голям процент на бедност в света. Виж. en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_percentage_of_population_living_in_poverty

Дейност: Представяне на втора част от филма „Action for Social Justice“ (може да се свали от www.zamunda.net) или (part 2: Poverty) или на филма Social Justice Documentary.Designing for impact. www.cmsimpact.org/designing-impact-online-version-0

Дейност: представяне на стопански проблеми на Континента – съпоставка на примитивно и модерно земеделие чрез снимки (за 10 клас екстензивно и интензивно), на въоръжени конфликти и др. политически проблеми.

Въпрос: Кой са причините за слабото икономическо развитие на африканските държави?

Отговори: връзка с колониалното минало на континента, огромните външни дългове, корупцията, лошото управление, нестабилна политическа обстановка.

Дейност: Изработване на пирамида – Кой може и трябва да помогне за решаването на проблемите в Африка?

- ◆ Международните организации (ООН, ЕС, АС и др.)
- ◆ Високо развитите страни
- ◆ Правителствата
- ◆ Училищата
- ◆ Аз

Дейност: Представяне на трета част от филма „Action for Social Justice“

(Part 3: Action „What can I do?“)

Дейност: Класът се разделя на групи, раздават се цветни изрязани от хартия цветчета, върху които групата написва своето пожелание за бъдещето на Африка.

Листчетата се сгъват (центърът остава като остър край) и се пускат в прозрачен съд с вода за да се отворят като цветя.

Примерни пожелания от урок в 6 клас:

- Африканските деца да са щастливи и да имат възможностите на децата в развитите страни
- Пожелаваме в бъдеще Африка да не се нарича „черният“ континент
- Да има повече усмихнати деца и да помогнем това да се случи
- Да няма бедност и глад на Земята.....

Дейност: Отговор на поставения в началото на часа проблем-мен въпрос: Може ли Африка в бъдеще да НЕ бъде „ЧЕРНИЯТ континент“ на Земята?

Домашна работа: Упражнение за споделяне на очаквания – по групи изработване на постер, рисунка, фотоколаж и др., „Моята мечта за бъдещето на Африка“.

Забележка: Представеният урок може да се използва като обобщителен в 6 клас с прецизирани дейности и малко фактология за един учебен час.

Урокът е подходящ за 10 клас със задълбочена работа по всички дейности в два учебни часа.

Приложение

Опустиняване

Сложните връзки между обусловения от антропогенни дейности натиск върху околната среда и процесите на опустиняване са в центъра на вниманието на задълбочено проучване от 2000 г., направено по поръчка на Организацията на обединените нации „Хилядолетна оценка на екосистемата“ (Millennium Ecosystem Assessment), където опустиняването се определя като резултат от неуспеха в дългосрочен план да се постигне баланс между търсенето и предлагането на екосистемни услуги, свързани с ресурсите почви и води.

С цел да противодейства в най-засегнатите страни, на тази сложна система от взаимодействия между екологичния и социално-икономическия натиск, още през 1977 г. Организацията на обединените нации предложи да се приеме стратегия за борба в световен мащаб, която се позовава на Конвенцията на ООН за борба с опустиняването (UNCCD). В нея опустиняването се определя като процес на деградация на земите в сухите, полусухите и малко влажните райони, предизвикан от различни биофизични и антропогенни фактори, като под деградация на земите се разбира намаляване или загуба на биологичната и икономическата производителност и на комплексния характер на напояваните само от дъжда и поливните земеделски земи, пасищата, горите и горските земи. Предупреждението на ООН за бедствието опустиняване се засили с определянето на Целите на хиля-

долетието за развитие. За тази цел през март 2011 г. Генералната асамблея прие специална резолюция (№ 65/1608), която потвърждава, предвид Конференцията на ООН относно устойчивото развитие („Рио+20“), приоритетния характер на инициативите за борба с опустиняването, деградация на земите и последиците от сушата, за да се води борба с бедността.

Суша

Най-голямата суша за последните 60 години в Африканския рог е предизвикала остър недостиг на храни и високи нива на недохранване, като обитателите на някои райони в Сомалия и Кения водят полугладно съществуване. Това сочи доклад на Службата на ООН за координация по хуманитарните въпроси, огласен днес и цитиран от Reuters. Над 10 милиона души са засегнати от засушаването в Джибути, Етиопия, Кения, Сомалия и Уганда, като ситуацията се влошава. „Два поредни слаби дъждовни сезона предизвикаха най-голямото засушаване от 1950-51 г. в много пасищни райони“, каза говорителката на службата Елизабет Бърс. По думите ѝ няма вероятност за подобряване на положението до 2012 г. Цените на храните в района са се увеличили значително, което е изпратило голям брой бедни домакинства на ръба на гладната смърт, добави говорителката. Нивата на недохранване сред децата в най-зле засегнатите райони са повече от два пъти по-високи от прага от 15 на сто, определен като праг за спешна намеса, а се очаква размерът на детското недохранване да нарасне. Почти половината от сомалийските деца, които пристигат в бежански лагери в Етиопия са недохранени, а онези, които пристигат в Кения, са в малко по-добро състояние, допълни Бърс.

Нуждите на ООН за хуманитарна помощ за Сомалия и Кения – за всяка по 525 млн. долара – са наполовина финансирани, – заявката от 30 млн. долара за помощ за Джибути е финансирана на 30 процента, каза говорителката на Службата на ООН за координация по хуманитарните въпроси Елизабет Бърс. (БТА)

Обезлесяване

Наблюдава се ускоряване на световното ниво на обезлесяване, съобщава ООН, цитирана от БГНЕС. В момента темпото възлиза на 6,4 милиона хектара годишно, макар че в Азия е реги-

стриран нетен прираст поради засиленото залесяване на територията на Китай. За пръв път досега Организацията на ООН за прехрана и земеделие (ФАО) използва сателитна технология, която да картографира горите по света. Така стана ясно, че за периода от 1990 до 2000 година има недостиг от 4,1 милиона хектара годишно, а за петилетието между 2000 и 2005 година той възлиза на 6,4 милиона. Според наличните данни светът е губил по 10 хектара гори на минута за 15-годишен срок. Това се дължи най-вече на превръщането на дъждовните гори на територията на ЮАР, а и на цяла Африка, в земеделски площи. Африканските гори намаляват с по-бързо темпо, отколкото тези в други части на света, заради липсата на собственост върху земята, съобщава Би Би Си. По-малко от 2% от горите в Африка са под обществен контрол, в сравнение с една трета от тези в Латинска Америка и Азия. В същото време темпото на обезлесяване на черния континент е четири пъти по-голямо от средното за света. Ако това се запази, на страните в басейна на Конго ще бъдат необходими 260 години, за да достигнат нивото на подобрене, постигнато по поречието на Амазонка. Придобиването на собственост върху земята може да помогне в намаляването на обезлесяването, ограничаването на промяната в климата и облекчаването на бедността, се казва в проучване, представено в столицата на Камерун. Според авторите на проучването, сравняващо собствеността на територията на 39 държави (в които са разположени 96% от световните тропически гори), гражданите на Африка имат значително по-малка степен на контрол по отношение на горите, отколкото народите в останалите страни в Тропиците. В последните години няколко африкански държави – сред които Ангола, Камерун, Мали, Судан и Танзания – въведоха или измениха закони, чрез които подобриха съществуващото право на собственост. В доклада обаче се призовава за „засилване на този процес“.

АФРИКА В СЪВРЕМЕННИЯ СВЯТ

9 клас География, Географски райони на света

Силвия Стоянова

Силвия Стоянова е учител по икономика и география в Гимназия с преподаване на чужди езици – Плевен с 18 години педагогически стаж.

Контакт: sstoqnova05@abv.bg

Цели:

Първо занятие

Въведение:

Учителят прави кратко въведение по темата.

I. Преглед на природните ресурси на Африка (доколко са благоприятни природните условия на континента и на какви природни ресурси е богата Африка).

II. Как се формира политическата карта на Африка?

1. През първата половина на 20 век.

2. През 50 и 60-те години на 20 век.

3. В края на 90-те г. на 20 век.

През втората половина на часа се поставя основната задача пред класа: **Да изработим визитни картички на регионите в Африка**

Класът се разделя на 5 групи (колкото са географските региони на континента). Всяка група разглежда демографската ситуация в даден регион като откроява демографските и социални проблеми на населението

Първа група разглежда Източна Африка – **Под знака на граждански войни и епидемии от глад и болести.** Учениците от тази група трябва да разгледат страните Етиопия, Судан, Уганда, Сомалия (може да се спрат и само на 2 държави) като набля-

гат върху липсата на медицинско обслужване, многото епидемии, високият процент заболявания от СПИН и липсата на образование за африканските деца. Групата работи по цели 2, 4, 6 от ЦХР (Цели на хилядолетието за развитие). След като съберат достатъчно информация по темата учениците трябва да влязат в ролята на едно африканско дете и през неговия поглед чрез есе или разказ да опишат живота си.

На **втора група** се пада регион Централна Африка – **Богати страни – бедно население**. Групата разглежда Чад, ЦАР, Ангола като се спира на цел 1 от ЦХР – крайната бедност. Учениците трябва да представят резултатите от своята работа чрез компютърна презентация.

Трета група се спира на Западна Африка – темата е: **Богатството на нефт – благословия или проклятие**. В обсега на учениците е Нигерия. Те трябва да изгледат филма за делтата на р.Нигер, за големите замърсявания от чуждите компании при изпомпването на нефта и за последиците от замърсяването на въздуха и водата в тази зона. Могат да потърсят и други факти, поместени в интернет по въпроса. Групата се съсредоточава върху цел 7 от ЦХР – опазването на околната среда.

Четвърта група изследва региона Южна Африка: **Република Южна Африка – страна на големите контрасти**. Като използват различни документи (някои, осигурени предварително от учителя) учениците изследват апартейда сред децата (все още валиден за тази страна) и дискриминацията сред жените (цел 3 от ЦХР). Групата представя резултатите от своята работа като използва постери, схеми.

Пета група получава различна задача. Тя трябва да разгледа Северна Африка като набляга върху икономическото развитие на страните от Голям Магреб. Можем ли да определим тези държави като **врата към Африка и мост към Европа**.

Второ занятие

Съвременната демографска ситуация на Черния континент
Занятието минава изцяло под знака на представянето на първите **четири** групи.

В края на часа учениците обобщават основните демографски и социални проблеми на континента.

Трето занятие

Мястото на Африка в съвременния икономически свят?

1. Водещи отрасли в стопанската структура на континента.

В началото на занятието учителят прави кратко въведение за стопанската структура на континента. Следва самостоятелна работа на класа с графични пособия (кръгови диаграми, стълбчести диаграми и таблици), поместени в учебника. Учениците трябва да определят участието на Африка в производството на някои земеделски култури в света, както и относителния и дял от световното производство и добив на някои ресурси.

През втората половина от часа следва представянето на учениците от **пета група**, които трябва да посочат стъпката напред в икономическо отношение на северноафриканските страни.

Четвърто занятие

Занятието започва със затвърждаване на наученото в предходния час. На дъската се начертава таблица:

Отрасли, оформящи икономическия облик на континента	Структура на вноса	Структура на износа

Учениците попълват таблицата.

2. Причини Субсахарска Африка да е на полюса на глада

Следва групова работа. Учениците използват методите „рибена кост“, „мрежата на паяка“, за да представят своите изводи.

Накрая следва представяне в общата група.

Занятието завършва с **изработване на карта на най-бедните африкански държави**.

Вариант 2: На класа може да се постави следната задача (за домашно или разработване на проект):

Представете си, че работите в търговския отдел на Външно министерство. Предстои ви да организирате изложението **Африканската икономика в България**. Как ще го организирате? Кои страни ще поканите и какви продукти ще представите, като имате предвид специализацията на този регион?

Пето занятие (заключително занятие)

Субсахарска Африка: забравения континент?

Разглеждат се 3 въпроса

1. Кой е отговорен за положението в Африка?

Провежда се групово обсъждане. Разговорът засяга възможностите на африканските правителства да се справят сами с проблема и оказваната им помощ от международните организации.

2. Какво ме интересува всичко това?

Учениците трябва на лист да напишат своите 5 неща, които ги мотивират да помогнат. Следва обсъждане.

Вариант 2 – Учениците да напишат есе „**Моята собствена мотивация**“ за нещата, които могат и искат да направят за да помогнат на Африка.

3. Бъдещето на Африка

Следва работа по групи. Всяка група чрез метафора или рисунка да представи **как би изглеждал континента след 50 год.**

Вариант 2 – поставя се задачата да се напише есе на тема: **Ще има ли ново начало там, където е започнало всичко?** (има се предвид, че Африка е люлка на човечеството и тук са възникнали първите човешки цивилизации)

МИТОВЕ И ИСТИНИ ЗА АФРИКА

Пламен Добрев

Цикълът от три урока, посветени на процесите в Африка, е предвиден за два учебни часа по история в девети клас, а вторият и третият урок са подходящи за учениците от десети клас.

Пламен Добрев е старши учител по история в Професионална техническа гимназия – Варна с 22 години педагогически стаж.

Контакт: asparhruk@abv.bg

Цели:

- Разбиране на историческия феномен „Трети свят“;
- Разбиране на връзката между политиката на колониализъм и страните от „Третия свят“;
- Запознаване с „възгледа“ за естественото предопределение на бялата раса да властва над по „нисшите“ раси от гледна точка на универсалните човешки права;
- Разбиране, че правото на избор и начин на живот трябва да се зачитат;
- Разбиране, че несправедливостите в миналото влияят върху съвременната локална и глобална политика;
- Разбиране, че всеки исторически феномен има своята проекция в съвременността;
- Ангажиране с проекти за премахване на бедността и насилието, за създаване на нов, по-справедлив свят.

Предварителна подготовка:

Формират се три групи от 3-4 ученика

Първа група „Светлината на абаноса“. Учениците подготвят кратка презентация за африканския континент преди проце-

сите на колонизация (да се наблегне на контрастите в начина на живот, условията на живот, дори природата). Представяне на Африка в девствения ѝ вид. Какво в този континент привлича европейците?

Втора група „Сърцето на мрака“ – подготвят кратък исторически преглед за най-фрапантните примери от годините на колонизацията (по възможност повече снимков материал за живота на европейците в колонизирана Африка, някои от най-известните имена на колонизатори например Сесил Роудс, собственик на едни от най-големите диамантени мини, известен със своята реплика „Луната! Ако можех, бих колонизирал и нея!“; добиването на слонова кост, дейността на мисионерите и др.)

Трета група „Съвременна Африка“ – посочва с какво свързват живота в съвременна Африка и връзката с Целите на хилядолетието за развитие

1. Размисли на Маргрета Григорова върху репортажния роман „Абанос“ на журналиста Ришард Капушчински
2. „Сърцето на мрака“ – Джоузеф Конрад (1857-1924), английски писател-романист

Първи урок: Колонизация на Африка

Въвеждаща задача: работа с атлас, кое дава основание на историците да наричат Африка люлка на човешката цивилизация, припомняне на ученото в седми клас.

Първата група представя своята презентация (кратка, цветна и да се наблегне върху контрастите).

1. „Приказен свят“ – разказ за един непознат и екзотичен за европейца свят, подхранен и от сведенията на първите изследователи на Черния континент (Д.Ливингстън, Х. Спенсър и др.)

2. „Злите сили“ – откритият нов свят привлича европейца със своите красоти и богатства, но прагматизмът бързо взема връх и започва процеса на колонизация.

- а) начало на колонизацията – 30-те години на XIX в.
- б) колонизаторски практики – Англия, Франция.
- в) Берлинска конференция 1894-1895 и нейните решения

3. Съпротива – две форми: партизанска война и директни военни сблъсъци

4. Резултати от колонизацията – работа с таблица, учениците спонтанно коментират резултатите (таблицата се попълва на дъската с мнения в суров вид)

Положителни	Отрицателни

(мненията се сортират и се обособяват в долните четири подточки)

а) икономически б) социални в) политически г) религиозни

5. Дискусия: Прав ли е Ръдиард Киплинг, който твърди, че „отговорност и дълг е на белия човек да бди за доброто и благоденствието на „дивите и примитивни народи“?

Втори урок: Деколонизацията на Африка

Въвеждаща задача: Втората група „Сърцето на мрака“ – представя кратък исторически преглед за най-фрапантните примери от годините на колонизацията (по възможност повече снимков материал за живота на европейците в колонизирана Африка, някои от най-известните имена на колонизатори; добиването на слонова кост, дейността на мисионерите и др.)

Целта на презентацията е да покаже, че макар робството и робските практики да са отменени, то живота на колонизирана Африка не е станал по-лек.

1. Развитие на процеса на деколонизация
 - а) местна съпротива (използват се стари знания)
 - б) външни движещи сили
2. Трудния път на независимостта
 - а) „Третия свят“ – новият феномен на XX в.
 - б) племенен сепаратизъм
 - в) липса на собствени управленски и технически кадри
 - г) изостанала икономика и неразвита инфраструктура
 - д) външни дългове
3. Движение на необвързаните (речник: расизъм, апартейд, панафриканско единство, неоколониализъм, трети свят)

Трети урок: Проблемите на съвременна Африка

Въвеждащ въпрос (Провеждане на мозъчна атака): Кой според вас са най-сериозните проблеми за съвременна Африка, за които сте чели или чули?

Учениците записват на листчета своите отговори, след което ги залепват на дъската, където са обособени няколко колонки.

Икономически	Социални	Екологични	Политически

Учениците от третата група също докладват за своите проучвания. Преподавателят единствено има за задача да обобщи отговорите на учениците и проучванията и да напише примерен план на урока.

1. Икономически проблеми

- а) екстензивно икономическо развитие
- б) недостатъчно квалифицирани кадри
- в) безработица
- г) нисък жизнен минимум

2. Социални проблеми

- а) ограничен достъп до образование
- б) ограничен достъп до здравеопазване
- в) ограничен достъп до вода и енергия (Европейска водна инициатива – 2002г. Йоханесбург. На същия форум стартира и Европейска енергийна инициатива).
- г) глад

3. Екологични проблеми

- а) глобално изменение на климата
- б) обезлесяване и опустиняване
- в) екологично замърсяване

4. Политическа нестабилност. Дължи се на липсата на достатъчно управленски кадри, племенния сепаратизъм и религиозните различия

5. Цели на хилядолетието за развитие – опити за справяне с проблемите.

Докладва един от участниците в проекта за основните моменти.

Втори ученик докладва за проекта „Съвременната африканска жена“ (Танзания)

АФРИКА – ЗОВ ЗА ПОМОЩ. ЛИЦАТА НА БЕДНОСТТА

Маргарита Иванова

Маргарита Иванова е учител по английски език в езикова гимназия „Проф. Асен Златаров“ – Хасково с 16 години педагогически стаж

Контакт: margaritaivanova66@gmail.com

Въведение:

Урокът започва с въвеждащ клип на UNICEF – образователен и рекламен, който показва потресавашата картина на крайната бедност в някои от африканските страни. Целта е учениците да бъдат привлечени към темата още в началото.

<http://www.youtube.com/watch?v=qVRpZSizC2o>

Въпрос към учениците:

Защо се случва това? Могат ли развитите страни да помогнат?

.....
(Учениците изразяват собствено мнение и предположения защо се допуска всичко това и дали развитите страни могат да помогнат. В хода на дискусията се оформят становища и се изразяват различни гледни точки.)

Лицата на бедността – образователен материал, представен от учителя на мултимедия.

Повече от един милиард души по света живеят с по-малко от един долар на ден. Други 2,7 милиарда се борят за оцеляването си с по-малко от два долара на ден. В развиващия се свят, бедността не свършва с ниските доходи.

Бедността означава да си принуден да изминаваш повече от 1,5 км на ден, просто за да донесеш вода или дърва за огъня; да

страдаш от болести, изкоренени преди десетки години в богатите страни.

Всяка година умират единадесет милиона деца— повечето преди петата си година.

Повече от шест милиона биват покосени от напълно предотвратими болести като малария, пневмония и диария.

В някои от най-бедните държави на начално училище ходят по-малко от половината деца като по-малко от 20% от тях продължават в прогимназиален курс.

Общо 114 милиона деца по света не получават дори начално образование, а 584 милиона жени са неграмотни.

По-долу са представени някои основни факти, представящи корените и проявленията на бедността, от която страда повече от една трета от нашия свят.

Болестите

Всяка година шест милиона деца умират от недोхранване преди да са навършили пет години. Повече от половината от африканците страдат от болести като холера и детска диария, причинени от нечистата вода.

Всеки ден ХИВ/СПИН убива 6 хил. души, а други 8200 се заразяват със смъртоносния вирус.

На всеки 30 секунди едно африканско дете умира от малария – за година това прави над един милион случаи на детска смърт.

Всяка година между 300 и 500 милиона души се заразяват с малария. От болестта умират годишно приблизително 3 милиона.

Туберкулозата е най-честият убиец на заразените с ХИВ като в някои части на Африка 75 % от серопозитивните имат и туберкулоза.

Гладът

Над 800 милиона души всяка вечер заспиват гладни. 300 милиона от тях са деца.

От тези 300 милиона деца едва 8% са жертви на ситуация на повсеместен глад или друга криза. Над 90% страдат от трайно недохранване и недостиг на микроелементи в храната.

На всеки 3,6 секунди още един човек умира от глад. Мнозинството са деца под 5-годишна възраст.

Водата

Над 2,6 милиарда души или повече от 40% от населението на света нямат дори елементарна канализация, а над един милиард все още използват несигурни източници на питейна вода.

Четирима на всеки десет души по света нямат достъп дори до елементарна тоалетна, а двама на всеки десет нямат източник на безопасна вода.

5 милиона души, повечето от тях деца, всяка година умират от болести, разпространявани чрез водата.

Земеделieto

През 1960 г. Африка е нетен износител на храна. Днес континентът внася една трета от зърното, което потребява.

Над 40% от африканците нямат възможност да си набавят достатъчно храна дори в някои отделни дни.

Спадащата плодородност на земята, почвената ерозия и пандемията на СПИН доведоха до 23 %-ен спад в производството на храни на глава от населението през последните 25 години, въпреки че броят на населението нарасна неимоверно много.

За африканския земеделски стопанин обичайните торове струват два до шест пъти по-скъпо в сравнение със световната им пазарна цена.

Опустошителният ефект на бедността над жените

Над 80% от земеделците в Африка са жени.

Над 40% от жените в Африка нямат достъп до начално училище.

Ако едно момиче посещава училище в продължение на шест или повече години, като жена грижите ѝ на родител ще бъдат по-добри и тя ще преживее повече раждания.

Майките, получили образование, имунизират децата си 50% по-често в сравнение с майките, непосещаващи училище.

СПИН се разпространява два пъти по-бързо сред необразованите момичета в сравнение с тези, които макар и за кратко са ходили на училище.

Степента на оцеляване сред децата на жените с пет години начално образование е с 40% по-висока от тази сред деца на жени без никакво образование.

За жената, живееща в Африка на юг от Сахара, вероятността да умре при бременност или раждане е 1 на 16. За жената от Северна Америка тази вероятност е 1 на 3700.

Всяка една минута някъде по света умира жена при раждане или бременност. Това прави 1400 жени на ден или съответно 529 хил. на година.

Почти половината раждания в развиващите се страни преминават без помощта на акушерка.

Въпрос към учениците:

Преценете колко пари са ви нужни на ден – за храна, за транспорт? Споделете кой ги плаща тези пари – вашите родители или вие работите, за да спечелите тези пари? Колко са ви необходими за дрехи и социални потребности – за развлечения, отдиш..?

.....

Това, което е обезпокоително – един на всеки 5 души по света живее с по-малко от 1 долар на ден. По този начин международната общност определя бедността. Помислете:

Ако Вие имате само един долар на ден, за какво щяхте да го използвате и как щеше да се промени животът Ви?

.....

Как бедността рефлектира върху децата – <http://www.youtube.com/watch?v=SBXqrlQArEc> – От какво са лишени те, какво губят, как бедността се отразява на тяхното развитие и бъдеще? Могат ли да избягат от тази бедност и какво бъдеще имат тези деца?

.....

Защо е важно да си образован?

<http://www.youtube.com/watch?v=C3iKImdSsDY&NR=1&feature=endscreen>

Учениците дискутират защо образованието е много важно за бъдещето на черния континент

Бедността в България

<http://www.mediapool.bg/%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D-news204495.html>

За самостоятелна работа в къщи... – Учениците се разделят на няколко групи и работят самостоятелно по няколко проектни теми или пишат есе.

1. Бедността в България – колко деца живеят в крайна бедност в България?

Децата търсят информация за това какви са измеренията на бедността в България и как тя се отразява върху децата и тяхното развитие

.....

Предложете решения – за преодоляване на бедността в Африка и в България. Учениците изработват проекти и предлагат конкретни мерки за преодоляване на крайната бедност.

.....

2. Есе на тема – Защо едни народи са бедни, а други богати?

ЗАЩО ЕДНИ СА БЕДНИ, А ДРУГИ БОГАТИ? (Оценяване на прогреса и глобалното развитие чрез реализацията на Целите на хилядолетието)

Маргарита Иванова

*Маргарита Иванова е учител по английски език в
Езикова гимназия „Проф. Асен Златаров“, Хасково
с 16 години педагогически стаж*

Контакт: margaritaivanova66@gmail.com

Цели:

- Запознаване с Цели на хилядолетието и определяне и разбиране на тяхната взаимосвързаност и зависимост.
- Оценяване на прогреса в осъществяването на тези цели в световен мащаб.
- Разбиране за възможностите им за включване при осъществяването и реализацията на тези глобални цели.

Урокът започва с въвеждащ клип:

<http://www.youtube.com/watch?v=oWbcVTkYkt0> – **African teenagers reporting on MDG 1: Eradicate extreme poverty**

Въпрос към учениците:

- 1. Може ли да се поставите на тяхно място? Какво ще направите, за да подобрите живота си и този на хората около Вас?**

.....

Учителят запознава учениците с Целите на хилядолетието.

През септември 2000 г. световните лидери на 189 страни-членки на Организацията на обединените нации приемат Декларацията на хилядолетието, с която се ангажират да положат глобални усилия за намаляване на бедността, подобряване на здравеопазването, насърчаване на мира, човешките права и устойчивата околна среда.

Декларацията набелязва Целите на хилядолетието за развитие – осем конкретни, измерими, обвързани във времето цели, които задължават страните да положат допълнителни усилия за борба с неравносното разпределението на доходите, световния глад, неравенството между мъжете и жените, замърсяването на околната среда, липсата на образование, здравеопазване и чиста вода.

Всички страни-членки на ООН се ангажират до 2015 да постигнат целите на хилядолетието като спрямо спецификата на националното си развитие определят конкретните стойности, към които се стремят.

През 2007 г., на средата на пътя до 2015 г., доклад на ООН за Целите на хилядолетието отбелязва, че е постигнат напредък в изпълнението им, но крайният успех съвсем не е гарантиран. Има ясна нужда политическите лидери да предприемат спешни съвместни действия, предупреди докладът.

Учениците работят върху Цели на хилядолетието. На всеки ученик учителят раздава текста с ЦХР.

Въпрос към учениците: Мислите ли, че тези Цели са постижими? Кои са най-важни за глобалното развитие?

.....
<http://www.youtube.com/watch?v=uf2obCQU5hA> – African children discuss MDG 2: Education must be universal

Въпрос към учениците: Защо според Вас е важно образованието? И как образованието може да подобри живота на тези африкански деца?

.....
<http://www.youtube.com/watch?v=i9LKozR-rDg> – Progress and Challenges in Achieving MDGs

Въпрос към учениците: Как Вие оценявате прогреса? Възможно ли е да бъдат постигнати ЦХР в края на обявения период?

.....
Въпрос: Ако не – каква трябва да бъде стратегията за следващия период, какво трябва да се подобри и къде трябва да бъде поставен акцент?

Домашна работа:

Учениците работят по една от 8-те цели и проследяват нейния прогрес и напредък, анализират нивото на нейното изпълнение към момента. Учениците използват материали и ресурси от:

http://www.undp.org/content/undp/en/home/mdgoverview/mdg_goals/mdg1/ – The Millenium development goals report 2013

<http://www.youtube.com/watch?v=13ro-TvOWVo> – African Human Development Report 2012

БЕДНОСТТА КАТО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО ЯВЛЕНИЕ

География, 12 клас

Силвия Стоянова

Силвия Стоянова е учител по география и икономика в Гимназия с преподаване на чужди езици – Плевен, със 17 години педагогически стаж

Контакт: sstoqnova05@abv.bg

Предварителна подготовка

Класът се разделя на три групи:

Първа група характеризира причините и проявите на бедност в три от най-бедните страни на Субсахарска Африка (групата си избира или учителя може да насочи учениците за страните).

Втора група описва прояви на бедност в развитите страни (САЩ)

Трета група разглежда бедността в страните в преход – причини и последици. Кой особености важат и за България

Резултатите се представят на постер, използват се рисунки, схеми, компютърни презентации.

Първо занятие

Въвеждащо упражнение: Какво от това което гледаме и чуваме ни засяга и какво не ни засяга?

Класът се разделя на две групи:

Първа група описва ставащите около нас събития, които имат отношение към създаване на солидарна човешка общност и нашата степен на реакция (по скалата 1-10/)

Втора група оценява далечни събития (войни, епидемии, световен глад, природни бедствия).

Водещият насочва вниманието към световния глад, като посочва че контрасти се наблюдават не само между страните от Севера и Юга, но и е налице едно голямо социално разслоение както в бедните, така и в богатите страни. Дълго време на бедността се гледа като лична вина. Днес е ясно, че това е социално-икономическо явление и е следствие от нарастващото социално неравенство.

Какво представлява бедността. Видове бедност

За да се дефинира понятието бедност, се използва методът „635“

Водещият обобщава, дефинира. Описва двата типа бедност – абсолютна и относителна.

Бедността в различните типове страни.

Групите представят резултатите от своята работа.

Второ занятие

Въвеждащо упражнение

Поставя се следната задача: Сравнете бедността в развитите и развиващите се страни! Посочете приликите и разликите!

На постер е начертана следната таблица:

Тип страни	Прилики	Разлики
Развити		
Развиващи се		

Учениците попълват с ключови думи и обобщават наученото предния час

Последици от бедността

На учениците се дава за задача чрез схема или рисунка да посочат лицата на бедността в Африка.

Следва групово обсъждане: Кой от тези последици са валидни и за хората в развитите страни?

Трето занятие

Въвеждащо упражнение

Петте най-важни неща, които научих за бедността. Всеки ученик записва пет неща, които смята, че е научил по тази тема и ги споделя с цялата група. При обсъждането се определят и десетте най-важни извода за групата

Мерки за ограничаване на бедността

Класът се разделя на групи:

Първа група работи с документи от учебника за политиката на САЩ в борбата на бедността. Разглеждат програмите „Купони за храна“ и „Здравно осигуряване“. Групата трябва да отговори на следните въпроси:

Отговарят ли тези програми на стратегията на ООН за преодоляване на бедността?

Какво ще е участието на хората, живеещи под границата на бедността в здравното осигуряване?

Втора група представя мерките, които взема българското правителство за ограничаване на бедността

Трета група търси отговор на въпроса „Могат ли африканските правителства да се справят с проблема с нарастващата бедност?“, „Сама ли е Африка в борбата срещу глада?“

Целите на хилядолетието за развитие? – представяне на програмата на ООН.

Четвърто занятие

Разглежда се докладът на Европейската комисия за приноса на ЕС за постигане Целите на хилядолетието – 2010 г

Какво мога аз да направя за разрешаването на този проблем?

„Аз имам мечта... Да си представим свят без глад, болести, без оръжие,... с устойчиво развитие...“ Участниците работят в малки групи и описват своята мечта, както и какво трябва да се предприеме, за да се осъществи. Накрая, от отделните планове участниците изграждат общ план за постигане на желаното бъдеще.

НАРУШЕНИТЕ ПРАВА НА ДЕЦАТА В МОЗАМБИК

Поля Цветанова-Костова

Поля Цветанова-Костова е учител по география в СОУ „Христо Ботев“ – Долни Дъбник с 16 години педагогически стаж

Цели на урока:

- Да се запознаят учениците с ЦХР и цел 4 „Намаляване на детската смъртност“.
- Да се провокира съпричастност и съчувствие към начина на живот на децата в Мозамбик, в контекста на нарушените им права.
- Да се изгради толерантно отношение към различията.

Ход на урока:

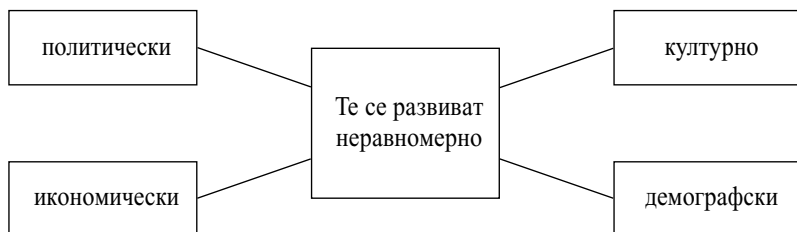
Задават се ключови въпроси, чрез които в края на урока ще се получи обратна връзка:

- ♦ Имат ли детство децата в Мозамбик?
- ♦ До какво водят нарушените им права?

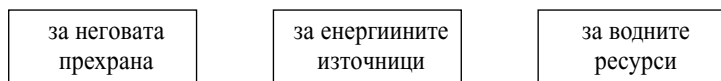
Представяне на ЦХР и причините, които ги пораждат

Предвид предизвикателствата на новото време и тревожните тенденции през 2000 г. най-голямата авторитетна и влиятелна международна Организация на обединените нации (ООН) приема Декларация, в която набелязва ЦХР до 2015 година. Приета е от 189 държави членки на ООН, които заявяват готовността си да положат глобални усилия за тяхното решаване.

В началото на третото хилядолетие, в първите години на XXI в., населението на нашата планета достига 6,5 милиарда жители, а това означава, че човечеството нараства повече от два пъти за 50 години. В много области на Земята се наблюдава пренаселване, а в други – обезлюдяване. Към 2004 г. има близо 200 независими държави.

Според световната статистика в богатите страни раждаемостта намалява и населението застарява, а в по-бедните държави протичат обратните процеси. Пред човечеството се поставят изключително сериозни въпроси.

Възникват и други проблеми, последица от бурната индустриална дейност – замърсяване на околната среда, глобално затопляне на климата, влошено плодородие на почвата, обезлесяване, изчезване на животински и растителни видове и др.

В България също сме изправени пред много проблеми. Прямо другите страни – членки на ЕС България има най-ниски доходи на глава от населението. Според международните стандарти България се нарежда сред средно развитите страни и не изпитва остри проблеми на крайната бедност, каквито са характерни за страните от Африка и Азия с висок процент на гладуващо население.

Дейност: Асоциативен облак – „Как живеят хората в Мозамбик?“

Коментар на учителя:

Ще ви представя как живеят децата в Мозамбик, една от държавите в Субсахарска Африка, известна и с голямата си бедност. (чували ли са за нея и какво знаят). Ще разгледаме и четвъртата Цел на хилядолетието – Намаляване на детската смъртност.

Мозамбик е република с приказна природа. Намира се в най-югоизточната част на Африка. Столицата ѝ е Мапуту (1,2 млн. жители). Там съжителстват два напълно различни свята – лукс и бедност.

Условия на живот: жилищата не са надеждни и са с малка площ. Децата се задушават в домовете, защото горят всякакъв боклук и отпадъци (за готвене и преваряване на питейна вода) в слабо проветрени помещения. Липсва електричество, няма ВИК канализация и тоалетни – ходят на открито и в реката.

Смъртността е голяма, но във всеки дом има поне 5 деца.

Хигиена: Ограничен достъп до вода и санитарно битови услуги. Няма баня, ако има е съвсем примитивна. Къпят се в реката, където се пере и се изхвърлят боклуци. Няма чиста питейна вода. Лошите санитарни и хигиенни условия са причина за множество смъртни случаи при децата под 5 години. Често умират от дизентерия. Случва се да изминават по дестки километри, за да стигнат до чешма с течаща вода. За вода се чака на опашка.

Дейност – „Свят на контрасти“:

Работа по групи – бедни и богати. Всяка група представя живота на децата (бедни – богати) (5–10 мин.). Обобщение на учителя.

Коментар на учителя за храната на децата в Мозамбик – фактор за съществуващата демографска ситуация.

50% от населението живее под 1\$ на ден. Продължителността на живот е под 40 г. Децата се хранят веднъж на ден. Ако родителите нямат работа, пропускат и това хранене, а тогава плачат от глад. Гладуването и недохранването води до дефицит на жизненоважни витамини, а това до риск от смърт, слепота, забавяне на растежа и понижени умствени способности. Недостатъчното хранене е причина за повече от 1/3 от смъртните случаи под 5 годишна възраст.

Дейност: Работа по групи

Класът се разделя на три групи. **Напишете любимите си храни, колко често ги консумирате и какво смятате, че ядат децата в Мозамбик.** (5–10 мин.)

Учителят обобщава и добавя, че често бедните в Мозамбик ядат плъхове, но и стават техни жертви.

Дейност: Като имате предвид информацията до момента, отговорете: Кои права на децата са нарушени и защо? (дискусия)

Основни моменти в коментара на учителя:

- **Образованието** на децата в Мозамбик – Недостатъчно образование и закрила. Липсва планирано детско развитие.

Недостиг на учители, но за сметка на това са жадни за образование. (Макар да са бедни и гладни между тях липсва завист, лицемерие, расизъм и лоши чувства.)

- **Здравеопазване** на децата в Мозамбик – Лишени са от най-елементарни медицински грижи, често умират със слаби тела и разранени кожи. Причината е бедността и местожи-вееенето, когато са отдалечени. Здравословното състояние зависи от икономическото положение и бедността. Необходи-мо е много добро образование, за да може хората да имат познания за предотвратяване на болестите. Техен спътник са туберкулоза, малария, коремен тиф, дизентерия, холера и ХИВ/СПИН, болести, които не са заплаха за де-цата на развитите страни.

- **Заразата с ХИВ/СПИН** става още докато майката е бре-менна, по време на раждане и кърмене. Така заразените деца, най-често умират от туберкулоза – тяхната основна заплаха.

Извод: Децата, живеещи в най-драстични лишения, са с най-сериозно нарушени права. Над 1/3 от ражданията не се регистри-рат, а това води след себе си други нарушения по-късно във вре-мето. Възпрепятства се достъпът им до жизненоважни услуги и възможности. Повишава се тяхната уязвимост за експлоатация чрез принудителен труд. Често се налага да работят за оцеляване-то си и да не е принудително. Така стават жертви на насилие, тра-фик на хора. Няма достъп до здравни грижи и образование.

Както всички деца по света и децата на Мозамбик обичат да пеят, танцуват и играят, въпреки тежкия си начин на живот. Авто-мобилното движение е физическа заплаха за тях, защото липсват безопасни места за игра, тротоари, няма и пешеходни пътеки.

Споделяне: Учениците отговарят на предварително поста-вените въпроси: Имат ли детство децата на Мозамбик? До какво водят нарушените им права?

Заклучителна дейност:

Всяко дете рисува на общ постер своята ръка и в нея написва своето послание към децата на Мозамбик.)

Забележка: За информация за урока вижте презентация „На-рушени права на децата в Мозамбик“ на Поля Цветанова-Кос-това в сайта www.mdgproject.com

ЛИПСАТА НА РАВНОПОСТАВЕНОСТ МЕЖДУ МЪЖА И ЖЕНАТА И ОВЛАСТЯВАНЕ НА ЖЕНИТЕ В СУБСАХАРСКА АФРИКА

Малинка Йорданова, Таня Цветанова

Малинка Йорданова е учител по български език и литература в СОУ „Христо Ботев“ – Долни Дъбник с 22 години педагогически стаж

Контакт: malinka_dabnik@abv.bg

Таня Цветанова е учител по информатика в СОУ „Христо Ботев“ – Долни Дъбник с 12 години педагогически стаж.

Контакт: tanyu77@abv.bg

Цели на урока:

- Учениците да се запознаят с Целите на хилядолетието за развитие и по конкретно с цел 3: „Насърчаване на равенството между жените и мъжете и овластяване на жените“ с акцент Африка в контекста на идеята за универсалността.
- Учениците да разберат, че правата на жените са основни права на човека и че насърчаването на равнопоставеността на половете е важен инструмент за постигането на ЦХР и въпрос на социална справедливост.
- Учениците да изследват проблема за неравнопоставеността и да обясняват причините за възникването ѝ, както и да развиват чувствителност към неравнопоставеността.
- Учениците да възприемат овластяването на жените като един от ключовите фактори за постигането на икономическо развитие.

- Учениците да развият личностна позиция и ангажираност в бъдещи граждански инициативи по проблемите на полово-та равнопоставеност.

Първо занятие

Асоциативен облак: „Неравнопоставеност на половете...”

Извличане на информация от преживелищния опит на учениците. Асоциациите им се обобщават от учителя и се интерпретират в контекста на социалната справедливост и правата на човека.

Представяне на темата за неравнопоставеността от учителя в контекста на проект „Цели на хилядолетието за развитие“ и цел 3 – „Насърчаване на равенството между жените и мъжете и овластяване на жените“ (пр. 1)

Поставяне на ключовите въпроси, на които ще се търсят отговори: Защо този проблем има глобални измерения? Защо е важна равнопоставеността и как овластяването на жените ще подпомогне решаването на тези проблеми?

Интервю с жена и нейния „правозащитник“

Класът се разделя на две групи:

Първа група: Направете интервю на тема „Какви са ролите на жената в една развита страна? Кои права са защитени?“

Втора група: Направете интервю на тема „Какви са ролите на жената в Африка? Кои права са нарушени?“

След това класът се разделя отново на две групи. Всяка група избира един интервюиращ и двама интервюирани: В първата група ще проведат интервю на жена от развита страна с правозащитник, а във втората група интервю на жена от Африка с правозащитник. Първо във всяка групата се обсъжда ситуацията, след това въпросите, които интервюиращият ще задава, и отговорите на двамата в групата. Ситуациите се представят пред класа.

След обсъждане на интервютата учителят коментира контраста и измеренията на неравнопоставеността в Африка, сравнява и насочва вниманието към следния извод:

От жените и момичетата почти в цял свят се очаква да поемат основната отговорност за домакинския труд и грижите за семейството. Това ограничава икономическата им активност и затруд-

нява оставането им или излизането им на пазара на труда, обрича ги на ниско платена работа или на работа с намалено работно време. Човешките права на африканската жена в различните сфери на живота са нарушени и са доказателство за мащабната неравнопоставеност между мъжа и жената там.

В какви сфери на живота се среща неравнопоставеността в Африка и какви са последствията от това? – работа по групи.

Класът се разделя на 3 групи, като всяка търси отговор на поставения въпрос:

Всеки говорител представя виждането на групата на постер (може чрез интересна карта, схема, рисунка и текстово).

Коментарът на учителя визира общото между групите и прави обобщение на зададения въпрос, като насочва вниманието към това, че в Африка неравнопоставеността между жените и мъжете се среща в редица сфери на живота като: достъп до образование, транспорт, чиста вода, хигиенни условия на живот, източниците на енергия и други, в резултат на което жените и момичетата често са най-тежко засегнатите от бедността, глада, болестите, насилието, дискриминацията и ранната смърт.

Домашна работа: Кои са причините за неравнопоставеността в Африка?

Анализирайте ги като ги обособите на основни и произтичащи.

Второ занятие

Споделяне.

Обсъждане на домашната работа, като първо се споделя в малки групи, а след това всяка група представя свой говорител. Учителят обобщава резултатите и прави извод, че причините за неравенството между мъжете и жените са взаимнообвързани. Някои са свързани с много остарелите традиции, които изграждат порочни стереотипи, свързани с липсата на равен достъп до образование и с дискриминацията на жените. Причина е и икономиката в този регион, която е неразвита, заради наследството от колониалната система и последиците от войните и др.

Изработване на схема по метода „Мрежа на паяка“ на общ постер.

На основата на предходната дейност класът изработва обща схема на причините като ги разделя на: основни и произтичащи (пример: Основна – необразованост, произтичащи – бедност, закостенели обичаи и др.) В центъра е проблемът, следват основните причини, а всяка от тях е последствие от няколко други, те от други и така се гради мрежа от причини, т.н. „Мрежа на паяка“.

Дискусионен клуб „До какво би довело насърчаването на равнопоставеността?“

Коментирайте фактите:

- В някои африкански държави децата, родени от майки, които са посещавали училище поне пет години, имат 40% по-голям шанс да оживеят до 5-годишна възраст и да пораснат;
- Ако отношението между работещите жени и мъже в Сомалия се увеличи с 10%, брутният вътрешен продукт на страната ще се увеличи с 8%;
- В страните от Субсахарска Африка е изчислено, че производителността в селското стопанство би могла да се повиши с близо 20%, ако достъпът на жените до ресурси като земя, семена за посев и торове беше равен на този на мъжете.

Тази дейност е цели да докаже, че равнопоставеността на половете е в основата на развитието и има пряко въздействие върху формирането на качествени човешки ресурси.

Учителят дава примери за устойчиво развитие като изисква коментар и примери на базата на преживелищния опит на децата.

Изводите от дискусията насочват към това, че насърчаването на равнопоставеността на половете и правата на жените са не само важни сами по себе си, но те са и основно права на човека и въпрос на социална справедливост, а също представляват важен инструмент за постигането на ЦХР.

Домашна работа:

Потърсете алтернативи на неравнопоставеността в Африка.

Може ли едно от основните средства за подобряване живота на африканската жена да бъде нейното овластяване?

Трето занятие

Споделяне в групата

Класът се разделя на две групи. Всеки споделя в групата своите наблюдения и възможните решения за справяне с половата неравнопоставеност в Африка, едно от които е овластяването на жената. Всяка група стига до 5 ключови алтернативи (например: Овластяване на жената в Африка; Достъпно образование за всички жени; Гарантиране на половото и репродуктивното здраве; Инвестиции в инфраструктурата; Създаване на национални и местни граждански структури, обвързани със световните организации, защитаващи правата на жените).

Говорителят на всяка група представя алтернативите, а след обобщение на резултатите класът гласува и избира три, които са получили най-много точки. (4т – добър избор; 5т. – много добър; 6т. отличен)

Коментарът на учителя насочва към алтернативата овластяване на жените в Африка и какво означава понятието „власт“.

Мозъчна атака: „Власт е...“

Всеки от класа дава предположения в рамките на пет минути. Учителят коментира отговорите и обобщава определението на класа. От него изважда ключови асоциации и допълва определението в контекста на поставената тема.

Ролева игра: „Аз, жената на Африка, ако имам власт, бих...“

Първа група – жената майка

Втора група – жената, жертва на насилие

Трета група – жената, дискриминирана на пазара на труда

Четвърта група – жената, която живее в бедност и няма равен достъп до ресурси

Пета група – жена, болна от СПИН

Всяка група, според зададената роля на вече властимаща жена в Африка, довършва изречението с различни предположения, които се записват на постери, а всеки от тях се представя от говорител на групата, влязъл в роля.

След представяне на предложенията учениците трябва да разберат, че овластяването на жените е ключов фактор за постигането и на икономическо развитие.

Домашна работа: Напишете обява за кампания под наслов „Жената в Африка има право на власт“.

Четвърто занятие

Състезание за най-добър рекламен постер за кампания под наслов „Жената в Африка има право на власт“.

Класът се разделя на четири групи. Всяка избира чрез жребий по един свой представител за участник в журито. Журито изработва критерии за оценка на постерите, които представя пред другите четири групи и дава срок за изпълнение (в рамките на часа). Журито обявява награда за отбора победител („Грамота за глобален принос в овластяването на жените“), изработена от журито.

След изработването на постерите, всяка група прави представяне пред журито и другите групи. Оценката на журито е определяща. Излъченият победител, освен грамота, придобива възможността да бъде представен в рубриката „С благодарност!“ в училищния вестник.

Финална дейност:

Анкета

Как се чувствате, докато работихте в групата?

Какво ново научихте за Африка и ЦХР?

Ще се включите ли в кампания, свързана с насърчаване на равнопоставеността на половете?

Вашето послание за повече съмишленици в каузата на африканската жена?

Приложение 1

Една тъжна статистика...

Живеем в свят, където бедността и неравенството са широко разпространени и се задълбочават. Почти 40% от населението на света живее с по-малко от 2\$ на ден, като жените и момичетата са засегнати най-тежко. Определянето на Целите на хилядолетието за развитие (ЦХР) представлява огромна стъпка напред в борбата да се премахне крайната бедност и неравнопоставеността, но години преди изтичане на крайния срок – 2015 г. –

прогресът е отчайващо малък. Настоящата глобална финансова криза направи положението още по-тежко. Според оценките на Световната банка в резултат на кризата развиващите се страни в момента са изправени пред финансова липса от 270-700 милиарда щатски долара.

По цял свят и най-вече в бедните държави жените и момичетата са тези, които поемат товара на бедността. Те поддържат живота като набавят храна, вода и горива. Но независимо от това се сблъскват със социална и икономическа дискриминация, която прегражда пътя им към училищата, към платения труд, към участието в гражданския живот. Над 40% от жените в Африка нямат достъп до начално образование. Между 10 и 69% от жените споделят, че са били положени на домашно насилие. Срещу тези проблеми се изправят ЦХР.

Приложение 2

Мерки за преодоляване на неравнопоставеността:

1. Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW), описана като международна „харта на правата на жените“, която е приета от Генералната Асамблея на ООН през 1979 г.
2. Пекинската платформа за действие.
3. Цел №3 от ЦХР се съсредоточава върху насърчаването на равнопоставеността на половете и овластяването на жените.
4. Джендър план за действие на ЕС (2010), който представлява първата стъпка към координиран европейски подход към насърчаване на равнопоставеността на половете и др...

ЦЕЛИ НА ХИЛЯДОЛЕТИЕТО ЗА РАЗВИТИЕ И НАРУШЕНИТЕ РЕПРОДУКТИВНИ ПРАВА НА АФРИКАНСКАТА ЖЕНА

Малинка Йорданова, Таня Цветанова

Малинка Йорданова е учител по български език и литература в СОУ „Христо Ботев“ – Долни Дъбник с 22 години педагогически стаж

Контакт: malinka_dabnik@abv.bg

Таня Цветанова е учител по информатика в СОУ „Христо Ботев“ – Долни Дъбник с 12 години педагогически стаж.

Контакт: tanuya77@abv.bg

Цели на урока:

- Да се запознаят учениците с ЦХР и проблемите, пред които е изправена бременната жена в Африка в контекста на идеята за универсалността – това, че всички хора са равни в исканията си за справедливо отношение към собствената си личност.
- Учениците да идентифицират сами нарушените репродуктивни права на африканската жена чрез сравнителен анализ с репродуктивни права на жената в развитите страни.
- Да се осмислят причините за проблема в Африка и какви са глобалните му измерения.
- Да се развие чувствителност към проблемите на африканската бъдеща майка и към всички жертви на социалната несправедливост там.
- Да се провокира личностна позиция и ангажираност (участие) в бъдещи граждански инициативи по проблемите на социалната несправедливост и ЦХР.

Първо занятие

Мозъчна атака: „Кои са глобалните проблеми на нашето хилядолетие?“ (Глад, СПИН, бедност, неравенства, замърсяване, детска смъртност, липса на здравеопазване, липса на достъп до ресурси...)

Работа в малки групи (изработване на постери, карти...):

Първа група. Кои райони на света са най-засегнати от тези проблеми? (Индия, Южна Америка, Сомалия, Никарагуа, Танзания, ..., Субсахарска Африка)

Втора група. Какви организации (институции и др.) предприемат действия за справяне с тези проблеми в света? (Корпус на мира, ООН, UNICEF, Фондации, Лекари без граници... +ЦХР)

Представяне на постерите и коментар на учителя с акцент на ЦХР като алтернатива на проблемите в най-критичната точка Африка. Насочване вниманието към цел 5.

Дискусионен клуб на тема „Агонията на африканската бъдеща майка“ Виж <https://www.youtube.com/watch?v=Cq7w2VBT-40&feature=related>

Домашна работа: Да се изработят кратки презентации на тема „Репродуктивното здраве на африканската майка е в опасност!!!“ или „SOS за майките на Африка!“.

Второ занятие

Представяне на домашната работа. Обобщаване на информацията от представянията. Изработване на общ постер, на който всеки ученик да напише с една дума или кратко изречение своя отговор на въпроса: „Пред какви опасности е изправена африканската бъдеща майка?“

Работа в малки групи (проучване и анализ на различни източници на информация – постери)

Първа група. Кои права на африканската бъдеща майка са нарушени според Всеобщата декларация за правата на човека?

Втора група. Кои права са нарушени и според медийно проучване? Виж Приложение 1 (Коментар на постерите и анализ на резултатите)

„Двете лица на една благородна мисия: Да носиш живот!“

Всеки участник си избира карта (Приложение 2), в която е указана позицията, която трябва да заеме: на африканска жена в очакване на своята рожба или на бъдеща майка от развита страна. Измисля история на своя живот: „Аз съм...“ и заявява своите потребности: „Искам да...“. След индивидуалната работа всички „африканки“ се събират в група и на постер „рисуват“ облика на африканската бъдеща майка, а другата група – този, на бъдещата майка в развита страна. Може чрез колаж, рисунка, стихотворение или по друг въздействащ начин.

Домашна работа: Потърсете причини за нарушените репродуктивни права на африканската жена.

Трето занятие

Работа в малки групи (изследване на причините за проблема) Какви са причините за нарушените репродуктивни права на африканската жена?

Първа група. Изследвайте проблема по метода на паяка!

Втора група. Изследвайте проблема по метода на рибената кост!

Представяне на постерите и коментар

„Партньори“ – всеки измисля по една алтернатива на проблемите, свързани с нарушените репродуктивни права на жените в Африка. Търси си партньор със сходна алтернатива. Двамата търсят трети, четвърти и... до оформяне на групи. Групата си избира една алтернатива и я разработва като доказва, че тя е решение на проблема (на постер). Коментират се алтернативите (може по критерии).

Игра „Аз знам, искам и другите да научат!“

Всеки изработва модел на рекламен материал, чрез който да апелира за подкрепа и помощ в общата кауза – защита на репродуктивните права на африканската майка (брошура, рекламна статия за училищния вестник, рисунка, плакат...) Може да се работи по групи.

Представяне моделите на рекламните материали. Коментар и указание за реализирането им като финал на темата. Поставяне на критерии за конкурс за най-въздействащ рекламен материал.

Четвърто занятие

Конкурс (състезание)

Предварително се избира жури, което изработва критерии (пр. съдържателност, убедителност, аргументираност, емоционално въздействие и др. ... според вида на материала) и то оценява от 1 до 10 точки. Ще бъде обявен и победител, който ще получи грамота (Приложение 7)

Изработване на общ постер: „Моето послание за майките на Африка!“.

Финална дейност: Анкета за обратна връзка: Как се чувствах?... (Приложение 3)

Приложение 1

„Гледам по телевизията предаванията за Африка, в които показват гладуващи жени с по шест деца. Това е недопустимо, не би трябвало да имаш деца, ако не можеш да ги храниш.“

Дейв Мъстейн

„Истини и факти за живота на бременните в Африка“

Насилието срещу жени и момичета има размерите на пандемия. Въз основа на данни, до 70 на сто от бременните жени в Африка са жертви на физическо или сексуално насилие от мъжете— по-голямата част от тях са съпрузи, интимни партньори или някой, когото те познават. Убийство на бременни жени заради пола им. В Съединените щати, една трета са убити всяка година от интимните си партньори. В Южна Африка една жена е убивана на всеки 6 часа от своя партньор. В Индия 22 жени са убивани всеки ден. В Гватемала две жени са убивани средно всеки ден.

Трафикът... Жените и момичетата съставляват около 80% на 800 000 души, жертви на трафик годишно, по-голямата част (79 %), са жертви на трафик с цел сексуална експлоатация... Почти 80% забременяват нежелано и правят аборти, половината от които водят до усложнения или смърт.

Вредни ритуали... Приблизително 100 до 140 милиона момичета и жени по света са преживели женско генитално осакатява-

не (обрязване, повече от 3 милиона момичета в Африка годишно, са изложени на риск от практиката). Над 60 милиона момичета по света встъпват в брак като непълнолетни и са изправени пред риска от ранно забременяване и последиците от това.

Сексуалното насилие... 1 от 4 жени преживява физически и/или сексуално насилие по време на бременност, което увеличава вероятността от спонтанен аборт, мъртво раждане и аборт. До 53% от жените, които са физически малтретирани от техните интимни партньори са ритани или удряни в корема.

ХИВ СПИН...

В Африка, и то главно в Субсахарска Африка, повече от две трети или 68% от всички възрастни и деца, инфектирани с ХИВ по света, живеят в тази част на света – 22.5 милиона. 61% от хората, живеещи с ХИВ в Африка на юг от Сахара, са жени. За жената в Африка вероятността да умре при бременност или раждане е 1 на 16. За сравнение – за жената от Северна Америка, например, тази вероятност е 1 на 3700.

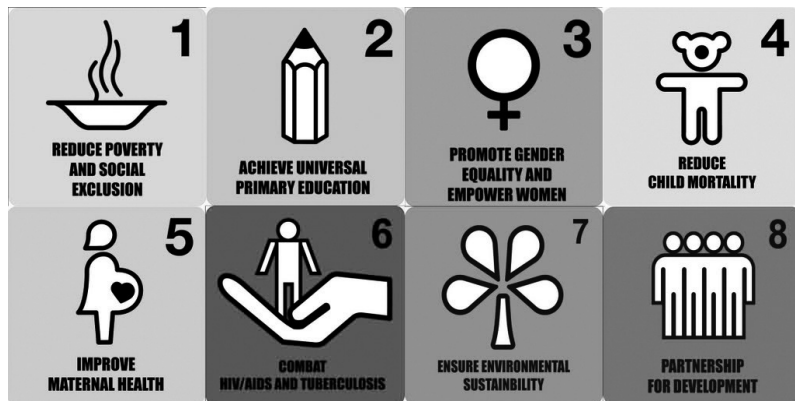
Из пресата...

Приложение 2

Аз съм...	Искам да съм...
Искам да съм...	Аз съм...

Приложение 3

*Проект „Цели на хилядолетието за развитие“
СОУ „Христо Ботев“ – Долни Дъбник*

Анкета

Професия.

Възраст.

1. Как се чувствахте, докато работихте в групата?

2. Какво ново научихте за Африка и ЦХР?

3. Ще се включите ли в кампания, свързана с насърчаване на равнопоставеността на половете?

4. Вашето послание за повече съмишленици в каузата на африканската жена?

ПРИРОДА И ОБЩЕСТВО. ПРОТИВОРЕЧИВОТО ОТНОШЕНИЕ МЕЖДУ ТЯХ

Пенка Панагюрска

Пенка Панагюрска е учител по история и цивилизация в СОУ „Неофит Рилски“ – Кнежа с 25 години педагогически стаж

Контакт: papa_pan63@abv.bg

Цели:

- Въвеждане в проблемите на съвременния свят от гледна точка на процесите на глобалност в отношенията между човека и природата.
- Акцентиране върху необходимостта от екологично съзнание и ценности.
- Изграждане на нагласи за по-голяма и сериозна информираност относно въздействието на човека върху природата и възможностите да се намерят решения на проблемите.
- Формиране на умения за поддържане и опазване на природата.
- Осъзнаване на факта, че действията на всеки човек са важни и всеки, дори във всекидневието си може да допринесе за намаляване на опасността от екологични катастрофи.

Първо занятие

Мозъчна атака – създаване на асоциативен облак около понятието „природа“:

Естествена среда, натура, естествени неща, жива и нежива, растения, животни, планини, реки, морета и т.н.

Въвеждане на понятията „предмодерно общество“ и „модерно общество“ със съответните характеристики (ползва се текстът

„От предмодерни към модерни общества“ в учебника по „Свят и личност“).

Всеки ученик получава лист с Речта на вожда Сиатъл
Информация за речта:

Тази реч е писана през 1971 г. от Тед Пери, сценарист на филма „Дом“. Вождът наистина произнася реч през 1854 г., която достига до нас благодарение преразказа на Хенри Смит, публикуван през 1887г.

Запознаване с текста (www.eaglecircle.org/forum/viewtopic.php)

Учениците се разделят на групи и получават задача да изготвят постер:

Първа група („индианци“) избират от текста ключови думи, с които да опишат отношението към природата на „предмодерното общество“.

Втора група („бледолики“) избират от текста ключови думи, с които да опишат отношението към природата на „модерното общество“.

Трета група („зелени“) откриват дали пророчеството в думите на вожда се е сбъднало като използват текста в учебника „Екологично съзнание“ и „Световно рисково общество“

Представяне на постерите:

Група „Индианци“ са записали понятия: ние сме част от земята и тя е част от нас, земята е свята за нас, цветята са ни сестри, сърните, конят, орлите са наши братя, всяка полянка, всяка буболечка са нещо свято, канарите, мустангите, ливадите, хората са част от едно семейство, как може да се купи небето – такава мисъл ни е чужда, земята е майка, небето – брат, всички неща са свързани, човекът е само брънка в тъканта и др.

Тези думи подчертават неразривната връзка между човека и природата. Отношението е грижовно, съществува разбирателство, природа и човек са полезни един на друг.

Група „Бледолики“ са отбелязали понятия и изрази: белият човек е чужденец, идва и взима от земята каквото му хрумне, земята е негов враг, краде земята от децата си, гледа на земята като нещо за плякосване, не забелязва въздуха, който диша и др.

От представените думи личи промяната в отношението на човека към природата в епохата на т.н. „класическа модерност“: въоръжен с техника и оръжия, човекът се е устремил към тери-

ториална експанзия, съперничество и надмощие над природата. Използва я като суровина или поле за изява на своите цели.

Група „Зелени“ са записали думите: Изчезнат ли всички животни, човекът би умрял от велика самота на духа, каквато напад върхлети земята – ще върхлети и чадата ѝ, изхрани ли се човек на земята – хракката пада на лицето му, и белите ще изтлеят.

Поясняват се понятията: „Граници на растежа“, „Римски клуб“, движенията на „зелените“, „устойчиво развитие“, „екологично съзнание“, „Световно рисково общество“

Учителят обобщава трансформацията в отношението на човека към природата: от неразделна част (в „предмодерното общество“) през хищник и консуматор в „модерното общество“ до загрижен за бъдещето пазач (в съвременното общество). Природата – майка преминава през природата – суровина за да се превърне в дом за настоящето и бъдещите поколения. За това са необходими усилията на всички хора, институции, организации.

Може ли обаче всеки да допринесе за решаването на този проблем и да допринесе за осигуряване на устойчива околна среда?

Домашна работа:

Като се запознаят с „Хартата на Земята“ да помислят върху въпроса: „Как би могъл отделният човек във всекидневното си поведение да допринесе за намаляване на опасността от катастрофи с глобални последици?

„Хартата на Земята“ е достъпна в Интернет (earthcharterBG.pdf).

Второ занятие

Работата по темата продължава под мотото „Моята грижа за природата“

Въведение:

Припомняне на работата от предишния час като се ползват постерите, изработени от екипите. Споделяне на впечатленията от „Хартата на Земята“ – общият дух, целта, с която е съставена и отговорностите на съвременното общество. Към кого е адресирана?

Учениците получават задача да напишат 10 правила, с които в ежедневноето си поведение да допринасят за устой-

чива околна среда. Правилата да бъдат оформени върху лист формат А4 като освен текст, използват и подходящи символи за илюстрация.

Всеки представя своята идея. Учителят записва с ключови думи идеите с маркер върху бяла дъска или постер.

Ето някои от идеите:

МОЯТА ЧРЖА ЗА ЗЕМЯТА

① Хвърлям отпадъците **РАЗДЕЛНО**

④ Пестя водата

⑧ Ще се съобразявам с **НАМЕТОВИТЕ** торбички

② Използвам **КОЛЕНО**

⑤ Използвам енергоспестяващи **УРЕДИ**

⑨ Ще **ХРАНА** бездомните животни и ще ч **УНИТУРА** принт

③ Използвам тетрадки от **РЕЦИКЛИРАНА ХАРТИЯ**

⑥ Използвам **Online** банкиране

⑩ Ще **УЧАСТИВ** в инициативата **ДА ИЗЧУСТИМ БЕЛГАРИЯ ЗА ЕДИН ДЕН**

⑦ Ще **СИ** **ЧУГУВАМ** енергоспестяващи **КРУШКИ**

Изработено от: Владимир Белев XII кл.

Подходящ финал на темата е изработването на правила на класа, като се използват онези, които се повтарят в отделните работи и се поставят в класната стая или на подходящо място в сградата на училището:

Ако времето в часа не е достатъчно (в случай, че класа е с повече ученици), правилата могат да се изработят в извънучебно време или в Час на класа.

ВОДАТА – НЕ САМО ХИМИЧНО СЪЕДИНЕНИЕ
Български език и литература VIII клас,
Гражданско образование

Мая Гешева

Мая Гешева е учител по литература с 28 години педагогически стаж. Главен учител в НФСГ София, учител на годината на Джунйър Ачийвмънт за 2011, автор на учебници, учебни помагала, програми.

Контакт: mayagesheva@gmail.com

Предлаганата разработка на урока е свързана с упражнение след запознаване с есето като аргументативен текст. Тя може да се използва и в други часове по български език и литература, свързани с писменото общуване, в часове по СИП, по гражданско образование, в часа на класа, в работата на групи „Успех“ и др.

В учебната програма по български език за VIII клас темата за аргументативните текстове е част от Ядро 4: Социокултурна и езикова компетентност. Писмено общуване; Стандарт 2 Създаване на собствени текстове Тема 3.

Цел: Разработване на план и изграждане на аргументативен текст – есе, ориентиран към ново осмисляне на ролята и значимостта на един от основните ресурси – водата

Очаквани резултати:

Учениците да:

- планират и структурират аргументативен текст съобразно темата и целта на общуването Целите на хилядолетието за развитие (по-конкретно с Цел № 7 Осигуряване на устойчива околна среда и Цел № 8 Създаване на глобално партньорство за развитие); да обособяват тематично-смислови части; да изграждат абзаци с оглед на смисъла; да умеят да композират текст.

- подбират и подреждат аргументи, съобразени с осмисления материал и асоциациите си.
- използват повествуване, описване и разсъждаване в изложението си.
- построяват логически изложението си и да го оформят в съответствие с основните изисквания за писмено общуване (правопис, пунктуация, графично оформление).

Дейности:

Припомняне на наученото за есето като аргументативен текст. Паралел между интерпретативното съчинение и есето: интерпретативното съчинение като израз на читателска позиция, а есето като израз на лична позиция по поставен проблем. Преговор на основните жанрови характеристики на есето. Размишления върху следната мисъл на Атанас Далчев: Есето по самото си наименование е търсене на новото: една сонда, спусната в неизвестното; един набег в „света на неясното и нерешеното“; една експедиция в далечни полярни области.

Определяне на основните ключови думи в нея: новото, неизвестното, набег, експедиция.

Преход към темата, върху която ще се защитава теза и използват аргументи от различен тип – Водата не само като химично съединение

А. Активизиране на знания от часовете по химия и физика, свързани с химичните и физичните свойства на водата, водата на планетата земя и на Вселената и животът във водата. Представяне на Целите на хилядолетието за развитие с фокус върху цел № 7 и 8. Използване на мултимедийна презентация. Отговор на въпроса Само химично съединение ли е водата?

Връзка между определените ключови думи в мисълта на Далчев и Целите на хилядолетието за развитие.

Новото – старите нови цели.

През септември 2000 г. световните лидери на 189 страни-членки на Организацията на обединените нации приемат Декларацията на хилядолетието, с която се ангажират да положат глобални усилия за намаляване на бедността, подобряване на здравеопазването, насърчаване на мира, човешките права и устойчивата околна среда. Декларацията набелязва Целите на хилядолетието

за развитие (ЦХР)– осем конкретни, измерими, обвързани във времето цели, които задължават страните да положат допълнителни усилия за борба с неравносното разпределението на доходите, световния глад, неравенството между мъжете и жените, замърсяването на околната среда, липсата на образование, здравеопазване и чиста вода. Всички страни-членки на ООН се ангажират до 2015 г. да постигнат целите на хилядолетието като спрямо спецификата на националното си развитие определят конкретните стойности, към които се стремят.

Независимо че до реализацията на ЦХР остават 3 години, във Втория национален доклад за ЦХР се посочва, че „България е на път да постигне в приетия срок няколко от заложените в Целите на хилядолетието за развитие нива, а вероятно дори и да преизпълни някои от тях.“

Неизвестното – А след 2015 г. накъде?

Набег – незабавно участие на всеки един от нас в процеса.

Експедиция – пътуване на група лица, натоварени със специална задача – създаване на аргументативен текст – есе по определена тема.

Поставяне на акцент върху качеството на водата като предпоставка за качеството на живота. Доброто качество на водите поддържа здрави екосистемите и следователно води до подобряване на човешкото благосъстояние и обратно – лошото им качество вреди на околната среда и човечеството. Препратка към съдържанието на Цел № 7.

Замърсяването на водата – все по-голяма заплаха за качеството на водните ресурси. Много по-евтино е да се предотврати замърсяването на водните ресурси, отколкото борбата с последиците от замърсяването.

Позоваване на статистически данни – изчислено е, че над 2.5 милиарда души в света живеят без подходяща канализация. Снабдяването с чиста питейна вода и поддържането на канализация заемат централно място при борбата с бедността и подобряването на качеството на живот на милиарди хора.

Пречистване на водата – гледане на част от 6-минутен филм за Софийската пречиствателна станция за отпадъчни води „Кубратово“ и най-голямото и модерно съоръжение от този вид на Балканския полуостров (<http://www.youtube.com/watch?v=bmT9ffXKZdQ>)

Паралел между възможностите тук и в Субсахарска Африка. Може да се види клипът „Водната криза в Африка“. Учениците се разделят на две големи групи и се поставят следните задачи:

Първа група – да запишат най-важните според тях формулировки за значението на водата в човешкия живот.

Втора група – да запишат най-важните формулировки за съвременното състояние в Субсахарска Африка.

Избор на тема за разработка на есе

- ♦ „Светът може да живее без любов, но не и без вода“
- ♦ „Споделена вода – споделени възможности“
- ♦ „Чиста вода за здравословен свят“
- ♦ „Водният отпечатък“

Коментар на индивидуалния избор на тема – кое го налага, какво е въздействието на чутото и видяното в часа за Целите на хилядолетието за развитие и темата на урока.

Разработка на план за подготовка на есе

Начало на есето – припомняме, че началото може да бъде свързано с личния опит на пишещия, с актуални събития, с вечни проблеми, с абстрактни идеи, с цитати и т.н.

Предлагаме на учениците да запишат всички идеи, които имат във връзка с избраната от тях тема и да ги систематизират по следния начин:

- Да подредят всички идеи по важност.
- Да открият главните идеи и те да залегнат в тезата.
- Да подредят всичко, което е свързано с главните идеи и то да залегне в аргументацията.
- Да подчертаят най-значимите свои мисли.
- Да отстранят маловажните, според тях, идеи.
- Да добавят свои нови хрумвания.
- Да оформят прегледно своя план – например да използват римски цифри при основните точки, отразяващи главните идеи; подточките да отбелязват с главни букви (тук ще се включат идеите за аргументиране, конкретизиране и изясняване); с арабски цифри да се номерират допълненията към подточките – това могат да бъдат факти, примери, разсъждения, подкрепящи идеите от подточките

Формулиране на теза, израз на лична позиция, насочваща към проблемите. **Важен съвет:** Тезата да се търси в заглавието на есето

Аргументация – формулиране на микротези и убедителна защита. Посоченото в т. 2 може да се използва при формулиране на микротези микротези. Техният брой съответства на броя на идеите, съставляващи тезата. Актуализираме знанията за използване на повествуването, описването и разсъждаването в изложението (това учениците са овладели в предходните класове). Допълваме, че може да се използват сравнения, асоциации, анализ, приложение и обосноваване.

Заклучение – обобщаващи изводи, потвърждаващи тезата

В края на часовете се обсъждат предложенията за планове по различните теми. Като домашна работа се поставя писането на есе по избраната тема.

Провеждането на урока води до:

Предимства на интеграцията между литературното и глобалното образование:

- Разкрива нови възможности за синтез между класическите методи на преподаване и иновативните
- Осигуряват възможности за активно участие – и в предварителната подготовка, и в хода на урока, и в извънурочната дейност (свързана с подготовката на аргументативен текст – есе и изучаване на Целите на хилядолетието за развитие)
- Предоставя възможност за обратна връзка, свързана най-вече с проявяването на гражданска позиция и отношение
- Съдейства за трансфер на познанията и отношенията между класната стая и извънучилищното пространство.

**ЛИПСАТА НА РАВЕН ДОСТЪП ДО ВОДА –
ПРЕДПОСТАВКА ЗА ПОЛИТИЧЕСКИ
И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ
В СУБСАХАРСКА АФРИКА**

География, 10 клас

Диана Щъркелова

*Диана Щъркелова е учител по история, география
и икономика в СОУ „Христо Ботев“ – Долни Дъбник
с 17 години педагогически стаж.*

Контакт: dia_sht@abv.bg

Цели на урока:

- Учениците да се запознаят с ЦХР и конкретно с цел 7: „Осигуряване на устойчива околна среда“, като се акцентира върху ситуацията в Субсахарска Африка.
- Да разберат, че равният достъп до питейна вода е важен за постигането на социална справедливост и решаването на редица политически и икономически проблеми.
- Да осмислят причините и тежките последствия от действителната ситуация и да развият чувствителност към проблема.
- Да формират личностна позиция и ангажираност в различни граждански инициативи, засягащи проблема с недостига и липсата на питейна вода.

Ход на урока:

Беседа на учителя: Запознаване с ЦХР, като целта е да се стиге до основната тема на урока, отнасяща се към **цел 7: „Осигуряване на устойчива околна среда“** и последиците от нея, отразени в останалите ЦХР.

Мозъчна атака: „Липсата на питейна вода води до...”

Извод: Водата стои в основата на живота и нейната липса поражда редица проблеми.

Нека потърсим отговор на въпроса: **Защо този проблем е глобален и защо е важно хората от Африка да имат равен достъп до вода?** Ще го открием чрез следната дейност:

Направете съпоставка между развитите и африканските страни на базата на текста от приложението. (Приложение 1)

Работа по групи. Класът се разделя на две групи:

Първа група – Да обсъдят и напишат **причините** за липсата на вода в Субсахарска Африка.

Втора група – Да обмислят и напишат **последствията** от липсата на вода в Субсахарска Африка.

След приключване на работата в групите, всяка група записва на постер своите изводи и ги представя пред класа.

Учителят коментира резултатите от работата на групите и прави обобщение, като насочва вниманието към тежката социална и икономическа ситуация, в която трябва да оцеляват африканците.

Ролева игра: „Водата за мен е...”

Класът се разделя на три групи. Всяка от тях представлява различна социална група.

Първа група – Милионери

Втора група – Средностатистически европейци

Трета група – Жители на Субсахарска Африка

Всяка група след обсъждане излъчва свой представител, който, влязъл в роля, представя мнението на групата.

Следва коментар на ролите от другите групи.

След представянето учениците трябва да разберат, че липсата на вода поражда тежки социални, здравословни и икономически проблеми в Африка и без сериозна подкрепа от развитите страни трудно ще се справят с тях.

Дейност: Учениците да си представят, че са членове на световна организация, която се занимава с опазване правата на хо-

рата и последиците от липсата на вода. Всеки да напише на отделен лист какво лично би направил за преодоляване на проблема и да го залепи на общ постер, озаглавен с името на организацията (например: Световна организация за осигуряване на устойчива околна среда – СООУОС).

Приложение 1

Водата заема $\frac{2}{3}$ от повърхността на Земята, но 96% от нея се намира в океаните и моретата. От водите на сушата 69% се намират в ледниците, 30% са подземните води и само 1% са водите, които са достъпни за хората. Ние използваме тази вода както в селското стопанство и промишлеността, така и в домакинствата. Според изследване на Департамента за природните ресурси в Пенсилвания, САЩ, едно четиричленно семейство изразходва приблизително 1,05 куб.м вода дневно (повече от 1 000 литра). Приблизителното разпределение е: 75% – в банята, 20% – в кухнята и за пране, 5% – за пиене и готвене.

Водата, макар и възобновяем, е ограничен ресурс, а нейното използване непрекъснато се увеличава, особено за промишлени нужди. Големи загуби на вода има и в жилищата ни. Загубите само от един капещ кран могат да достигнат до около 350 литра на седмица. В зависимост от това, колко време прекарваме под душа, се изразходват от 95 до 195 литра вода.

Бремето на жаждата – Тина Роузенбърг

В голяма част от Африка една чешма стига да върне човешкото достойнство.

Краката на Айлито Бинайо познават планината. Дори в четири сутринта, под светлината на звездите, тя може да изтича надолу по скалите до реката и да се изкачи обратно по стръмния склон до селото с 23 литра вода на гърба. Изминава този маршрут три пъти на ден едва ли не от раждането си преди 25 години. Същото се отнася за всяка друга жена в нейното село Форо в областта Консо в Югозападна Етиопия. На осем години Бинайо спряла да ходи на училище – отчасти за да помага на майка си да носи вода от река Тойро. Тази вода не е добра за пиене; упорита-

та суша с всяка година влошава състоянието на някога могъщата река. Тя обаче е единственият водоизточник, до който жителите на Форо някога са имали достъп.

В богатите страни хората трябва само да завъртят крана и от него потича чиста вода в изобилие. Други 900 милиона души в света обаче нямат достъп до чиста вода, а 2,5 милиарда не разполагат с безопасни отходни места – много от тях ходят по нужда направо на полето или близо до реките, от които пият. Заради мръсната вода и липсата на отходни места и нормална хигиена всяка година на света умират 3,3 млн. души, повечето деца под петгодишна възраст. Тук, в Южна Етиопия, както и в Северна Кения поради липсата на дъжд през последните години е трудно да се намери дори мръсна вода.

Там, където чистата вода е особена рядкост, носенето ѝ почти винаги е женска работа. В голяма част от развиващия се свят липсата на вода стои в основата на порочен кръг на неравенство. Някои жени във Форо слизат до реката по пет пъти на ден, като един-два от тези курсове са за вода, с която приготвят вид домашно пиво за мъжете си.

ОПУСТИНЯВАНЕТО НА АФРИКА

География, 8 клас

Иванка Стоянова

Иванка Стоянова е учител по география и история в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – Хасково с 16 години педагогически стаж.

Контакт: vivi_70@abv.bg

Цели на урока

- Учениците да се запознаят с един от глобалните проблеми свързани с устойчивото развитие-опустиняването на Африканския континент и други части от света.
- Да разберат и да се запознаят с процесите довели до увеличаване на пустинята Сахара и увреждане на почвената покривка.
- Да се запознаят със състоянието на почвите в България.
- Да осъзнаят нуждата от съпричастност и информираност за глобалните процеси в света.

Очаквани резултати:

- Затвърждаване на знания за природни зони –пустини, климатични промени, влияние на човека върху устойчивото развитие на земята.
- Усвояване на умения за анализ, изследване, обобщаване на информация.
- Способност за подбиране на факти по конкретен проблем в случая– опустиняване.
- Умения за вземане на решения и предлагане план за спасителни действия свързани с ограничаване на пустините и опазване на почвената покривка в Африка.
- Повишена съпричастност към проблемите на Африканския континент и всички територии с подобни проблеми.

Въведение: Рисуване на контурите на континента Африка върху голям постер. Задават се въвеждащи въпроси за природните зони в Африка и конкретно за пустините.

Учителят въвежда учениците по темата с опустиняването, чрез увод използвайки сведения по въпроса по свое усмотрение в случая – цитира данни на ООН и показва фотоси, или работи с интерактивно табло. (Приложение 1)

Асоциативен облак – определение за опустиняването. Всеки ученик да напише на постера дума, която символизира пустинята. След това понятията се обобщават и се записва едно общо определение за опустиняването.

Работа с контурна карта:

На контурната картата на Африка учениците да оцветят в жълто безводните райони и напишат имената на съответните страни в зоните с опустиняването.

Да оцветят океаните в синьо и влажните зони в зелено. Какво виждат?

Изберете 10 думи, които символизират пустинята.

Суха, безводна, топло, пясък, палми, камили, бедна на растителност, ветровете духат силно, дюни, бархани, скорпион. Задача: Напишете описание, в което използвате тези думи.

Как възниква опустиняването? Запишете на постера възможни причини:

- Тропичен климат;
- Пасати;
- Дърва за огрев;
- Нараснала раждаемост води до потребност от повече храна и използване на почвите и другите ресурси;
- Неправилно обработване на почвите;
- Пожари;
- Рудници и мини;
- Липса на информираност сред местното население;

Работа по групи: Класът се разделя на две групи:

Първа група: предварителна задача

Учениците предварително проучват дали днес в тропичните райони на Африка има повече или по-малко растителност от времето преди петдесет-сто години.

Въпроси към групата: Колко се разширява пустинята за последните години? Какви са последствията от това? Как живеят жителите в тези райони? Води ли този процес до обедняване и недохранване? <http://www.geo-bg.bg/p-teshestviya/na-brega-na-pustinyaata?page=2>

Втора група: Учениците предварително проучват състоянието на почвите в България.

Въпроси към групата: Извършва ли се обезлесяване и в нашия район? Ако се извършва, защо? Намира ли се България в зона, която страда от опустиняване? Пречат ли пожарите в последните години за обезлесяването включително и в нашата област?

<http://www.manager.bg/news/2000-dka-gora-gori-do-haskovo>

<http://www.vbox7.com/play:1b25ac82>

Горите необходими ли са за добив на енергия? Залесените зони разчитат ли се за земеделие? Според вас какво трябва да се направи, за да се спрат тези дейности? Има ли алтернативи?

Мозъчна атака: Върху постера учениците записват мерките нужни според тях за ограничаване на опустиняването. Накрая те се обобщават и предлагат решения за опазване на почвата в Африка и България.

Мерките включват:

- подобряване на деградиралите земи чрез правилна обработка;
- повишаване осведомеността и информиране чрез образователни кампании на засегнатите от проблемите на опустиняването жители на африканските страни;
- борба с бедността, подобряване на условията за образование и здравеопазване, развиване на знанията за устойчиво развитие и използване на природните ресурси;
- прекратяване на военните конфликти, които водят до избиране на хора и унищожение на околната среда;

Домашна работа:

Първа група да проучи къде в другите континенти има територии застрашени от опустиняване и да се направи образователна кампания, чрез подходяща информация и презентации на тази тема. Проучването по темата да се представи в час на класа в останалите класове.

Втора група да подготви плакати, рисунки, колажи за Международния ден за борба с опустиняването и сушата 17.VI. и фотоси на застрашени или опожарени територии в нашата област.

Приложение 1

Дали Земята нашата планета, не губи името си? Земята се влошава. Преценено е, че всяка година изчезват 24 милиарда тона плодородна почва и че през последните 20 години общата площ на загубите е равна на площта на всички земеделски земи в Съединените американски щати.

Приблизително една трета от световната земна повърхност е застрашена от опустиняване или казано с други думи, опустиняването вече е засегнало една четвърт от общата земна повърхност.

Конвенцията на ООН за борба с опустиняването дефинира опустиняването като „деградация на земите в сухите, полусухите и малко влажните зони в резултат на различни фактори, включително изменението на климата и дейността на човека“ (КБ ООН, чл. 1.а.). Опустиняването е динамичен процес, наблюдаван в сухите и крехки екосистеми. Той засяга сухоземните зони (горен почвен слой, земята, подземните води, повърхностния отток), животинските и растителни популации, както и човешките селища и елементите на благоустрояването им (например тераси и язовири)

Приложение 2

Вкисляване и засоляване на почвите

Площите с различна степен на вкисляване са приблизително 1 500 000 ха, от които около 500 000 ха са с вредна за растенията почвена киселинност и около 35 500 ха от обработваемите площи са засолени, като 252 ха са замърсени с нормална сода и хлориди. Една част от почвите са естествено вкислени и засолени, но значителен е делът на вторично увредените такива, следствие вредните въздействия от химизацията в земеделието и от емиси-

ите от промишлеността и минодобивните дейности, допринасящи за изостряне на проблема. В количествено отношение се запазват площите засегнати от процесите на киселяване и леко се завишават тези на засолените почви. Причините са от финансов характер – не се извършват мелиоративни и отводнителни мероприятия, като задължителни рехабилитационни мерки при такъв вид увреждане на почвите.

Нарушени земи: към 31.12.1998 г. от добив и първична преработка на невъзстановими природни богатства са нарушени общо 23337,30 ха земи от земеделския и горския фонд, а са рекултивирани общо 7887,06 ха.

През 1998 г. са нарушени 330,59 ха, като за 1997 г. те са били 577 ха. Рекултивираните нарушени земи за 1998 г. са 230,66 ха, като сравнение за преходната година те са 406 ха

Ерозия на почвите (водна, ветрова, пригационна).

Ерозията на почвата в нашата страна е един от най-сериозните деградационни процеси, изразяващ се в намаляване на почвения профил, влошаване на физическия статус, изнасяне на хранителни вещества, замърсяване на водите и др. Освен почвено – климатичният, значителен принос за развитие на процеса допринася и антропогенният фактор. Проблемните територии по отношение на ерозията се запазват така, както са визирани статистически преди повече от десет години (по Националната програма за борба с ерозията), за водна ерозия около 100 региона, за ветрова – около 25 региона.

Замърсени почви с тежки метали и металоиди:

Към 31.12.1998 г. замърсените почви с тежки метали и металоиди над ПДК възлизат на 43 605 ха, като от тях 7700 ха са замърсени над 5 пъти ПДК, основно с олово, кадмий, мед, цинк и арсен. Най-засегнати са районите около „Юнион Миниер Пирдоп Мед“ – гр. Средногорие, ОЦККърджали, КЦМ АДПловдив, „Кремиковци“ АД, МКЕлисейна, „Стомана“Перник АД, както и в регион Смолян (общините Баните, Доспат, Златоград, Рудозем и Мадан), като източник на замърсяването са минните и съпътстващите ги дейности.

Замърсяване на почвите с нефтопродукти:

Старите замърсявания с нефтопродукти в районите на РИОСВ – Бургас и РИОСВ – Плевен в размер на 137 ха, все още са проблем за околната среда, тъй като за тяхното саниране са нужни по-специални и скъпи технологични решения. През настоящата година са регистрирани от РИОСВ – Бургас, Благоевград, Враца, Монтана, Смолян, София, Стара Загора и Шумен инцидентни и локални замърсявания с горива и смазочни масла на терени с обща площ 1,35 ха.

УРОЦИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – ТАНЗАНИЯ, КЕНИЯ

НЕОКОЛОНИАЛИЗМЪТ И ПРОБЛЕМЪТ НА НЕДОРАЗВИТИЕТО В ТАНЗАНИЯ

Предмет: История XII клас

Фредрик Джон Масой

Фредрик Джон Масой е учител по история в Средно училище Мауензи – Моши, област Килиманджаро, Танзания с 4 години педагогически стаж

*Контакт: +255764-456937;
fredricjohn313@yahoo.Com*

Цел:

Учениците да могат да разберат същността на неоколониализма и характеристиките на неоколониализма в Танзания

Информация:

Неоколониализмът е ситуация, когато дадена страна придобива политическа независимост, но икономически, културно и във военно отношение е още зависима от бившата колониална държава. В икономическо отношение тази зависимост се характеризира с водеща роля на многонационалните корпорации, с неразвит промишлен сектор и с дългова криза.

Неоколониализмът в Танзания

Типично за неоколониалното икономическо развитие на Танзания е отсъствието на промишленост, която да произвежда сто-

ки за населението. Това развитие прави страната зависима от вноса на стоки като автомобили, моторни колела, дрехи, лекарства и продукти за дома от развитите страни като САЩ, Обединеното кралство, Франция, Германия, Китай. Всяка година една трета от бюджета на Танзания е за сметка на дългове и на помощ от страна на Международния валутен фонд, Световната банка, САЩ, което води до дългова криза. В момента дългът на Танзания възлиза на 13.5 милиарда долара.

Икономическото развитие на страната е твърде зависимо от промените на цените на селскостопанските продукти, които се контролират от развитите страни. Тази година цената на 1 кг. кафе от областта Килиманджаро е 1.6 долара. Лошата икономическа ситуация води и до постоянно обезценяване на танзанийската валута като в момента 1 щатски долар се разменя за 16000 танзанийски шилинги.

Тези икономически развития водят и до политическа нестабилност, до демонстрации и бунтове, както в случай със съседния район на Аруша през 2011 и 2013 години.

Многонационалните компании контролират основните икономически сектори в Танзания. В района на Килиманджаро в Шинянга се намира златната мина на компанията Барик, снабдяването с енергия е в ръцете на компанията Симбион от САЩ, напите с под контрола на Кока кола, а бирените фабрики също се контролират от чужди компании.

Причини за неоколониализма в Танзания

Британското колониално правителство дава независимост на Танганайка през 1961 г. и се насочва към неоколониална политика като алтернатива за експлоатирането на ресурсите на страната (От 1964 г. след обединението на Танганайка и Занзибар държавата се нарича Танзания).

Различни са начините, по които се поставят основите на неоколониализма в Танзания.

Характерно е развитието на икономика на основата на един отрасъл или селско стопанство с една култура, каквато е кафето а района на Килиманджаро, памукът за областта Нианза и агава-та за района на Танга.

Тъй като страната се превръща в суровинен източник, става необходимо и развитието на преработваща промишленост, за да не бъдат изнасяните суровини твърде обемисти. Следващата стъпка е развитието на транспортна инфраструктура – пътища и железопътни линии, която не обслужва населението, а областите, където се произвеждат суровините и е необходима работна ръка. Железопътната линия, свързваща столицата Додома и районите Сингида и Тавора, е важна за наемането на работна сила.

Влияние на неоколониализма върху Танзания

Отсъствието на промишленост прави Танзания зависима от вноса на стоки като дрехи, коли, машини от чужбина, докато се изнасят на неизгодни цени суровини като злато от областите Мара и Шинянга, танзанит от областта Килиманджаро. Този модел на развитие допринася за недоразвитието на Танзания и за продължаващата бедност.

В тази ситуация единствен изход е търсенето на заеми и помощи от международните финансови институции и от развитите страни. Нарастването на външния дълг на страната до огромни размери засяга също така икономическото благополучие на танзанийците.

По принцип в страната се внася ноу хау, като внасяните продукти и технологии са със защитени права, което също налага ограничения на икономическия растеж на страната.

Начини за изкореняване на неоколониализма

Една от възможностите е развитието на икономически проекти за разчитане на собствените сили като програмите МКУКУ-ТА, ВАМА и МКУРИБУТА. С тези програми правителството дава възможност за увеличаване на заетостта като се отпускат малки заеми на населението.

Другото ключово развитие е повишаване качеството и всеобщостта на образованието, които подобрява възможностите за внедряване на технологии и създава условия за заетост в страната.

Танзания прави опит за установяване на силна връзка между промишления и селскостопанския сектори чрез осъществяване-

то на политиката Килимо куанза (Kilimo kwanza), която цели подобряване производството на кафе, памук, царевича и бобови растения и така намалява проблема за внос на тези продукти.

Следваща стъпка за постигане на функционираща икономика и администрация е борбата с корупцията и с политическата нестабилност, факт за което е създаването на бюро за борба с корупцията.

Подобряването на транспортната инфраструктура е също ключово за икономическото развитие и през последните десетилетия има прогрес в това отношение. Пътуването между два града Моши и Ромбо в областта Килиманджаро, което трае 5–6 часа през осемдесетте години на миналия век, сега се осъществява за 1 час и половина.

**ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
ЗА ИКОНОМИЧЕСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ
В ОБЛАСТТА КИЛИМАНДЖАРО.
ИЗСЛЕДВАНЕ НА РАЗВИТИЕТО НА ГРАД МОШИ
XI клас**

Агри Чарлз

*Агри Чарлз е учител в средно училище Веруверу,
Моши, Танзания с 5 години педагогически стаж*

*Контакт: + 255 713 95 00 01,
ndakombe 2000@yahoo.com*

Цели:

- Учениците да разберат различните определения на икономическата глобализация;
- Да идентифицират възможностите за икономическа глобализация в Танзания и възникващите предизвикателства за страната
- Да разберат за решенията за справяне с предизвикателствата на икономическата глобализация в Танзания.

Представяне

Понятието глобализация се използва за пръв път преди петдесет години в концепцията за света като „глобално село“. Глобализацията се разглежда като процес, определян от комбинираното въздействие на либерализацията на световната търговия, интеграцията на пазарите, международните финанси и инвестиране, промените в технологиите, увеличаващото се прехвърляне на националните граници от различните производства и възникването на нови структури на глобално управление. Глобализацията е световен процес на глобална интеграция на националните икономики като се осъществява неограничавано дви-

жение и преминаване на стоки, услуги, инвестиции и валута между страните.

Следователно глобализацията се характеризира с:

- Свиване на физическите разстояния между хората (свиване на пространството и времето);
- Развитие на науката, технологиите и комуникациите;
- Нарастваща взаимозависимост между страните;
- Разпространение на идеята за правата на човека;
- Развитие на международното право;
- Политически проект насочва световната икономика в определено направление.

Чертите на икономическата глобализация са:

- Растеж и само растеж, но в основата на растежа е частната инициатива;
- Достигат се екологични граници на растежа;
- Социалните неравенства остават устойчиви;
- Характерен е процесът на свръхпроизводство;
- Процесът на растеж е съпроводен с нарастване на дълга – частен и държавен;
- Развива се процесът на свободна търговия, при който отпадат търговските бариери, издигнати от държавите, за да защитава националните икономики от външна конкуренция;
- Приватизацията и икономическо развитие в индустриалния свят на 19 век зависят до голяма степен от държавния контрол над ключови предприятия като транспорт. През 30-те години на 20 век като отговор на Голямата депресия политически движения се обръщат към държавен контрол над икономиката, за да може да се осигури заетост и да се възстанови производството. Днес приватизацията се разглежда като мотор на растежа, а следователно е и в основата на глобализацията;
- Смята се, че пазарният фундаментализъм може да реши всички проблеми;
- Глобализацията се ускорява благодарение на развитието на компютърните технологии и на комуникациите. Компютрите улесняват процеса на стандартизация на националните икономики. Факсът, мобилният телефон и особено ин-

тернет увеличават скоростта с която компаниите, а и индивидите могат да комуникират;

- Глобализацията означава и ускорен трансфер на технологии и услуги, както и на модели на осъществяване на публични политики в рамките на целия свят.

Възможности за развитие на областта на Килиманджаро в условията на глобализация

Възникване и развитие на здравни услуги в селските райони

Преди 1990 в Танзания няма здравна политика в селските райони, но след това в резултат на глобализацията здравните услуги се разпространяват. Главната цел на здравеопазването е подобряване на цялостното здраве и благосъстояние на всички танзанийци, като фокусът е върху тези, намиращи се в риск и развитие на здравна система, която да отговаря на потребностите на хората. Благодарение на тази политика днес са изградени множество здравни центрове в рамките на частния сектор, които обслужват населението в селските райони.

Развитието на селскостопански дейности, породено от глобализацията, води до увеличаване на производството. Изискванията на свободната търговия влияят върху развитието на нови сортове, които са по-производителни. Така фермерите в областта на Килиманджаро увеличават производството в рамките на правителствената политика Килимо Куанза (Kilimo Kwanza), развита от президента Такая Кикуйе.

Развитието на информацията и на комуникационните технологии помага на хората от Килиманджаро да се свързват с хора от други райони на страната и на света. Телефонни оператори като Тего, Волюком, Еъртел покриват повечето селски райони на страната. Интернет се използва, за да се установява производството на определени култури, а населението използва мобилните телефони, за да разбере къде може да се продаде продукцията. Хората общуват с останалия свят и чрез телевизията, радиото и като използват дигитални системи.

Борба против бедността в селските райони чрез осъществяване на микрофинансиране е свидетелство за проникване на глобализацията в Танзания, особено в Килиманджаро. На село се формират групи от производители (не повече от 400 човека), които повишават производството. Групите, получаващи финансова подкрепа, се наричат Сакос (SACCOS), а танзанийското правителство чрез осъществяване на политиката за намаляване на бедността Мкикута (MKUKUTA) дава заеми Мабилони я Киквете (MABILIONI YA KIKWETE). След като групата Сакос получи такъв заем, нейните членове на свой ред заемат средства от групата. Това е начинът за намаляване на бедността в селските райони.

Важно е и развитието на транспортната система, която днес свързва всички главни селища на Килиманджаро, докато преди голямата част от пътищата се използват само през сухия сезон.

Предизвикателства на глобализацията в района на Килиманджаро

Като става интернационален, светът е и все по-взаимозависим и този процес не изключва Килиманджаро. Въведените през периода 1986-2002 г. програми за структурно приспособяване допринасят за влошаване показателите на икономическо развитие на Танзания.

- Местната валута девалвира с 400%;
- Дерегулират се търговията и финансите;
- Приватизират се публични институции в областта на образованието и здравеопазването;
- Приоритет става изпашането на външния дълг.

В резултат:

- Здравните услуги стават твърде скъпи за мнозинството от населението;
- 34 % от танзанийците не могат да прашат децата си на училище след приключването на началното образование;
- Местният бизнес не е вече защитен от вноса;
- Пропастта между бедните и богатите нараства;
- 51 % от танзанийците живеят в бедност и това се отнася също за по-богат район като Килиманджаро;
- Увеличава се безработицата като резултат от приватиза-

цията на 333 от общо 395 публични институции. В Килиманджаро това са предприятия за машиностроене, за добиване на мед и др.;

- Фермерите получават да са с ниски доходи поради липсата на субсидии, а често и получаването на тези недостатъчни субсидии се политизира. Въпреки всичко фермерите и днес произвеждат 48,2% от брутния продукт на страната.

Други предизвикателства, свързани с глобализацията, особено в Килиманджаро, са:

- **Увеличаване на корупцията в селските райони.** Глобализацията се изразява в развитие на свободна търговия като хората могат свободно да търгуват навсякъде в страната. Политиците и управляващите, които контролират програмите за развитие на селските райони, са включени в корупционни процеси и поставят своите индивидуални интереси над обществените;

- **Високо равнище на бедност в селските райони.** Развитието на технологиите и на компютъризацията допринася много дейности да бъдат изпълнявани от по-малък брой хора. Това води до безработица, особено сред младите хора в селските райони;

Защо трябва да се изучава икономическата глобализация в областта

Повечето танзанийци се тревожат, че чуждестранните инвеститори получават по-благоприятни условия от местните. Също така приватизацията се разраства в публичните услуги (водоснабдяване), добивни индустрии и др.

Нараства и усещането, че танзанийците не печелят от процесите на либерализация и приватизация на публичния сектор. Предприемането на изследвания върху икономическата глобализация ще помогне за формулирането на добри политики, които да бъдат благоприятни и за бизнеса и инвеститорите, както и за населението.

Особено сериозен проблем представлява увеличаването на младежката безработица като младите са основната група от населението. Необходими са политики за младежка заетост, които ще спомогнат за намаляване на бедността.

Кризата с дълга е изключително остра, и ако искаме подобряване на здравеопазването и качествено образование, голяма част от дълга следва да бъде анулирана, което ще освободи средства за тези развития.

Учениците трябва да разбират и кампанията срещу такава икономическа глобализация, която принуждава страни като Танзания да либерализират икономиките си, а в същото време развитите страни субсидират своите производители. Учениците трябва да бъдат запознати и с многонационалните компании в страната, които са отговорни за несправедливо инвестиране, включително и за изнасяне на печалбите, за нарушаване на стандартите за труд, на екологичните стандарти и на правата на човека.

ОБРАЗОВАНИЕТО В КЕНИЯ

Уйлям Самба

Уйлям Самба е директор на Начално училище в Реру – Област Кизуму, Кения с 19 години педагогически стаж

Контакт: williamsamba@yahoo.com

Първи урок Образованието в днешна Кения

Цели:

- Учениците ще разберат функционирането на образователната система и осъществяването на целите на стратегията „Образование за всички“ в развиваща се африканска страна;
- Учениците ще изучават осъществяването на Цел 2 от Целите на хилядолетието за развитие в Кения.

Съдържание на урока

Въведение

Населението на Кения е 18 милиона, а държавните училища са над 6000, както и има 10 университета с клонове в цялата страна (от тези цифри изключваме частните училища и университети). Броят на учениците, и в частните и в държавните училища, е 1.5 млн. Системата на образование се нарича 844 или 8 години начално образование, 4 години – средно образование и 4 години в университет, без да споменаваме и двете години в детска градина. В Кения децата посещават две години центрове за ранно образование и след това отиват в начално училище по избор. След началното училище, което продължава 8 години, ако притежават необходимите документи (удостоверения и свиде-

телства за издържан изпит), те могат да продължат образованието си в гимназия. Това къде ще постъпят, зависи от оценките, които получават на заключителните изпити в осми клас, като оценките са от 0 до 500. Има някои национални училища, които приемат ученици с оценка над 420 точки. В гимназиите учениците учат пет предмета, които трябва да завършат успешно.

След гимназия направо в университета постъпват тези, които издържат успешно изпитите. Останалите могат да получат платено висше образование, което е много скъпо.

Повечето от осъществяваните образователни политики в Кения са непопулярни:

- * Учениците трябва след всяка образователна степен да преминат през много трудни изпити;
- * В училище се изучават много предмети, а в началното училище от първи до осми клас, няма възможности за избор на предмети;
- * Учениците не могат да избират гимназия извън своя район, освен ако не кандидатстват за така наречените „национални училища“;
- * Таксите в различните училища, дори и от една и съща образователна степен, са различни;
- * Правителството не полага грижи за инфраструктурата на училищата;
- * Политиките често са некоординирани – например, разпределят се лаптопи за началните училища без да се организира обучение на учителите, които ще ги използват;
- * Често учебните програми се променят, без да се отчитат последствията.

Някои от образователните политики са одобрявани от всички:

- * Няма възрастова граница, за да се обучава ученикът в дадена училищна степен;
- * Финансират се до известна степен всички образователни институции;
- * Всички училища използват едни и същи учебни програми;
- * Доколкото ученикът може да покрива таксите за обучение, той може да продължи образованието си, дори и когато е възрастен;

Положителното е, че днес в началните училища са обхванати повече от 80% от децата в тази училищна възраст. Много ученици си поставят образователни цели и учат с голямо посвещение. Много учители повишават квалификациите си и начините на преподаване. Родители участват в обучение за родителство, преди да възпитават собствените си деца. Правителството отделя малко средства за управление на училищата и да плаща на учителите да подобряват квалификацията си. С една дума, осъществяването на Цел №2 на хилядолетието е факт в Кения.

Предизвикателства пред образователните актьори в Кения

Класът се разделя на четири групи и всяка представя предизвикателствата, типични за образователните актьори (ученици, учители, родители, образователни власти).

След представянията на групите започва дискусия върху главните предизвикателства за осъществяване на цел №2 от ЦХР в Кения.

Домашна работа

Групите ще развият план за действие с цел подобряване на образователната система в Кения, като имат предвид предизвикателствата, които те описват и изучават. По време на следващия урок се подготвя Национална програма за развитието на образованието в Кения на основата на представянето на четирите групи.

Приложение 1

Предизвикателства пред образователната система в Кения

- * Неадекватна инфраструктура на институциите. Липсват или са недостатъчно училищните сгради, класите стаи, лабораториите, библиотеките и дори спалните помещения и тоалетните;
- * Учениците също се нуждаят от елементарни условия за учене, учебници и образователни материали, които влошават качеството на учене;
- * Често в селските райони учениците изминават дълги разстояния пеша до училище. Някои общности предпочитат

да прашат децата си в училище, където се учат деца от тяхното племе, други – избират училища за децата си, а трети – търсят качествени училища;

- * Лоши атмосферни условия (смяна на сухия и дъждовния сезони). Учениците понякога страдат от прекомерни горещини, валежи, наводнения, преминават през гори с диви животни, за да отидат на училище;
- * Сериозни проблеми са разпространението на ХИВ/СПИН и принудителните бракове. Учениците сираци или от бедни семейства често са принудени да прекъснат обучението си, за да помагат за прехраната на семейството. Бедни родители омъжват децата си, за да получат наведнъж значителна сума пари;
- * Някои ученици постъпват толкова късно на училище, че напускат преди да са завършили дадената степен на обучение. Често може да се срещне ученик на 18 години в начално училище;
- * Лошо и недостатъчно хранене. Учениците, които не се хранят добре, са с по-ниски образователни постижения;
- * Броя на учениците в клас и в училище. В клас с повече от 60 ученици и в училище с над 1000 ученика се обръща внимание само на силните ученици. По-слабите изостават и не получават необходимото внимание;
- * Дамски превръзки. Момичетата обикновено не са в състояние да си купят, а родителите често дори не съзнават, че момичетата имат такива потребности. Така момичетата не посещават училище, когато имат цикъл;
- * Детски болести, които пречат на децата да посещават училище. Най-разпространена е маларията. Такива ученици губят ценно време за учене;
- * Учители, които не са добре подготвени, не могат да се справят с преподаването и не подготвят учениците добре за важните заключителни изпити;
- * Образователна система, насочена към провеждане на изпити. Учениците са изпитвани само по време на изпити, а тези, които не се справят на изпитите, са определяни като неудачници и не фигурират в образователните планове.

Учители

- * Ниска мотивация. За много учители мотивацията се изразява само в заплатата им и ако са ниско платени, те не влагат усилия в работата си и правят твърде малко, за да помагат на учениците;
- * Лоша инфраструктура. Това влияе върху преподаването, тъй като учениците нямат необходими условия за учене, а учителите също не разполагат с необходимото пространство в училище. Понякога пътищата до училище са много лоши и учителите пристигат уморени;
- * Недостатъчни умения за четене. Учители, които не възпитават любов към книгите у учениците, им дават много малко и като знание;
- * Висока натовареност – много ученици в клас, много домашни работи за проверка и много предмети, по които да обучават. Всичко това прави учителя неефективен в работата си;
- * ИКТ неграмотност. В дигиталния свят хората с недостатъчно компютърни знания не се чувстват добре и на място;
- * Липсата на продължаващо обучение за учители или на курсове за опресняване пречи на учителите да придобиват нови знания и методи за обучение;

Родители

- * Родителски стилове. Родителите не знаят какво да дадат и как да възпитават и учат своите деца в различните фази на детството. Деца, които не са добре възпитавани у дома, се обучават трудно в училище. В някои случаи децата от заможни семейства получават пари, за да ходят на училище и ако парите бъдат спирани, те отказват да ходят;
- * Бедност. Много родители не могат да удовлетворят основни потребности на децата си. Плащането на училищна такса е непосилно за тях.

Образователни власти

- * Лош контрол при наличието на толкова много ученици и училища. Някои училища не са проверявани от властите в продължение на няколко години и не е ясно какво е качеството на образование в тях;

- * Много малко са управленците с действителни управленски умения. С една дума е ясно, че образователните власти не разполагат с добре подготвени кадри, способни да управляват образователните институции;
- * Недостатъчно финансиране, което намалява възможностите на образователните власти. Често заплатите на учителите не са изплащани редовно, не се купуват училищни материали и средства и не се назначават учители на незаетите места;
- * Политически назначения. Министрите на образованието са обикновено политически назначения и не притежават необходимите компетенции и знания;
- * Лошо провеждани политики в образованието. Една от непопулярните политики е изпитната система;
- * Бързо нарастващ брой на учениците, което прави управлението на образованието неефективно.

Втори урок

Как функционира селско начално училище в Кения? (За пример се дава началното (1–8 клас) училище в Рери, област Кизуму в Кения)

Цели:

Учениците ще знаят и разбират функционирането на едно от хилядите училища в Кения

Въведение

Учителят представя условията в училището в Реру

- * Разстояние от училище. Това е единственото католическо училище в района и някои родители карат децата си да ходят пеша всеки ден 3 километра до училището и обратно;
- * Днес учениците са 410 и управлението на толкова много ученици е трудна задача;
- * Бременност. Много ученички забременяват от безработни младежи от района и напускат училище;
- * Липса на учебни материали, учебници, образователни игри, както и играчки за децата от детската градина;

- * Педагогически персонал. При 410 ученици има само 8 учители, което принуждава да бъдат наемани още трима учители годишно, заплатите на които се плащат от родителите. Това представлява проблем, тъй като някои родители не могат да платят необходимите средства;
- * Свободно време и игри. Освен футбол и волейбол учениците нямат възможност да упражняват други дейности – няма библиотека, видеозала и компютри. Веднъж месечно се плаща за наемане на видео и за прожектиране на филми на учениците;
- * Бедността кара учениците да работят в местните ферми, също и като детегледачки и пастири. Миналата учебна година 10 ученика напуснаха училище по тази причина;
- * Хигиена и санитарни условия. Децата ходят боси до тоалетните, което е източник на зарази. За 400 ученика има само две тоалетни за момчета и две за момичета, което е далеч от нормата за Кения да има една тоалетна на 30 ученика;
- * Момичета. Поради бедността директорът купува дамски превръзки на момичетата, които ги получават веднъж месечно;
- * Инфраструктура. Предвид бедността в района за поддръжката и инфраструктурата на училището се търси подкрепата на благотелители, приятели и се набират средства, за да може училището да се развива. По такъв начин училището е електрифицирано и обновено;
- * Родителска подкрепа за училището. Някои от родителите водят и вземат децата си от училище и по този начин намаляват рисковете за тяхната сигурност. Когато е необходимо участват в набирането на средства за училище. Чрез родителски комитет родителите контролират всичко, което се извършва в училище. Те участват и на срещи, когато се обсъждат важни промени в училище.

Сравнете Вашето училище с училището в Реру Учениците се разделят на няколко групи. Във всяка група се прави сравнение между училището, в което се учат и училището в Реру. Като изхождат от тези сравнения, учениците във всяка група разработват план за училищно развитие на училището в Реру. Всички планове се обсъждат в целия клас и се съставя общ план за училищно развитие.

ПРЕДУЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ В ТАНЗАНИЯ

Деогратиус Таримо

Деогратиус Таримо е учител по английски език в Средно училище Мауензи, Моши, Килиманджаро с четири години педагогически стаж

Контакт: deotarimo@yahoo.com

Преглед и цели на урока

Учениците да се запознаят с концепцията и с развитието в областта на предучилищното образование в Танзания;

Учениците да разберат значението на предучилищното образование за развитието на страната, което се изразява в:

- Превенция на отпадането от училище;
- Намаляване неграмотността в Танзания.

Информация:

Предучилищното образование в Танзания обхваща възрастта от пет до шест години или периода преди тръгването им на училище.

Съгласно традицията, учителите и по-големите деца са тези, които се грижат за малките деца и подпомагат тяхното социално, морално и духовно развитие, интернализирането на определени ценности и нагласи.

Собственици на предучилищни заведения в Танзания?

Първата категория учебни заведения се състои от тези, притежавани от религиозни институции – на католическата църква, на протестанти, на англикани, лютерани, ислямски детски градини. Тези градини имат всички условия да предоставят качествено предучилищно образование и обикновено работят добре.

Втората категория се състои от детски градини, притежавани от властите или собственост на публични институции като по-

лицията, пристанищните управления, въоръжените сили, министерството на социалните грижи, министерството на образованието. Повечето от тези училища са със здрава финансова подкрепа и обикновено са за децата на някоя група работници или служители.

Третата група са тези предучилищни заведения, които са собственост на политически партии и на свързаните с тях организации. Тези училища осигуряват заетост на някои от партийните членове в дадената област.

Четвъртата група са частни детски градини. Собствениците им са ги създали поради различни причини, но главната е икономическа – реализирането на печалба. В тези предучилищни заведения се преподава това, което искат родителите, а не това, което се препоръчва по учебни програми. Дори в някои от тях се преподава материал за ученици от първи и втори клас, за да бъдат впечатлени родителите и да се създаде впечатлението, че децата се подготвят добре за училище.

Фактори, които пречат на предучилищното образование в Танзания:

- Липсват квалифицирани учители. Някои са преминали само тримесечно обучение, а други – преподават без каквото и да е обучение.
- Повечето от държавните училища няма постройки или учебни материали и средства, които да помагат ученето на децата;
- Управлението на детските градини не е на добро равнище;
- Методите на оценяване са слабо развити;
- В противоположност на държавните предучилищни заведения тези, собственост на религиозни организации, функционират по-добре, защото имат добра база и квалифицирани учители.

ОВЛАСТЯВАНЕ НА ЖЕНИТЕ И ЦЕЛИ НА ХИЛЯДОЛЕТИЕТО ЗА РАЗВИТИЕ

Алфа Килзви

Алфа Килзви е учител по история в Средно училище Веруверу, Моши, Килиманджаро с четири години педагогически стаж

Контакт: +255715 058033; kilwzialpha@yahoo.com

Цел:

Учениците да разберат значението на овластяването на жените в нашето общество, както и да разберат и проучат предизвикателствата, които жените срещат по този път.

Дейности на учениците:

Проучване на данни от интернет и от общината, които представят показатели за овластяването на жените (процент на момичетата, посещаващи начална и средна училищни степени, дял на жените, работещи в местната администрация и в управлението на страната, дял на заетите жени и др.)

Учениците, разделени на малки групи, подготвят представяния на различните предизвикателства за овластяването на жените в области като образование, бизнес, управление, семеен живот.

Доказателства за овластяването на жените в Танзания

Икономическо овластяване

Икономическият статус на жените в Танзания е твърде нисък в сравнение с този на мъжете. Жените са по-бедни от мъжете. Една от програмите, целяща овластяване на жените е микрофинансиране. Президентът на Танзания Кикуюте постанови изграж-

дането на фонд, популярно известен като „фондът на Кикуете“, който цели намаляването на бедността. Микрофинансирането за жени е твърде важно, защото много жени в страната са глави на семейства и играят ключова роля в икономическото оцеляване на семейството. Така финансирането на жените чрез малки заеми им помага да преодолеят бедността.

Жените в управлението

Цел на мерките за овластяване е икономическото, политическо и професионално участие на жените. Особено през последните години броят на жените в страната, ангажирани професионално, нараства най-вече в образованието, както и в политиката в сравнение с предишни години. Жени вече участват в работата на такива институции за взимане на решения като парламента. Броят на жените-членове на парламента се увеличава в сравнение с минали години. Изборите през 2005г. увеличиха броя на жените в парламента от 21,5% (от изборите през 2000г.), което изразено в цифри означава 97 от 323-те места в парламента. Изборите през 1995г. осигуряват участие само на 16,7% от жените в парламента.

Жените и образованието

Равнището на неграмотност при жените е по-високо от това при мъжете (4,9 % сравнено с 4,4% при преброяването на населението през 1992 г.), макар че ситуацията се подобрява значително (неграмотността при жените е с цели 11% по-висока през 1978 г.).

Все още много танзанийски семейства смятат, че образованието за момичета не е толкова важно колкото това за момчета. Процентът на момичета в началното образование от 2008г. насам е 45%.

При по-горните класове положението се влошава. Правителството на Танзания се стреми с политиката си да поощри образованието на момичета. Бременни момичета вече не са отстранявани от училище. Правителството се стреми да елиминира стереотипите в преподаването и в учебниците. Специална квалификация е предвидена за жените-учителки, а в училище правителството поддържа политика на построяване на общежитията и спални помещения за момичета. През учебната 2007/2008 г. броят на жените в държавните университети достига 30%, а в частите е 38%.

**ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО СЕ ИЗПРАВЯТ ЖЕНИТЕ
В ТАНЗАНИЯ**
Социални науки, X клас

Анастазия Муши

Анастазия Муши е учител по история в Средно училище Мауензи, Моши с 20 години педагогически стаж.

Контакт: mushyanastazia@yahoo.com

**Социални и културни практики, засягащи жените
в Танзания**

Цел:

Учениците да разберат проблемите, пред които се изправят жените в Танзания, и стратегиите, които целят тяхното освобождение и овластяване.

Очаквани резултати:

- Учениците ще могат да изброяват културните практики, засягащи жените в Танзания;
- Учениците ще обясняват как културните практики отричат правото на образование за жените в Танзания;
- Учениците ще описват и обясняват стратегии за овластяване на жените в Танзания.

Въведение:

Жените са в неравностойно положение в повечето общества от миналото и в наши дни. Много развиващи се страни в Африка, и по-специално Танзания, са засегнати отрицателно от лоши културни практики и обичаи. Те включват практики, засягащи брака, храненето, осакатяването на женски полови органи, плащането на зестра, начините на унаследяване и изключването на жените от потреблението на някои храни.

Въпреки добрите политики и законите, приети от парламента и правителството на Танзания, жените, и особено тези в селските райони, са неравномерно представени в политическата, икономическата област и при взимането на решения. Това се дължи на лошото прилагане на законите в съчетание с културни практики и обичаи, които дискриминират жените (например, законите, които не позволяват жените да притежават оръдия за селскостопанско производство в селските райони). Много традиции и обичаи забраняват на жените да притежават и земя.

Социално-културни практики, засягащи жените в Танзания

А) Ранни и принудителни бракове

Ранните бракове (под 18 годишна възраст) водят до бедност, здравни проблеми и ранна бременност. Принудителни бракове често се използват, за да се узакони сексуалната експлоатация на деца, особено на млади момичета.

Б. Бракът

В повечето африкански общества съществува практиката при брак да се плати цената на булката. Тази цена действа като забраняващ фактор за жените. Например, жена от племето Сукума, за която е платена зестра от 20 глави добитък, при раждането на момиче трябва да започне да компенсира за добитъка, даден като цена при сключване на брака. Компенсацията за момиче е по-висока от тази при раждане на момче. Когато процесът на компенсация приключи, жената се смята за свободна. Ако иска да се разведе, тя трябва да заплати за добитъка, даден на нейния баща или семейство при сключването на брак. Дори при масаите няма значение колко време тя е живяла с мъжа си и колко труд е вложила в селскостопанските дейности през това време.

В) Насилие срещу жени

Насилието срещу жени в Танзания има най-различни проявления – като физическа злоупотреба с децата в домакинството, насилие, свързано с получаването на зестра, малтретиране на жени, осакатяване на женските полови органи и други традиционни практики, вредни за жените. Райони, където се практикува осакатяването на женски полови органи, са Килиманджаро, Аруша, Мара. За съжаление насилието, практикувано в семействата, не се смята от властите като сериозно престъпление, а като частен семеен проблем.

С) Унаследяване при овдовяване

Съществува практиката синът или братът на починалия съпруг да придобие отговорностите и правата по отношение на неговите вдовици. Ако вдовицата е млада, мъжът, който я получава като наследство, може да иска да има деца от нея в името на покойния съпруг. Ако вдовицата откаже, тя ще бъде принудена да върне сумата, която е платена на семейството ѝ при сватбата.

Д) Липса на право на собственост

В много африкански общества жените нямат право да притежават собственост, така че много от тях страдат, когато съпругът им почине. Макар че по закон жените имат право да притежават земя, на практика това се случва твърде рядко. Обичаите в тези общества са такива, че жената няма право да притежава земя, въпреки че жените са най-големите селскостопански производители. Жените не могат да извършват сделки със собственост без съгласието на съпруга си, докато мъжете не са длъжни да искат съгласието на жените си.

Е) Лошо здраве

Бедността на жените-майки често е причина за ниско равнище или въобще за отсъствие на грижа в периода след раждането, което се отразява на тяхното здраве, а и на здравето на техните деца. В някои от семействата жените не взимат участие в решението колко деца да родят, въпреки че те раждат и се грижат за децата.

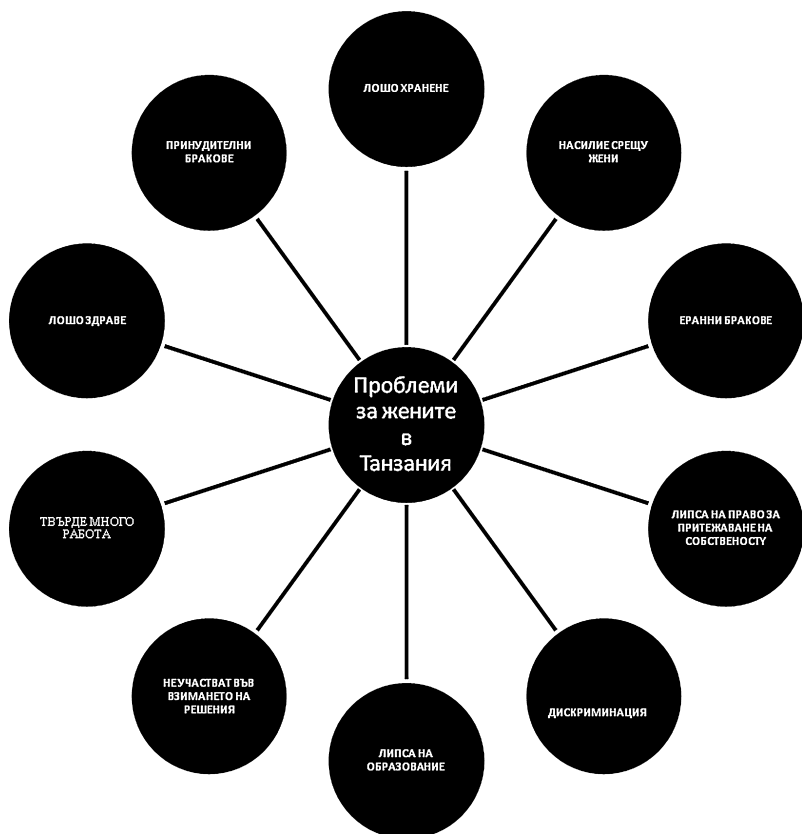
В някои племена като Уакареве в областта Муанза, жените нямат право да ядат някои храни като яйца, козе месо, особено когато са бременни. Това отслабва здравето както на майката, така и на детето.

Ф) Жените работят твърде много

В повечето африкански общества разделението на труда се основава на пола. Като резултат голяма част от домакинската работа е оставена на жените и на момичетата като готвенето, носенето на вода, събирането на дърва, чистенето, прането. Така жените работят много повече от мъжете у дома и нямат време за почивка.

Г) Дискриминация

Въпреки усилията на правителството, жените са още дискриминирани в много области на живота. Например, повечето от

Обобщение на проблемите пред жените в Танзания

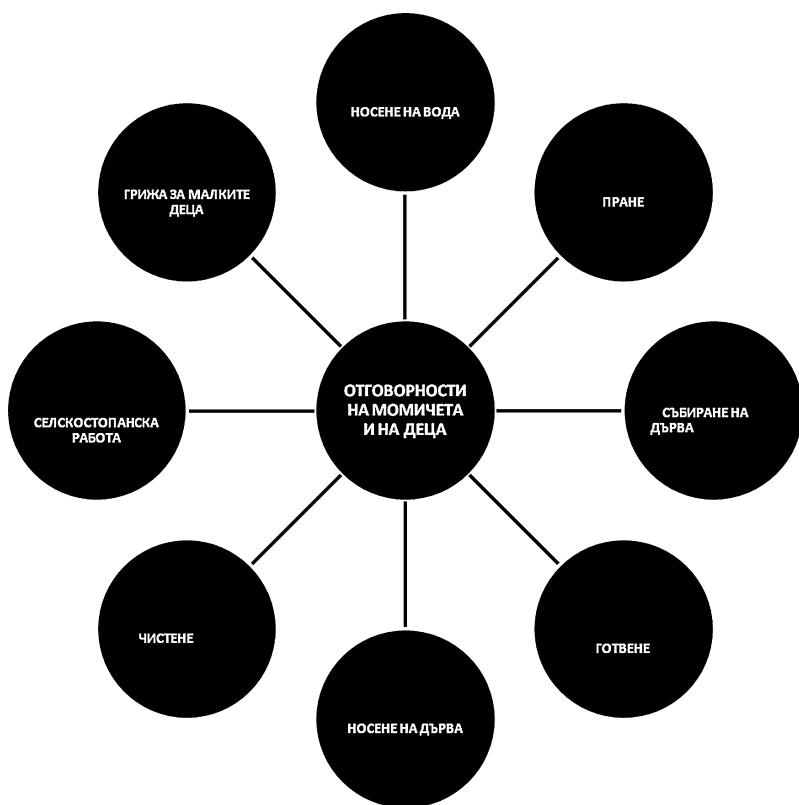
властовите позиции в управлението са заети от мъже. Само в парламента жените са 30%. Квалифицирана жена-инженер може да не получи работа, само защото е жена. Дискриминацията се усилва поради културни традиции и практики.

Н) Липса на образование

В много африкански страни образователните възможности за момчета и за момичета са различни, въпреки политиката на правителствата за избягване на тази неравнопоставеност. Равнището на неграмотност е по-високо при жените отколкото при мъжете – 4,9% срещу 4,2% през 1992г.

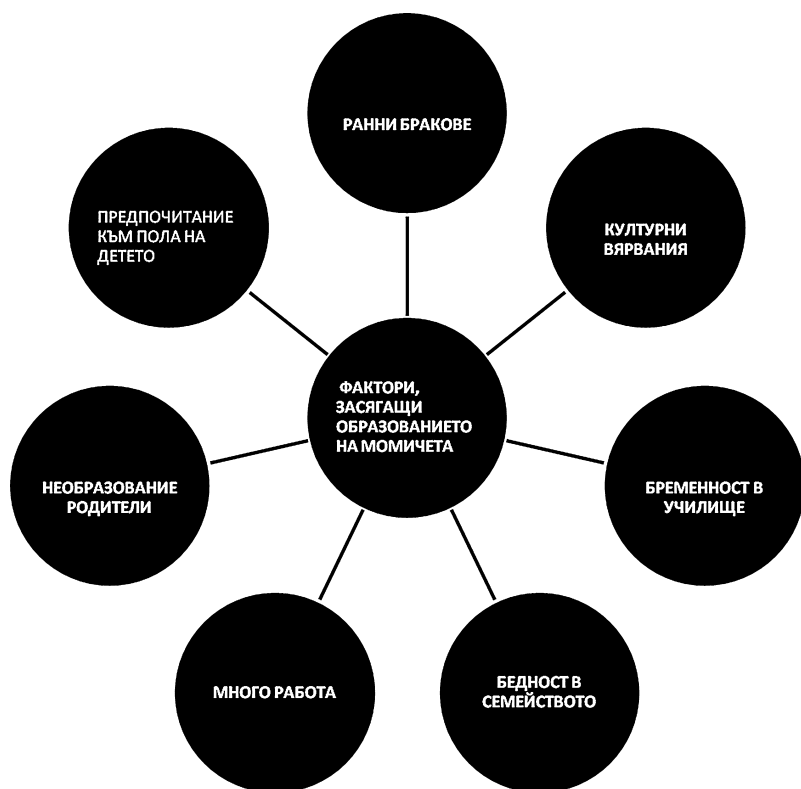
1) Поради културите вярвания, ценности и практики, момичетата имат по-малки шансове за равен достъп до образование

Традиционно се смята, че мъжете са тези, които ще поемат отговорност за създаването и грижата за семейството. Много родители не виждат смисъл да образоват момичетата, защото когато пораснат те ще се омъжат и ще се грижат за семейството. Така образованието за момичета е като прахосване на семейните ресурси. Когато момичетата нямат достъп до образование, те не могат да намерят и работа, което пречи на развитието на потенциала им.

Фактори, влияещи върху образованието на жените

Други родители се опасяват, че в училище дъщерите им ще забременеят и фактите потвърждават, че много момичета напускат училище поради ранна бременност. Бедността на семействата е друга причина момичетата да не посещават училище. Някои родители използват момичетата като средство за доходи, защото срещу тях те получават зестра и пари, а други ги пращат да работят като домашни прислужници и получават тяхната заплата. В семействата също така задълженията на момичетата са твърде много и те нямат време нито да се подготвят за училище, нито да си починат.

Усилия, полагани от танзанийските власти за справяне с дискриминацията на жените

Често бащите не разговарят с момичетата, а оставят това задължение на майката или на учителите. Така вероятността момичетата да тръгнат по грешен път е по-голяма, когато родителите проявяват безотговорност.

- Няколко години след получаването на независимост в страната се създава Асоциация на жените (Umgawa Wananrake Tanzania), която се опитва да се бори за премахване на съществуващите неравенства и да се създават условия и възможности за овластяване на жените;
- През 1971г. се приема Законът за брака, който дава право на жените да наследяват собственост, ако съпругът им почина;
- Революцията от Мусома от 1977г. дава възможност на момичетата да постъпват направо в университета без да изкарват две години практика както момчетата;
- През 1990г. е създадено Министерство на развитието, проблемите на жените и на децата.
- Процентът на жените, представени в местното управление достига 25%, а в парламента вече е над 30%§
- С правителствени решения се подобрява достъпът на жените до образование и обучение. За да се преодолеят неравенствата, се поставя ударение върху образованието за жени;
- Процентът на жените в университета е 15%, но в селскостопанския университет достига 26%;, а в медицинския университет Мухимбили е 25%;
- Властите подкрепят усилията за социализация на момичетата, която да помогне за тяхното овластяване в усилията им да преодолеят социалната и икономическа дискриминация.

Стратегии за освобождение на жените в Танзания

- Създаване на женски организации, които позволяват жените да се обединяват за защита на своите интереси и против дискриминацията;
- Чрез тези организации жените могат да участват в осъществяването на различни проекти;
- Властите трябва да полагат повече усилия за изкореняването на културни практики и обичаи, които служат за поти-

скане на жените, като осакатяване на половите органи, тормоз на жените, особено в районите Мусома, Яндо и Умяго;

- Властите трябва да осигурят равни възможности за жените по всички социални, политически и икономически проблеми;
- Необходимо е специално обучение на мъжете, за да се отхвърли идеята, че те са по-висши от жените;
- Трябва да се подобрят селскостопанските технологии, които ще облекчат женския труд, който преобладава в селското стопанство в Танзания;
- Равното включване на момичетата във всички образователни степени ще спомогне за увеличаването броя на образованите жени;
- Момичетата трябва да бъдат образовани как да се грижат за тялото си и да избягват ранната бременност.

ЗЛОУПОТРЕБАТА С НАРКОТИЦИ И НЕЙНОТО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ТАНЗАНИЯ

Барака Е. Нгувава

*Барака Е. Нгувава е учител по социални науки в
Средно училище Майенго, Моши, Килиманджаро със
7 години педагогически стаж*

Контакт: bnguvava@gmail.com

Цел:

Учениците да разберат същността на злоупотребата с наркотици, видовете наркотици, причините за увеличаването на употребата на наркотици в Танзания и въздействието на наркотиците върху личността.

Специфични цели:

- Учениците да разберат същността, видовете и причините за увеличаването употребата на наркотици;
- Да идентифицират местата за разпространение на наркотици около училището, квартала, населеното място и областта Килиманджаро;
- Да определят ролята на индивида и на общността в процеса на превенция на употребата на наркотици.

Злоупотреба с наркотици в Танзания

Злоупотребата с наркотици може да бъде определена като вредна употреба на какъвто и да е наркотик за подобряване на настроението или за други цели. Когато се говори за злоупотреба с наркотици, се разбира употребата на незаконни наркотици. Всяко използване на незаконен наркотик е в същността си злоупотреба. Тези наркотици са обявени за нелегални, защото те

водят до пристрастяване и до зависимости и имат вредно въздействие върху личността.

Трафикът на наркотици е нелегалното производство и разпространение на вещества, признати за наркотици.

Видове наркотици

Най-разпространеният наркотик в Танзания е хероинът, който се произвежда от мак. Производители са Индия, Пакистан, Афганистан. Хероинът влиза в Танзания обикновено през международното летище в Дар ес Салам.

Следващият наркотик е кокаинът. Това е алкалоид, който се извлича от листата на храста Кока, който се култивира във високите планински области на Перу и Боливия и другаде. Листата на кока съдържат малко от наркотика, но чрез извличане и очистване се получават много силни вещества. В Танзания кокаинът е известен като унга, албадил мамбо, я мстари,нгома.

Третият наркотик е Khat (мирунги). Кхат е природен стимулант от растението Catha Edius, което се среща в Източна Африка, Южна Арабия и Непал. Растението кхат е без семена, може да издържа на няколкомесечна суша расте във високите части на планините. Кхат се използва главно от шофьорите, особено от тези, които са имигранти от Северна Африка и от Сомалия.

Четвъртият вид е канабис, произвеждат от сухите листа и цветове на конопа в различни видове – пушен или за дъвчене. Коноп се отглежда и в Танзания и канабисът е лесно достъпен. В Танзания той се нарича банги.

Фактори за разпространението на наркотиците в Танзания

Индивидуални фактори

- Смята се, че употребата на банги (канабис) дава сила;
- Използването на канабис прави усилената работа възможна;
- Употребата на наркотици кара човек да забрави трудностите и най-вече финансовите;
- Човек получава приятни усещания.

Социални фактори

- Семейни проблеми, липса на добри семейни отношения, проблеми на децата;
- Липсата или неуспехът на родителска грижа води до дезинтегриране на семейството;
- Децата напускат семействата си и училище и се отдават на употребата на наркотици и така решават да живеят живота си;
- Младежи се ангажират в бизнеса с наркотици, защото не могат да си намерят работа.

Как злоупотребата с наркотици влияе върху индивида?

Употребяващите наркотици преживяват физически въздействия, които не са очаквали. Възбудата при употребата на кокаин е последвана от период на тревожност, умора, депресия и силно желание за употреба, за да се преодолеят тези въздействия. Марихуаната и алкохолът нарушават двигателния контрол и са причина за много автомобилни катастрофи. Употребяващите марихуана или халюциногенни наркотици изпитват някои от ефектите дори месеци след употребата им. Рязкото спиране на употребата на наркотици води до синдрома на оттегляне – мускулни крампове, повръщане, гърчове и делириум. При продължителна употреба на наркотици се развива толерантност – необходими са постоянно увеличаващи се дози, за да се постигне първоначалния ефект.

Използването на спринцовки и игли заедно с хора с ХИВ/СПИН може да доведе до заразяване. Увеличената сексуална активност на употребяващите наркотици ги поставя в рискова ситуация за ХИВ/СПИН и други полово преносими болести. Доклад на ООН потвърждава, че разпространението на наркотици в Африка допринася за разпространението на ХИВ вируса. Връзката между наркотиците и секса е очевидна. Секс се прави, за да се намерят средства за наркотици, а наркотици се употребяват, за да се направи кариера в сексуалните услуги..

Използването на нелегални наркотици често води до взимане на свръхдоза и до смърт, защото тяхната сила е неизвестна и често съдържат отровни замърсявания. В Танзания всяка година

се регистрират смъртни случаи от употреба на наркотици, особено когато тя е комбинирана с алкохол или с други наркотици.

Симптомите за младите хора, употребяващи наркотици са твърде много – те стават лесно раздразнителни или прекалено мудни, престават да се интересуват за случващото се около тях, проявяват мързел, имат ясни психически смущения. Доклад от болницата Мирембе в Моши показва, че 95% от пациентите употребяват наркотици.

Злоупотребата с наркотици води до отпадане от училище, а когато остават не могат да постигнат успех. Друго често срещано поведение при младите е кражбата с цел набавяне средства за наркотици, особено за хероин и кокаин, които са скъпи.

Злоупотребата с наркотици и семейството

Злоупотребата с наркотици води до семейни и съпругески проблеми, до смущения или нарушение на семейните отношения. Злоупотребяващите с наркотици губят работа и това утежнява ситуацията в семейството. Понякога се създава взаимна зависимост и цялото семейство започва да употребява наркотици или се опитва да намери средства зависимият да се снабдява с наркотици. Бременните, употребяващи наркотици, раждат деца с по-малко тегло, а понякога бебетата са със зависимост към наркотиците.

Ефект на употребата на наркотици върху обществото

На работното място употребата на наркотици се изразява в загуба на работно време и в некачествена работа. В общностите, засегнати от употреба на наркотици се наблюдават повече конфликти, асоциално поведение, а младите хора са неспособни да намерят работа или да установяват нормални социални контакти. Употребяващите наркотици по-често попадат в инциденти и заплашват не само своя живот, но и този на хората около тях. Престъпленията, свързани с употреба на наркотици, смущават живота на цялата общност, причиняват ръст на насилието. Голямата част от бездомните хора са или с проблем с наркотиците или проблем с алкохола или и с двата.

Ролята на индивида и на общността за превенцията на употребата на наркотици

Превенцията на употребата на наркотици е национална здравна цел. Превенцията е най-етичният начин за справяне с проблема. Нещастни случаи, насилие, криминални дейности, изгубени възможности за намиране на работа или за получаване на образование съпровождат употребата на наркотици. Танзания не е остров, изолиран от света. Намаляването на употребата на наркотици в Танзания ще насочи търговците на дрога към други страни. Затова са необходими международно съгласувани усилия за борбата с наркотици. В рамките на страната е необходима координация между усилията на национално и на местно равнище и тясно сътрудничество на държавния и частния сектор.

СТЕПЕН НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА СПИН И ЕФЕКТИТЕ В ОБЛАСТ МОШИ

Десети клас. Биология

Филомена А. Окачу

Филомена А. Окачу е учител по биология в Средно училище Моши – Моши със 7 години педагогически стаж

Цели:

Учениците да постигнат разбиране:

- За същността на ХИВ инфекцията;
- За групите от населението, засегнати най-силно от ХИВ/СПИН;
- За факторите на епидемията;
- За въздействието на ХИВ/СПИН;
- За степента на увеличаване на СПИН в зависимост от възрастта и пола.

Въведение

Какво представлява придобитият имуннодефицитен синдром (СПИН)?

СПИН е вирусно заболяване, което руши имунната система, подрива способността на организма да се защитава от инфекции и болести. Тя се причинява от вируса ХИВ. Инфекции, които са безвредни за здравите хора, могат да бъдат опасни за живота за хората със СПИН. Въпреки че още не е намерено лекарство против СПИН, новите медикаменти дават възможност за продължаване на живота и подобряване на качеството на живота на инфектираните. Предаването на ХИВ става най-често по полов път, но и при преливане на заразена кръв или при използване на

замърсени игли и спринцовки. Заразяването с ХИВ не означава непременно, че индивидът е болен от СПИН. Някои хора с ХИВ вирус могат да не развият клинична болест.

Населението в град Моши, област Килиманджаро

Населението на Моши е 144 хиляди жители, които живеят в 21 района, от които ще посочим Лонгуо, Мауензи, Рау, Пасуа и Майенго. От изследвания, проведени през 1999 и 2003 г. се наблюдава значително намаление на носителите на вируса ХИВ – от 11,5 до 6,9%, като особено голяма е намалението за жени на възраст от 15-24 години

Разпространение на инфекцията с ХИВ

Разпространението на инфекцията с ХИВ сред мъжете е 8,7%, а сред жените – 12,6%. Тази разлика между заразяване при мъже и жени се увеличава постоянно през последните 8 години.

ХИВ/СПИН се превръща в главна причина за хоспитализирането и на смъртните случаи в болницата в Моши.

От изследванията личи, че две са най-засегнатите групи. Това са младите хора и жените. Ранните бракове и ранните сексуални контакти (секс с по-възрастни мъже, натиск от страна на връстниците, биологична и анатомична предразположеност са някои от най-важните причини). Трябва да се добави и неспособността на жените да се предпазват от ХИВ инфекции поради трудно икономическо положение, репресивни навици и традиции, полигамия. Друга най-засегната група са бедните. Тя обхваща главно неграмотни и безработни, които използват секса като средство за прехрана и за печалба. Отново жените имат далеч по-малко алтернативи за оцеляване отколкото мъжете. Четвъртата засегнатата група е така наречената „подвижна популация“, която се състои от тези, които работят далеч от своя дом. В нея включваме проституиращи, търговци на дребно, работници мигранти, военни, както и шофьорите на камиони за превози на дълги разстояния. При тази група неспособността да се преговаря с клиентите за безопасен секс ги излага на голям риск. Друга рискова група е тази на здравните работници, които могат да бъдат заразени по време на работа.

Фактори на епидемията

А: Социални фактори

Проституиращите формират групата, която потенциално увеличава степента на предаване на ХИВ инфекцията. Изследванията показват, че работещите край големите спирки на камиони за превози на далечни разстояния в Моши са в 60% носители на вируса на ХИВ. Работещите в барове в Моши са заразени в 32% от случаите.

Стигматизирането и дискриминацията на носителите на ХИВ/СПИН в Танзания са нещо общоприето и са на твърде високо равнище. Много хора не вярват, че техният болен близък роднина страда от ХИВ/СПИН, а вярват, че страданията са причинени от магия.

За голяма част от населението важен рисков фактор са ниските доходи. Близко 50% от населението в Танзания живее под прага на бедността и жените обикновено са в по-лошо положение от мъжете. Ниските и непостоянни доходи увеличават миграцията. В подобна ситуация жените са изкушавани по-често да правят секс срещу заплащане и това поставя тях и съпрузите им в опасност от заразяване. Освен това хората с ниски доходи имат по-труден достъп до здравни услуги.

За военните важен фактор за социалната изолация и натискът от страна на колегите. В Танзания военната служба е за период от 6 години и човек не може да сключи брак през това време.

Културните норми, вярвания и практики като наследяване при жените, полигамия, осакатяване на женските полови органи са често срещани сред много племена в Танзания. Задължителният секс в съпружеските отношения се оправдава дори от религията, а при някои вероизповедания жените не могат да получат развод. В много култури се толерира или дори поощрява мъжът свободно да прави секс с много партньори.

Младите хора напускат дома и училището, за да започнат самостоятелен живот често без постоянни доходи. В Моши много ученици напускат училище на възраст между 13–17 години и значителна част от тях мигрира към големите градове като Дар ес Салам в търсене на работа. Тези младежи и особено жените са в голям риск и се опитват да увеличат ниските си доходи с платен секс. Трябва да се добави, че досега сексуалното образование не

е въведено в училище и младите хора са неграмотни и невежи относно проблемите и опасностите на сексуалните контакти.

Неграмотността и липсата на образование е друг рисков фактор. Неграмотните хора не могат да прочетат посланията, важни за тяхното здраве.

В. Поведенчески фактори

Липсата на превенция за осигуряване на безопасно сексуално поведение при мобилните групи с многобройни сексуални партньори ги прави податливи на ХИВ инфекция. При шофьорите на камиони за превози на далечни разстояния серопозитивността достига до 50%.

Слабата социална дисциплина води до погрешни или лоши решения за социалното и сексуално поведение. Понастоящем се наблюдава разпад и изчезване на традиционните ценности на обществото в Моши. Фактори за това са неспособността на родителите да предават традиционните ценности на децата си и да ги учат на дисциплинирано поведение. Твърде отрицателно върху поведението е влиянието на средствата за масова информация и особено на телевизията.

С: Биологични фактори

Сексуално предаваните инфекции (особено гонореята) са сред десетте най-главни причини за заболявания в Моши. Изследванията показват, че болните от сексуално предавани инфекции са с 2 до 9 пъти повече риск да бъдат заразени с ХИВ.

Необезопасеното кръвопреливане е също важен фактор за пренасянето на ХИВ. При преливането на замърсена кръв рискът от заразяване с ХИВ е 100%. Понастоящем всички центрове за кръвопреливане в Моши са снабдени със средства за безопасно кръвопреливане.

Влияние на ХИВ/СПИН епидемията

Изследванията в различни части на страната и в Моши сочат, че заразените с ХИВ умират 4 до 12 месеца, след като се разболеят от някой от симптомите на СПИН. През този период членове на семейството прекарват време с тях в болницата, особено в крайната фаза на болестта. Медицинската, емоционалната и социалната цена на заболяването е твърде висока. Големи трудности възникват, когато болният е осигурявал прехраната на семейството. Данните от болниците показват, че 50% от леглата в тях са заети от болни от СПИН или свързана болест.

СПАСЯВАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО

Бенедикт Дж. Шайо

Бенедикт Дж. Шайо е учител по химия и биология в Средно училище Бендел, Моши с 2 години педагогически стаж

*Контакт: +255764 928 569;
shayobenedict@gmail.com*

Цел:

- Да се разбере същността на защитата и възстановяването на растителните и земните екосистеми в областта Килиманджаро;
- Да се разбере същността на защитата и възстановяването на екосистемите за пресна вода в областта Килиманджаро;
- Да се разбере екологичното, устойчиво пасене.

Информация:

Биоразнообразието е степента на разнообразие на различните форми в рамките на дадени видове, екосистеми или планетата. Земното разнообразие е най-голямо при ниските ширини, близо до екватора, което изглежда е резултат от топлия климат. Разнообразието в океаните и моретата е най-голямо в крайбрежните зони. Биоразнообразието се съсредоточава в горещи точки и се е увеличавало в миналото, но перспективите са за забавяне в бъдеще. Бързите промени в околната среда водят до масово измиране на животински видове и изчезване на растителни видове. Къде са динозаврите днес? Какво се случва днес с африканските слонове и жирафи?

Бележка: Гореща точка на биоразнообразието е биогеографски район със значително биоразнообразие, който е под заплахата на човешката дейност.

Задача:

Да се направи дизайн на полево изследване за учениците. С това изследване учениците ще съберат данни в няколко места от областта като се опитат да проучат как човешките дейности застрашават биоразнообразието. Те също ще се опитат да разберат какво мислят хората по въпроса „Как тези опасности могат да бъдат намалени и така да се подобри качеството на биосферата?“

Дейност

Учениците ще запишат резултатите от направеното изследване и ще изброят различните човешки дейности, които имат отрицателно въздействие върху биоразнообразието и мерките, които трябва да се предприемат за развитие на устойчиво биоразнообразие.

Информация за района на Килиманджаро

Планината Килиманджаро се издига в полубезводна равнина на 5895 м. Поради нейната рядка ендемична флора от 1800 вида от цъфтящи растения и 700 вида нискостъблени растения, тя се определя като част от световното наследство и като биосферен резерват. Планините са водните кули на планетата, тъй като привличат дъждовете и събират вода през дъждовния сезон, за да я отпускат по-малко на окръжаващите ги ниски части през сухия сезон. Тази способност да се привлича и задържа влага зависи от здравето на горите. В Африка, където водата е рядкост, а почвите са тънки или са малко, ролята на планините е ключова. На суахили думите планина и селско стопанство имат един и същ корен. С обезлесяването реките намаляват своя обем, а липсата на вода засяга милиони хора от местното население, които се нуждаят от вода за битови нужди, както и за земеделие.

Килиманджаро се намира на три градуса южно от екватора. Днес близо 100 хиляди туристи годишно се опитват да изкачат върха. Това, което повечето хора не знаят обаче е, че Килиманджаро е една от най-плодородните области в Африка. Близо милион хора живеят по ниските части на склоновете ѝ и се възползват от преимуществата на вулканичните почви и на обилните валежи. През вековете хората от племето Чага, живеещо по скло-

новете на планината, измислят уникална многоетажна система за отглеждане на различни култури и дървета на една и съща земя, като комбинират растения като кафе, които се нуждаят от сянка и защита от вятъра, с бананови дървета и високостъблени дървета. От колониалните времена е изградена сложна напоителна система, която отвежда водата до всички собственици на обработваема земя по склоновете на планината.

Когато Африка попада под колониално господство, белите заселници използват земите на Килиманджаро за своите интереси. Климатът е идеален за отглеждане на кафе и бързо то се превръща в основна култура в региона. Местното племе чага получава забрана да отглежда кафе поради страх от конкуренция. Въпреки всичко, някои от племето успяват да пренесат семена и започват да развиват собствени плантации. През 1924г. те формират първия международен кооператив в Африка, който търси пазари за производството на кафе. Той функционира и до днес като обхваща 92 местни кооперативи с над 80000 членове.

През 60-те и 70-те години на миналия век районът на Килиманджаро страда от спад на производството вследствие на природни катаклизми и бедствия. Кафеените дървета остаряват и стават податливи на ръжда по листата, което унищожава 50 до 90% от реколтата. Световният пазар на кафе също се свива през 70-те години и това води до увеличаваща се бедност в региона и до глад.

В резултат от всичко това хората от района започват да търсят други начини за селскостопанско производство, а за тях е необходимо разчистване на горските терени. С обезлесяването идва ерозия, изтъняване на плодородния слой на почвата, намален приток на вода в реките. Пестицидите, които атакуват ръждата по кафеените листа, замърсяват екосистемата и причиняват загуба на биоразнообразие и намаляване плодородието на почвите.

Днес хората от района на Килиманджаро страдат от тези практики на неустойчиво развитие в миналото. Някои от пълноводните потоци в миналото сега са пресъхнали през голяма част от времето. Дървата за огрев в областта стават рядкост. Проблемът е, че 90% от използваната енергия в района се осигурява от дърва, така че става въпрос за промяна на начина на живот. Жените,

които обикновено се занимават със събиране на дърва, трябва да съберат същите количества за много повече време и много хора започват да използват малките си доходи за закупуване на дърва. Същевременно и увеличаването на населението, което не е изключение от тенденциите в цяла Африка, поставя допълнителен натиск върху използването на ограничените ресурси и обработваема земя.

Планината е важна не само за местното население и за туристите, на и за хората, които живеят по течението на реки като Пангани, която се влива в Индийския океан и е източник на водноелектрическа енергия. Построените по течението ѝ три електроцентрали дават 17% от енергията на страната. През сухия период често реката пресъхва, което поставя постоянното производство на електроенергия под въпрос.

Ключови проблеми на околната среда, характерни за района на Килиманджаро

Деградация на земята. Процесът на деградация на земята не може да бъде лесно измерен. Сериозността на проблема може да бъде забелязана от цвета на потоците, който е червено-кафяв, тъй като отмиват горния слой на почвата или при култивирането на земя на склонове с големи наклони без да се терасира. Плодородието на почвата намалява в много планински райони и в средните зони на Килиманджаро.

Липса на вода с добро качество. Неконтролираната сеч за отопление и за строителство, обработването на земя по стръмните склонове и в подножието на Килиманджаро и последващото разрушаване на водохващанията лишава много от жителите на района от добра вода.

Фрагментиране на хабитата и загуба на биоразнообразие. Днес гъстите екваториални гори заемат само 14,3% от района на Килиманджаро. Останалите гори са малки горички, които се използват за добиване на дърва близо до селищата, плантации за кафе, декоративни дървета и храсталаци. Загубата на биоразнообразие идва от увеличеното търсене на дърва за отопление, на дървени въглища и на дървесина за строителството и за други видове промишленост.

Склоновете на Килиманджаро имат значение за цялата страна. Тук се произвежда известното танзанийско кафе. Пръскането с пестициди в борбата против листната ръжда допринася за загубата на биоразнообразие – от областта изчезват пеперуди, влечуги, пчели, птици и др.

Влошаване на водните системи От незапомнени времена Килиманджаро е източник на вода за равнините чак до Индийския океан. Днес населението е многократно нараснало и това изисква повече вода за фермите и за пасищата на добитъка. Така се обработва земята чак до бреговете на реките. Тези брегове през последните десетилетия за обезлесени поради събирането на дърва за огрев и за строителство. Затова днес много от потоците и реките пресъхват.

Обезлесяване. Екваториалните гори представляват по-малко от два процента от повърхността на Танзания. Днес обезлесяването е един от най-дискутираните проблеми на околната среда в страната. Едно от предлаганите от експертите решения е да се провеждат обучения за важността от запазването на горите сред населението.

Чести горски пожари. Загубата на гори в планинските терени на Килиманджаро се дължи на сечта и на честите пожари. Главни виновници са събиращите мед и браконьерите. Това допринася за загубата на биоразнообразие и за ерозия на почвите. Разработени са образователни програми за обучение на местното население за справяне с този проблем.

Замърсяване. Замърсяването на околната среда се дължи главно на използването на агрохимически и индустриални торове и препарати. Замърсяването идва от неумението и незнанието колко химикали могат да се използват или от използването на забранени препарати като ДДТ.

Приоритети за запазването на планината Килиманджаро. Местните власти разработват стратегии за решаване на проблемите на околната среда в планината. Те предлагат създаването на комитет за опазване на околната среда, който да решава екологичните проблеми. За да се осигури устойчиво предлагане на горски продукти и услуги, трябва да се изгради система на постоянен контрол. Проблемите на сектора за добиване на дърве-

сина могат да бъдат решени само като се отчитат интересите и на другите видове промишленост. Да се забрани на местното население да извършва сеч в районите на водохващанията.

Дългосрочните изследователски проекти за Килиманджаро се съсредоточават върху изследване на динамиката на растителните и животинските общности както в планинските гори, така и във високите плата. Предвижда се активна програма за засаждане на дървета покрай реките и потоците, а съществуващите забрани за сеч в тези области трябва да бъдат засилени.

Накрая трябва да се повиши чувствителността на населението към въздействията и последствията от замърсената околна среда върху селското стопанство.

ПРОБЛЕМИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ТАНЗАНИЯ. СПРАВЯНЕ С РЕДКИТЕ РЕСУРСИ

Джоузеф Абаду Масаве

Джоузеф Абаду Масаве е учител по физика в Средно техническо училище, Моши с 9 години педагогически стаж

Контакт: joseph.adabu@yahoo.com

Цели:

- Учениците да разберат по-добе същността и характеристиките на замърсяването на околната среда;
- Учениците да разграничават и да разбират различните видове замърсяване на околната среда и последствията.

Информация

Мнозинството от населението на Танзания живее със земята. Но тези ресурси са редки. Днес много проблеми са пречка за екологичното устойчиво развитие в страната.

Нелегалното и неустойчиво обезлесяване

Мнозинството от танзанийците използват дърва за удовлетворяване на потребността от енергия и така причиняват обезлесяване и деградация на земята. Проблемът не свършва с това – обезлесените терени престават да бъдат местообитание на дивите животни, а освен това обезлесяването е основна причина за ерозията на почвите. В страната се организира нелегална търговия с дървесина за десетки милиони долари, а корупцията в дърводобива е много голяма.

Свърхексплоатация на пасищата и неустойчиво управление на земите

Когато растителността изчезва, земята е подложена на ерозия, която пък намалява значително възможностите за растеж на растенията. Ерозираната почва изтича в реките и в океана, където задушават чувствителните корали.

Замърсяване

В големите селища на Танзания твърдите и течни отпадъци не са обработвани. Като резултат и въздухът и водата са замърсени, което е голяма опасност за здравето на населението, особено в бедните квартали. В най-големия град на страната Дар ес Салам само малък процент от населението ползва канализационна система. Малкото канализационни системи, които съществуват там, изхвърлят отпадъчните води право в океана като застрашават морските обитатели и растения.

Нелегално и неустойчива експлоатация на дивите животни

В селските райони хората често прибягват до браконьерство. Понякога те отмищават на дивите животни, които унищожават реколтата им и застрашават поминъка. Тези конфликти между хора и диви животни често водят до напрежение между властите и местното население.

Политика за устойчива околна среда в Танзания

Общите цели на Националната политика за околната среда са:

- Да се осигури устойчивост, сигурност и справедливо използване на ресурсите, за да бъдат удовлетворени основните потребности на сегашните и на бъдещите поколения без да се руши околната среда или да се рискува здравето и сигурността на населението;
- Да се предотврати и контролира разрушаването на почвата, водата, на растителността и на въздуха, които съставляват жизнено важни елементи;
- Да се запази и да се развива нашето природно богатство и това, което сме наследили от поколенията преди нас, включително и биологичното разнообразие на уникалните екосистеми на страната;
- Да се подобряват условията и производителността на областите с разрушена околна среда, включително на град-

ски и селски селища, така че всички танзанийци да могат да живеят в сигурна, здравословна, плодородна и естетически удовлетворителна среда;

- Да се повишава чувствителността на населението и неговото разбиране за връзката между околна среда и развитие и да се подкрепя индивидуалното и групово участие в акции за съхраняване на околната среда;
- Да се развива международното сътрудничество и да се разширява нашето участие и принос за важни двустранни, регионални и глобални организации и програми, включително и да се прилагат подписаните договори.

УСТОЙЧИВАТА ЕНЕРГИЯ В ТАНЗАНИЯ

Ноел Дж. Машингуа

Ноел Дж. Машингуа е учител по химия в Средно училище Моши-Моши с 9 години педагогически стаж

Контакт: chiefmash@yahoo.com

Цели:

- Учениците да разберат същността на устойчивата енергетика и нейното значение за развитието на страната и важноста ѝ за реализацията на Целите на хилядолетието за развитие;
- Да се повиши чувствителността на учениците за дейностите на правителството на Танзания за развитие на устойчивата енергетика като се фокусират върху геотермалната енергия.

Същност на устойчивата енергия

Устойчивата енергия е енергия, която ще се използва и в бъдеще, без да се поставят в опасност потребностите на бъдещите поколения. Различни видове енергия могат да бъдат устойчиви и правителствата на много страни по света се опитват да развият този модел на получаване на енергия. Няколко фактора влияят върху устойчивостта на енергията. Първият фактор е дали сегашното използване на даден вид енергия може да продължи и в бъдеще. Така много форми на възобновяема енергия могат да бъдат определени като устойчиви. Хората могат да генерират енергия от вятърните мелници, от океанските вълни или от слънцето без този ресурс да стане по-рядък или да намалее. Обратно, изкопаемите не се разглеждат като устойчиви, защото не са възобновяем ресурс.

Преглед на енергията и Целите на хилядолетието за развитие

Енергията подобрява качеството на човешкия живот като доставя осветление, чиста вода и по-здравословни начини на готвене. (ЦХР 3, 4, & 5)

Чистата енергия подобрява околната среда и здравето като замества горивата, които замърсяват, както и дървата (ЦХР 5 & 7)

Енергията може да бъде използвана за повишаване на производството, което ще се отразява на живота на бъдещите поколения и на техните доходи. (ЦХР 1)

Накрая и може би това е най-важното, енергията може да бъде използвана да стимулира икономическата дейност. (ЦХР 1,3 & 8)

Информация за Танзания

Танзания е с площ 945 хиляди квадратни километра и 44,9 млн. население по данни от 2012г. Ако сегашната тенденция от 2.9% на година се запази, населението ще нарасне до 64 милиона през 2025г. и до 83 милиона през 2035 г. Мнозинството от танзанийците живеят в селски райони – около 75%.

Енергийният сектор на Танзания

Танзания консумира годишно 19.6 МТОЕ (милиона тона квивалент на нефт), от които се внасят 1.7 МТОЕ.

Вносът на енергия е 23% от цялостния внос на страната и почти целият внос на енергия е петрол и петролни продукти. Биомасата представлява 88.6% от общото потребление на енергия през 2009г. Дървените въглища са най-големият източник на енергия за домакинствата в градските области, като половината от потреблението принадлежи на Дар ес Саалам. Електричеството дава 1.8% от енергията, докато петролът дава 9.2% от потребената енергия.

Биомасата, използвана в домовете, оказва влияние на околната среда и на здравето, както има и значимо джандър измерение. Биомасата причинява 3% от болестите в световен план. Излагането на дима на гориво от биомаса води до болести на дихателния апарат, а като се има предвид ролята на жените в домакинството, то те изпитват по-остро този проблем. Близко 1 млн. тона дървени въглища, консумирани годишно, могат да бъдат

получени от 30 млн. кубически метра дърва. Така годишната загуба на гори само в това отношение се оценява на 100 000 – 125 000 хектара.

Отговорност на правителството на Танзания

Правителството трябва да предприеме мерки, за да намали въздействията на климата или вредите, които климатът причинява. Приемането на програма за устойчива енергия дава на Танзания уникалната възможност да започне процес на преобразуване на енергийния сектор. Тази програма отговаря на осъществяването на две национални цели. На първо място, инвестирането в подобен вид енергия, води до диверсификация, на основаване на собствените ресурси и това става на ниска цена. Геотермалната енергия е такава устойчива енергия, стига тя да съществува като ресурс в страната. На второ място, подобна програма увеличава възможността за доставяне на електричество на населението и то по начин, който щади околната среда и избягва високите рискове и разходи, свързани с потреблението на петрол. Електричеството достига непосредствено до потребителите и това става на ниска цена.

Подходи за развитие на устойчива енергия

Геотермалната енергия е енергия, която се генерира и е „складирана“ в земята. Геотермалната енергия на земната кора се дължи в 20% от енергията, възникнала при началното формиране на планетата и в 80% на радиоактивното разпадане на материали. Геотермалният градиент, който представлява разликата в температурите на кората на планетата и на нейната повърхност, води до постоянно генериране на енергия от кората към повърхността.

Потенциалът на геотермалния сектор в Танзания се оценява на 650 мегавата, като надеждите са насочени към Източноафриканския разлом. Повечето от прогнозите са свързани с наличието на топли геотермални извори на повърхността. До момента в Танзания в резултат на 40 годишни изследвания са идентифицирани 50 подобни места като една от трите зони, в които те се намират е районът на Килиманджаро (Моши, Аруша, Мара)

Геотермалната енергия може да бъде развита чрез два бизнес модела, които са описани по-долу. При първия модел фазата на проучванията се осъществява от публичния сектор с държавни средства, което намалява риска за инвестиции от страна на частния сектор. Този подход може да води до производство от геотермална фабрика на електричество с ниска цена. Проблемът е, че финансирането чрез публичния сектор обикновено означава по-дълго осъществяване на проекта.

При втория модел частният сектор понася всички разходи, свързани с проучването и с производството на геотермална енергия. Като резултат цената на електричеството е по-висока, защото частните инвеститори ще искат по-бърза възвращаемост на инвестициите.

Предизвикателства пред правителството на Танзания по отношение на производството на устойчива енергия

Понастоящем не е изработен стратегически план за експлоатация на геотермалния ресурс. Танзания се нуждае от пътна карта за геотермално развитие и подходяща законова и регулаторна рамка. Законите от минното дело, които се прилагат към геотермалното производство на енергия, са неадекватни. Също така трябва да бъдат усилены институционалният и капацитетът на човешки ресурси. Несигурността, както и високите разходи на експлоатация засега възпират частния бизнес от по-активно участие в разработването и производството на геотермална енергия. Понастоящем проучвателната фаза поглъща до 25% от разходите на проекта, което е голям риск при положение, че даденото място може да няма достатъчно ресурс.

Правителството трябва да реши как най-добре да бъдат използвани за производство на геотермална енергия наличните ограничени финансови ресурси и да бъдат осъществени значителни инвестиции. Засега все още твърде малко са реалните стъпки за осигуряване на геотермална енергия в страната.

УРОЦИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – РУМЪНИЯ

ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА Икономика, XI клас

Каталина Луиза Неагу

Каталина Луиза Неагу преподава социални науки в гимназия „Йоан Петрус“ – Букурещ с петнадесет години педагогически стаж по гражданско образование, икономика и обучение в предприемачество.

Специфични компетенции:

- Да използва специфичните понятия на глобалното образование;
- Да анализира в група главните предизвикателства, които поставя глобализацията на групово и индивидуално равнище;
- Да развива отговорно отношение към процеса на глобализация.

План на урока:

Въведение

Учителят представя глобализацията. Той пита учениците за синоними на глобализация (например, свят, централизация и т.н. Учениците идентифицират областите, в които протича процесът на глобализация (икономика, политика, социална област, околна среда и др.)

Маршал Маклуън е един от тези, които обявяват понятието „глобално село“ през 1968г. Глобализацията е комплексно явление.

ние, характеризиращо се с лекотата, с която хората пътуват, общуват и търгуват навсякъде по планетата).

Глобализацията има четири компонента:

Икономически компонент

Глобализацията може да бъде определена като икономическа взаимозависимост между различните страни. Икономическата глобализация води до следните последствия:

- Намаляване на митата;
- Отпадане на ограниченията върху свободното движение на стоки, услуги, технологии и капитали, основано на развитието на икономически обмен.

(Учителят може да помоли учениците да проверят етикетите на техните дрехи или на продуктите, които използват и така да видят какво представлява глобализацията);

Компонент на сигурността

Учителят обръща внимание на сериозното влияние на глобализацията върху сигурността. Много повече усилия са необходими за осигуряването на сигурността на индивида, държавата, фирмите – на местно, национално или световно равнище. Сигурността на дадена държава не може да бъде гарантирана при отсъствието на глобална сигурност. Днес големият въпрос е и да се осигури сигурност за човечеството в рамките на планетата пред неочакваните икономически кризи, атаките на тероризма, промените в климата, епидемиите и т.н.

Технологичен компонент

Революцията на информационните технологии поставя предизвикателства за традиционния световен ред. Технологическият прогрес в медиите сближава хората и допринася за развитието на „глобалното село“.

Компонент на правата на човека

Днес защитата на правата на човека се превръща в световен проблем и развитието – и национално и глобално – се определя от степента на реализиране на правата на човека.

Обратна връзка

Учителят дава задача да се определят компонентите на глобализацията, като се изхожда от определението на Антони Гидънс: „глобализацията представлява интензифициране на световните социални отношения, което свързва местните общности по такъв начин, че това, което се случва в дадено място, се определя от събития, протичащи на хиляди мили, и обратно.“

Домашна работа

Учениците трябва да подготвят кратка презентация върху случай на интеграция между две държави (Север-Юг) и да представят положителните резултати от глобализацията в икономическата област. Презентацията не трябва да бъде по-голяма от страница– страница и половина.

Приложение:

Съгласно Световния индекс на мира

(www.visionofhumanity.org) светът е по-малко мирно място през последните три години.

Мирният индекс повлиява страните, преживели „Арабката пролет“. Либия пада в листата с 83 места до 143 място, а Египет – с 24 места – до 73 място.

Икономическата и социална нестабилност повлиява на равнището на мира в Гърция (65 място), Италия (45 място), Испания (28 място).

Субсахарска Африка остава най-малко мирният район на света, като 40% от държавите с най-нисък индекс на мира се намират в този район, между които Судан (151 място) и Сомалия (последно място). За сравнение Централна и Източна Европа са третият най-мирен район на света след Западна Европа и Северна Америка.

ПРАВА НА ЧОВЕКА

Философия, раздел Политика, XII клас

Адриан Габриел Хорват

Адриан Габриел Хорват е учител първа степен по социални науки в гимназията „Матей Басараб“, Букурещ и директор на средно училище 47 в Букурещ. Член е на Училищния инспекторат по социални науки в Букурещ.

Специфични компетенции:

- Да се идентифицират и анализират случаи на нарушаване на правата на човека като се работи в малки групи;
- Да се анализира отношението „гражданин-държава“.

Съдържание на урока

- Същност и значение на концепцията за права на човека;
- Характеристика на правата на човека;
- Фактори, които причиняват нарушаването на правата на човека в Субсахарска Африка;
- Примери на нарушаване правата на човека в Субсахарска Африка.

Започва се с пирамидата на потребностите на Маслоу и се групират потребностите в зависимост от начина за удовлетворяването им (индивидуално или колективно, с включване на индивида или с намеса отвън). Подчертава се идеята, че потребностите и тяхното удовлетворяване са свързани с правата на човека. Учениците конкретизират значението на концепцията за правата на човека.

Учениците работят в малки групи и използват работни таблици, като всяка група представя категория потребности и начина на тяхното удовлетворяване.

Учителят подчертава характеристиките на правата на човека и определя концепцията.. Правата на човека са вродени за всеки индивид, а общността трябва да осигури тяхното реализиране чрез законите и като се основа на етически аргументи.

Човешкото достойнство е в основата на правата на човека. Това са права на всички хора, а Общото събрание на ООН описва Всеобщата декларация за правата на човека като общ идеал, който трябва да бъде достигнат от всички хора и народи в бъдеще.

На учениците се показват снимки, представящи живота на деца или възрастни от Субсахарска Африка и те се анализират от гледна точка а осъществяването или нарушаването на правата на човека. Заключение е, че правата на човека се нарушават повсеместно в Субсахарска Африка; подчертават се правата, които най-често са нарушавани и се анализират причините за тези нарушения (епидемията ХИВ/СПИН, липсата на здравни грижи, бедността, въоръжените конфликти, климатичните проблеми, липсата на образование, дискриминацията на жените и др.).

Социално-икономически и статистически данни

Според изследване на Световната (2012 г.) банка над 60% от населението на Субсахарска Африка живее в бедност.

Страна	Процент на живеещите в бедност	Население	Брутен продукт	Брутен продукт на глава от населението
<i>Хаити</i>	77 %	10 123 786	7,35 млрд. \$	726 \$
<i>Екваториална Гвинея</i>	76,8 %	720 213	19,79 млрд. \$	27 478 \$
<i>Зимбабве</i>	72 %	12 754 378	9,9 млрд. \$	776 \$
<i>Демократична република Конго</i>	71,3 %	67 757 577	15,64 млрд. \$	231 \$
<i>Суазиленд</i>	69,2 %	1 067 773	3,98 млрд. \$	3725 \$
<i>Еритрея</i>	69 %	5 415 280	2,61 млрд. \$	482 \$
<i>Мадагаскар</i>	68,7 %	21 315 135	9,95 млрд. \$	467 \$
<i>Бурунди</i>	66,9 %	8 575 172	2,33 млрд. \$	271 \$
<i>Сиера Леоне</i>	66,4 %	5 997 486	2,24 млрд. \$	374 \$
<i>Сао Томе</i>	66,2 %	168 526	248 млн. \$	1473 \$

Домашна работа

От перспективата на правата на човека учениците да подготвят сравнителен анализ от около 2 страници, който се отнася до правото на образование за самите тях и правото на образование на дете от Субсахарска Африка.

ЦЕЛИ НА ХИЛЯДОЛЕТИЕТО ЗА РАЗВИТИЕ
География, раздел „Глобално партньорство за развитие“,
XI клас

Аурелия Збагану

Аурелия Збагану преподава география в гимназия „Джорджес Синкай“ в Букурещ. Тя работи като учител-методист към инспектората в Букурещ, както и преподава в университета в Букурещ.

Цел на урока:

Да се помогне учениците да рефлектират върху глобалните проблеми и да ги свържат с Целите на хилядолетието за развитие.

Конкретни цели:

В края на урока учениците ще могат да:

1. Изброяват Целите на хилядолетието за развитие;
2. Да идентифицират на картата страните от Субсахарска Африка, които се смятат за приоритетни за постигане на ЦХР;
3. Да предлагат решения за решаване на проблемите на страните от Субсахарска Африка.

Съдържание на урока

Тема: Отношения „Север-Юг“

- Идентификация на политическата карта на страните и областите от Юга.
- Кои са показателите, които показват икономическите и социални различия между севера и Юга?

Въпрос към учениците:

Кои са глобалните организации, които работят за намаляване на социалните и икономически различия между Севера и Юга?

Какъв е контекстът на разработване на ЦХР?

Класът се разделя на осем групи. Всяка от групите следва да има достъп до Интернет.

Първа група – Първа цел: „Изкореняване на крайната бедност и на глада“.

Задача: Да се анализира картата и да се отбележат мерките за изкореняване на крайната бедност в страните от Субсахарска Африка.

Карта: Процент на безработица по света (Източник: <http://en.wikipedia.org>).

Втора група – Втора цел: „Постигане на всеобщо начално образование“.

Задача: Да се анализира картата и да се идентифицират страните от Субсахарска Африка с ниска степен на грамотност. Да се предложат мерки, които ще повишат грамотността на населението в тези страни.

Карта: Степен на грамотност (Източник: www.indexmundi.com)

Трета група – Трета цел: „Да се утвърждава джендър равенство и да се овластяват жените“.

Задача: Да се анализира картата и да се предложат мерки, които могат да намалят джендър неравенствата в Субсахарска Африка.

Карта: Индекс на джендър справедливост (Източник: Martin Prosperity Institute).

Четвърта група – Четвърта цел: „Намаляване на детската смъртност“.

Задача: Да се анализира картата и да се предложат мерки за намаляване на детската смъртност в страните от Субсахарска Африка.

Карта: Равнище на детската смъртност: (Източник: www.indexmundi.com)

Пета група – Пета цел: „Подобряване здравето на майките“.

Задача: Да се анализира картата и да се предложат мерки за подобряване на здравето на майките в Субсахарска Африка.

Карта: Процент на смъртност на майките (Източник: www.indexmundi.com)

Шеста група – Шеста цел: „Борба с ХИВ/СПИН, малария и с други болести“.

Задача: Да се анализират картите и да се предложат мерки, които могат да изкоренят тези болести в Субсахарска Африка.

Карта: Глобално разпространение на вируса на ХИВ (Източник: <http://en.wikipedia.org>)

Карта: Глобална степен на превенция на ХИВ (Източник: <http://en.wikipedia.org>)

Карта: Глобално разпространение на туберкулоза (Източник: <http://en.wikipedia.org>)

Карта: Глобално разпространение на маларията (Източник: www.indexmundi.com)

Седма група – Седма цел: „Осигуряване на екологична устойчивост“.

Задача: Да се анализират картите и да се дадат идеи за проекти, които могат да бъдат приложени, за да се осигури екологична устойчивост в Субсахарска Африка.

Карта: Областите с риск от опустиняване (Източник: www.mapsonus.com);

Карта: Снабдяване с питейна вода (Източник: www.bbcnews.com)

Осма група – Осма цел: „Глобално партньорство за развитие“

Задача: Да се идентифицират решения за икономическо и социално развитие на основата на документи на ОИЦР, Световна банка, Международен валутен фонд, Европейски Съюз.

ЕВРОПА И ОСТАНАЛИЯТ СВЯТ. ИЗСЛЕДВАНЕ НА СЛУЧАЙ: ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ И АФРИКА

История, XI клас

Корина Габриела Паун

Корина Габриела Паун е с 15 годишен педагогически стаж като преподавател по история и преподава в националната гимназия „Елена Куза“ в Букурещ.

Съдържание на урока:

Метод „Разглеждане на галерия“: учениците са разделени на пет групи и получават един и същ материал за разглеждане. Всяка група се разделя на три подгрупи, които работят с един от трите части на материала. След разглеждане на материала в подгрупите всяка група прави постер на тема „Между Европа и Африка“. Постерите се поставят пред всички и всяка друга група има възможност да допълни нещо на другите постери.

Приложения

Материал за групите

Материал 1

Европейски фонд за развитие

Европейският фонд за развитие (ЕФР) е главен инструмент за предоставяне на помощ за развитие и сътрудничество зад границите на Съюза. Той е създаден още с Римския договор през 1957г., като специално целта му е да помага за развитието на африканските страни, огромната част от които са колонии на страните от Общия пазар.

Всеки ЕФР е със срок от 5 години. ЕФР се състои от няколко инструмента, включващи грантове, рисков капитал и заеми за частния сектор.

Десетият ЕФР е за периода 2008-2013г. и е с общ бюджет от 22,7 млрд. евро. От тази сума 21,9 млрд. евро се разпределят за страните от Африка, Караибите и Тихия океанския регион. От тях 17,7 млрд. са за национални и регионални програми, 2,7 млрд. за сътрудничество между страните от региона и между тях и Европейския съюз, а 1,5 млрд. за инвестиции. Набляга се върху регионалната икономическа интеграция като средство за национално и местно развитие.

Освен това страните-членки на ЕС подписват двустранни споразумения за сътрудничество със страните от Африка, които не се финансират от ЕФР.

Материал 2

Нагласи на европейските граждани

Според резултати от неотдавнашно изследване подпомагането на бедните е приоритет за гражданите от ЕС – 84% одобряват помощ за развитие на африканските страни, за да се измъкнат от бедността. Също така подобен процент от европейските граждани одобрява насочването на част от помощта за утвърждаване на правата на човека тези страни, както и за добро управление.

Според същото изследване голяма част от европейците са готови да участват активно за подпомагането на бедните – половината европейци са склонни да плащат повече за това, което пазаруват дневно (например, за продукти в резултат на справедлива търговия), ако са сигурни, че това ще допринесе полза за развиващите се страни.

Европейският комисар за развитие Андريس Пибалгс декларира: „Европейските граждани изпращат ясно послание на политиките от ЕС и извън ЕС: дори в период на криза трябва да се помага на бедните, за да излязат от това положение.“

Европейската младеж – най-силен съюзник на бедните хора по света

Европейската младеж (на възраст 15 – 24 години) изразява своята силна подкрепа за политиката на развитие, според Евробарометър. 9 от всеки 10 млади хора смятат, че е важно да се помага на бедните, а 41% смятат, че е много важно да се помага в сравнение с 35% от хората на възраст над 40 години. 53% от

младите хора и 60% от студентите заявяват, че са готови да плащат повече за продукти, идващи от справедлива търговия, ако знаят, че това ще помогне на бедните по света.

Материал 3

Помощ за развитие – политика на Европейския съюз

Помагаме на другите, за да си помогнат

Повече от половината от средствата за помощ на бедните страни идват от ЕС. Политиката на развитие означава повече от построяване на пътища и осигуряване на чиста вода, независимо колко важни са те. ЕС използва търговията като средство за развитие като отваря пазарите си за стоки от развиващите се страни и ги поощрява да развиват търговията между тях.

Изкореняване на бедността в новото хилядолетие

Първа цел на европейската политика за развитие е изкореняването на бедността по устойчив начин. В това отношение е ключово осъществяването на осемте Цели на хилядолетието за развитие.

ЕС изисква националните власти да окажат решимостта си да осъществяват в своите страни ЦХР и за това ЕС установява какъв процент от техния брутен обществен продукт страните-членки трябва да подпомагат развиващите се страни. Все още не всички страни от ЕС са достигнали набелязаните показатели – 0,7% от СОП на старите страни-членки и 0,17% от СОП на новите страни-членки.

По-устойчива помощ

През 2010 г. помощта за развитие на ЕС възлиза на 53,8 млрд. евро. Три от петте страни, които са най-големи донори са от Европейския съюз.

Важни резултати с ограничени ресурси

През изминалите години ЕС финансира хиляди проекти за развитие по цял свят. Често малки суми имат голямо значение. Като успехи може да се отбележат:

- Помощ за фермерите в Камерун да диверсифицират своята продукция;
- Организиране на обучение за малките ферми от Уганда, за да могат да споделят разходите си като използват помощта на големи фирми.

Господари на своята съдба

Политиката на ЕС за развитие цели населението в неравностойно положение да е в състояние да контролира своето собствено развитие. С други думи:

- Да се елиминират причините на тяхната уязвимост каквито са: липса на достъп до чиста вода, често до храна, до образование, медицински грижи, социални услуги, здравословна околна среда;
- Да се изкоренят болести и епидемии като ХИВ/СПИН, както и да се осигурят евтини лекарства за населението;
- Да се намали дългът на развиващите се страни към развитите страни, а освободените ресурси да бъдат използвани за удовлетворяване на основни потребности;
- Да се поддържа самонаемането и стратегии за изкореняване на бедността, които позволяват развиващите се страни да укрепят своите демократични системи, да се съсредоточат върху реализиране на социални програми, да изградят здрави институции и да се повиши зачитането на правата на човека, включително и равенството между мъже и жени.

ФАКТ ИЛИ ИЗМИСЛИЦА

Английски език XI клас

Роксана Неату

Роксана Неату има първа учителска степен и преподава английски в националната гимназия „Матей Басараб“ в Букурещ.

Специфични цели:

- Да се обяснява значението на социалната справедливост за устойчивото развитие и за благосъстоянието на хората;
- Да се идентифицират причините и следствия на някои местни, регионални и международни конфликти;
- Да се идентифицират посланията в различни текстове на английски език, за да се сравнят те със собствената гледна точка;
- Да се отговаря на въпроси, за се използват разказвателни времена, да се преподреждат параграфи, да се изразява мнение, да се сравняват ситуации, да се аргументира.
- Разгриваща дейност: представяне на кратки случки или информация за Субсахарска Африка като се използва опитът на хора, пътували до този район.
- ЦХР 1: Да се представят мнения за начина на живот и за проблемите на страната, след като е изслушано представянето.
- ЦХР 2: Преподреждане на параграфи от онлайн статии върху проблема за образование за всички.
- Цел 3: Гледане на документален филм за пренасянето на вируса ХИВ в Субсахарска Африка и обръщане внимание на значението на пола на заразените с вируса;
- Цел 4: Сравняване на африканските и румънските условия за намаляване на детската смъртност;

- Цел 6: Всеки подготвя писмен отговор на въпроса: „Как се помага на заразените от СПИН филмови герои във филми, които сме гледали?“ (изисква се използване на разказвателно време).

Домашна работа:

Подготвяне на презентации, включително и писмени презентации върху темата „Нагласи към ХИВ/СПИН: действия и реакции“.

ТЕРИТОРИАЛНА МОБИЛНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

География, X клас

Йонелия Мадалина Ненеа

Йонелия Мадалина Ненеа е учител по география в националната гимназия „Елена Куза“ в Букурещ с 16 години педагогически стаж.

Съдържание на урока:

1. Преглед на досегашните знания (Естествена динамика на населението)

- Държавата с най-висока раждаемост? (Нигер)
- Причини на детската смъртност в Африка? (недохранване, глад, лоши здравни услуги за майките и новородените деца)
- Кои фактори обуславят високата раждаемост в Субсахарска Африка (демографски – голям брой жени във възраст за раждане – от 15 до 49 години)

2. Кои са причините за естествен отрицателен баланс? (ниска раждаемост, висока смъртност, отрицателен баланс от миграцията)

Задача: Отговорете на въпросите, след като прочетете текста:

Трафикът на роби в Африка се описва като процес на движение на населението. Търговията с роби започва през 15 век и достига връх през 18 век. Оценява се, че близо 20 млн. африканци са доставени да работят в плантациите в Бразилия и на Карибите, както и в Съединените щати. Търговията с роби се упражнява от всички колониални сили. Търговията с роби за Америка започва само 10 години, след като Христофор Колумб стъпва на американска земя. В Бразилия робите пристигат за пръв път през 1532г. В САЩ роби започват да пристигат след 1619г., а общият им брой преди Гражданската война през 1860г. възлиза на 4 млн. Емиграцията не е ориентирана само към Амери-

ка, но и към ред страни от Европа и Азия.. През 1954г. работната сила от Африка е повече от 1 млн.

Търговията с роби обезлюдява много райони на Африка. Въпреки че броят на робите се оценява на 20 млн., но ако отчетем факта, че за един хванат роб се унищожават 3-4 африканци, то загубата на население в Африка може да бъде оценена на около 60 млн. (www.referatele.com)

Задача: анализирайте картата, която представя произхода на човешката раса <http://newswatch.nationalgeographic.com/files/2011/11/Geno-Project-Human-Migration-Map>

Накъде е посоката на миграция на Homo erectus, която започва от Кения? (към Европа през Балканския полуостров и Испания, към Южна Арабия, Индия, Южен Китай и Папуа, Нова Гвинея.)

Кога започва експанзията на Homo erectus? (1,8 million – 1 mil years ago, преди Хр.)

Задача: Анализирайте картата. Насилствената миграция на роби от Западна Африка www.slaverysite.com/Body/maps.html и отговорете на следните въпроси.

Кои са страните, които внасят роби? (Източните щати в Америка, Бразилия и др.)

Каква е причината за търговията с роби? (да работят в плантациите за памук)

Какви са последствията от търговията с роби? (експлоатация и унищожаване на робите, развитие на американската икономика)

Миграциите се класифицират по няколко критерии:

1. Продължителност – трайна и временна

2. Цел: домашна, в чужбина

Какво е имиграция? (Имиграцията е трайно или временно преместване на хора или на групи от хора от една в друга страна с цел постоянно или временно заселване).

Какво е емиграция? (Емиграцията е процес, при който човек или група от хора напускат своята родна страна, за да се заселят постоянно или временно в друга страна)

Какви примери на емиграция от Африка може да посочите? (емиграция на африканци от Либия, от Сомалия, от Конго)

Задача: Анализирайте картата на миграционните потоци (www.google.bg/imgres) и отговорете на въпросите:

Откъде идват имигрантите в Европа? (от Африка)

Какво представлява нелегална имиграция и посочете примери за такава имиграция в Европа или в страната?

Задача: Попълнете таблицата като конкретизирате факторите, които определят териториалната мобилност на населението в Субсахарска Африка.

Фактори	Вид фактор	Примери
Природно		
Исторически		
Икономически		
Политически		

Миграционният баланс е разликата между броя на хората, които влизат в страната и броят на хората, които я напускат.

Задача

Решете следния проблем:

„100 човека идвайки от други градове се установяват в град в Субсахарска Африка. 23 отиват в селските райони, идват 15 чужденци и 17 отиват в други страни. Какъв е миграционният баланс?“

Домашна работа

Конкретизирайте преимуществата и недостатъците на миграцията в Субсахарска Африка.

**КАКВО ОЗНАЧАВА ДА СИ ДЕТЕ
В СУБСАХАРСКА АФРИКА?
Румънски език и литература, X клас**

Олимпия Йонита

Олимпия Йонита е учител първа степен и преподава румънски език и литература в икономическа гимназия в Букурещ. Тя е 20 гоини педагогически стаж. Тя е редактор на ученическото списание Excelsior.

volunteering

Съдържание на урока

Разгриващо упражнение „Аз знам/Аз искам да знам/Аз открих“

„Аз знам“:

Например, Африка е най-топлият континент на земята; африканското население е бедно, въпреки че континентът има много минерални ресурси; има много диви животни;

„Аз искам да знам“

Например: Какво е положението по отношение обхващане на децата в училище? Кои са главните причини за детската смъртност в Африка?

Учителят показва на видео „MDG on the move“, който представя актуалната ситуация в Африка по отношение на образование, здравеопазване, икономика, социални проблеми.

Главните идеи на документалния филм са следните:

- Повече от един милиард хора живеят с по-малко от един долар на ден;
- Всеки пет секунди едно дете по-малко от пет години умира от глад или от болести, причинени от недохранване;

- Над 100 милиона деца по света нямат достъп до начално училище;
- Образованието е право на всеки, но също е ключ към други права;
- Образованието е най-добрата инвестиция, която една страна може да направи;
- Въпреки постигнатия напредък, броя на момичета, които не посещават училище – 60 млн., е по-голям от броя на момчетата – 45 млн.;
- В слабо развитите страни 10 милиона деца умират годишно от болести, които се лекуват;
- Маларията е причина за смъртта на 1,2 млн. годишно, повечето от които са деца.

Класът се разделя на две групи и всяка група получава задача.

Първа група ще предложи мерки за подобряване живота на децата Субсахарска Африка.

Примерни мерки:

- Животът на децата ще се промени, ако се предприемат мерки за тяхната защита;
- Ако има достатъчно храна, броят на хората, страдащи от бедност ще намалее значително;
- Глобалният достъп до образование ще подобри условията на живот на бедните хора, а образованието ще пази децата от експлоатация, както и от сексуално насилие и злоупотреба;
- Намаляването на смъртността на майките може да се постигне като се въведат необходимите медицински грижи в периода преди, по време и след раждането;
- В здравеопазването ще са необходими средства за намаляване на инфекциозните болести, за осигуряване на лекарства и за лечение на ХИВ/СПИН;
- За да са здрави децата, е необходим достъп до питейна вода, канализационни системи и събиране на отпадъците;

Втора група ще предложи идеи за лично включване, за да се одобри драматичната ситуация с африканските деца.

- Създаване група от доброволци, които ще се присъединят към Червения кръст за участие в хуманитарни мисии;
- Създаване на сайтове и страници във Фейсбук, за да се сензитивизират участниците за проблемите на децата в Африка и да се убеждават да се включат в различни акции;
- Участие в телевизионни предавания, за да се мотивира населението и големите компании да дадат своята подкрепа;
- Да се събират средства като се посещават и многонационални компании;
- Да се пишат официални писма до правителствата на развиващите се страни, за да инвестират повече в образование и да осигурят достъп на всички деца до начално образование

УРОЦИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – ИТАЛИЯ

ПЪРВИ УРОК: НАМАЛЯВАНЕ НАПОЛОВИНА НА КРАЙНАТА БЕДНОСТ И НЕДОХРАНВАНЕТО

*Урокът е подготвен от Пиера Джода и Масими-
лиано Лепрати от Италианската платформа за
образование за световно гражданство*

„Да се постигне значителен напредък в стандарта на живот за поне 100 милиона жители от бедните квартали по света до 2020 година“.

Образователните цели:

Образователните уроци имат за цел да се въведе в различните класове, чрез съответни подходи **първата от Целите на хилядолетието за развитие 1В**. „Да се намали наполовина процентът на населението, което се определя като гладуващо, в периода между 1990 г. и 2015 г.“

Цел на обучението е учениците да се запознаят с някои от глобалните промени и да изградят интерес към тази проблематика с географска, историческа и социална насоченост.

Предложеният тук подход цели да се опознаят социалните процеси и практики, определящи глада в световен план. Гладът от своя страна предизвиква **географски** миграции и влошава условията на живот в периферните области на големите метрополиси по света.

Пренасочването на вътрешните миграции към Юга в момент, когато индустрията в градовете не е в състояние да поеме наплива

от работници (за разлика от случилото се в Европа през осемнадесети и деветнадесети век), изисква анализ в **исторически** план.

Представяне

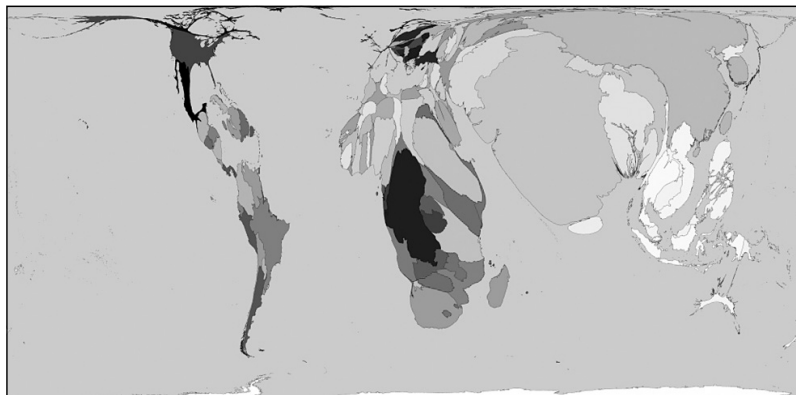
Ако имаме възможността да кажем на човек, живеещ през 19-ти век, че през 2000-та год. един милиард хора на Земята, не се хранят достатъчно и редовно, много вероятно това би предизвикало огромна изненадата.

Както всички големи социални проблеми, така и проблемът с глада по света, е предизвикан от различни причини и има различни последствия. В процеса на обучение ще се запознаем с две от тях. **Основната причина**, на която ще се спрем, е големите икономически трудности, които изпитват дребните фермери и работниците, обработващи земи в значителна част от света. **Последствието** е увеличаваща се миграция на хора от селските райони към по-големите градове. Вследствие на този процес на миграция възникват все по-разрастващи се бедни квартали в големите метрополиси на Азия, Африка и Южна Америка, защото не се предлагат работни места за прииждащото население.

Ще се опитаме да бъдем по-конкретни и ще посочим примери от Южна Америка и по-специално в Бразилия.

Какво означава „Неравновесие между Севера и Юга“?

Карта на гладуващото население: (По-широко изглеждащите страни са тези, в които има концентрация на голямо население от гладуващи хора)

За да вникнем в темата за глада по света, ще направим едно предположение. Днес планетата може да бъде разделена на две големи зони – Север (сред която попада и Италия) и Юг, представена от страните от Африка, Азия и Южна Америка, които исторически погледнато, са били колонии на европейските държави. Докато в първата група от страни проблемът, свързан с глада, е много ограничен, то във втората – огромна част от населението може да бъде определено като гладуващо.

През последните години все повече се наблюдава голям напредък на някои държави от Юга и по-специално на Китай, Индия и Бразилия, въпреки че трябва да се отбележи, че напредъкът в селските райони на тези държави е много по-слабо изразен.

Информация

Според последните данни, събрани през 2005 година (преди икономическата криза), близо 2,6 милиарда от човешкото население, които представляват близо 40 % от цялостното население на планетата, живеят с по-малко от 2 долара на ден, а близо 1,4 милиарда живеят с по-малко от 1,25 долара на ден. Данните са пресметнати, като се отчита различните стандарти на живот в отделните части на света.

Продължителността на живот на един италиански гражданин надминава 80 години, докато в много африкански държави не достига и 50 години.

Процентната неграмотност сред населението на Франция е близка до нулата, а в Нигер се доближава до 75%.

Неравновесието между отделните държави е огромен проблем, но не по-малък проблем да големите разлики, проявяващи се сред **населението вътре** в дадени държави, по отношение на бедността, които са следствие от съществуващото там **разпределение на земята**.

В този случай ще спрем вниманието на обработваемите площи и конкретно района на Латинска Америка и най-вече на Бразилия като анализираме два основни проблема:

- Неравномерното разпределяне на обработваема земя;
- Проблема с ужасяващото ниво на живот в перифериите на големите градове на Юга. Двата проблема не се разглеждат поотделно, тъй като са взаимно свързани.

Земята не дава възможност на живот на тези които я обработват...

В началото на нашия век близо три милиарда от населението на света живее в селски райони (население, което се изхранва посредством обработване на земя е около милиард и триста милиона). Сред хората, обитаващи тези зони, близо милиард и половина страдат от глад и около 600 милиона са в тежка фаза на недохранване. Разпространението на новите начини за обработване на земя не достига до тези семейства, които обикновено обработват много бедни и неплодородни почви или пък работят за по-едриите собственици на земя.

Два са основните елементи във вреда на тази част от населението:

- **ниските цени** на самите продукти, когато става дума за дребните фермери и ниското заплащане на труда на селскостопанските наемни работници;
- **неравномерното разпределение на земя** (например, в Бразилия един процент от земевладелците – 40 000 човека притежават 46 % от земята, около 360 милиона хектара).

Ще се опитаме да вникнем по-дълбоко в проблематиката на тези елементи посредством две игри.

Защо цените са толкова ниски?

Цената на бананите (Играта е представена на края на урока).

Целта на играта е да се покаже как националните и международните пазари, засягат преди всичко фермерите и не им дават възможност да водят достоен живот (често фермерите, които обработват своите парчета земя, не са в състояние да произведат без да прибегват до помощи).

Важно е, учениците да изразят в писмен вид как се формират цените.

Играта не е продължителна и е лесна за разбиране. Преподавателят трябва да следи работата на всички групи, като подпомага работата на всяка една от тях.

Защо земята е разпределена неравномерно?

Игра със столове

Играта показва по много изразителен начин несправедливото разпределение на земята на примера на Бразилия.

В четирите ъгъла на стаята са поставени по един картон със съответните надписи: „Без земя“, „Малки земевладелци“, „Средни земевладелци“, „Големи земевладелци“. За цялостната територия на Бразилия се приемат всички столове в стаята и се пристъпва към следните два етапа:

Първи етап: във всеки ъгъл се преместват определен брой столове според **пропорцията на земята притежавана** от съответната група от населението: „Без земя“ – 2,3 %, „Малки земевладелци“ – 17,7%, „Средни земевладелци“ – 34,9%, „Големи земевладелци“ – 45,1%.

Втори етап: във всеки ъгъл се настаняват определен брой ученици **според населението** от различните групи, които притежава земя: „Без земя“ – 49,7%, „Малки земевладелци“ – 39,6%, „Средни земевладелци“ – 9,7%, „Големи земевладелци“ – 1%.

Този пример и съответните реакции които ще породят, биха могли да се използват за обобщаване на проблема за неравномерното разпределение в Бразилия. Бразилия е между големите държави по света и показва едно от най-големите вътрешни неравновесия по отношение на доходите на населението (според индекса на Джини), до голяма степен произлизащо от неравномерното разпределение на земята.

С други думи казано, малка част от населението на Бразилия (сред които не само бразилци), притежават територии по-големи от някои провинции в Италия. Често тези владения не се използват по оптимален начин – има собственици, занимаващи се с други, различни дейности, а земята им остава неизползваема, като се превръща единствено в знак на тяхното богатство и мощ. Според различни национални институции в Бразилия, около половината от потенциалните площи годни за обработване остават непродуктивни (близо 130 милиони хектари, които са дванадесет пъти повече от територията на България).

В допълнение към тези данни може да се отбележи, че голяма част от селското население е без необходимата за водене на нормален живот земя. То гладува, постоянно боледува и няма възможности да постигне багополучие. Бразилия е държава с много плодородна почва и едновременно с това, държава с голям процент от населението, което страда от недохранване.

Какви са последствията?

След като придобият представа за живота в Бразилия, учениците се разделят на две групи. Участващите в първата ще работят индивидуално и ще имат за задача да отговорят писмено на въпроса: „Какво бихте направили, ако сте бразилски селскостопански работник, без да имате възможност да печелите достатъчно средства от занаята си?“.

Във втората група, учениците ще работят в групи по 3-4 човека, като ще трябва да отговорят на въпроса: „Какво можем да направим ние тук?“.

Отговорите на двете групи ще бъдат събрани и съпоставени с изводите от частта, която разглежда двата различни сценария (описани по-надолу) и от частта, която разглежда честната търговия.

Първи сценарий (индивидуално решение): Много хора мигрират в градовете

За съжаление най-често срещаното явление е: перифериите на големите градове не само в Бразилия, но и в голяма част от Юга през последните десетина години са пренаселени с хора, които бягат от мизерията, породена от живот без да имат земя. След като нямат перспективи за подобряване на живота, хората, населяващи селските райони, все по-често изоставят жилищата си и мигрират в градовете. В градовете срещат огромни трудности при намирането на работа, тъй като днес все повече и повече в промишления сектор и в сектора на услугите изпитват нужда от малко, но добре образовани работници. Един човек, който е необразован или полуобразован, няма шанс да намери работа в града. За мигриращите от селата не остава друго, освен да наемат или да построят една барака в крайните квартали, като се опитват да свържат двата края с работа в така наречената сива икономика (в която се вълечат и малки деца): дребна търговия със сладоледи, пликчета и др; почистване на обувки, или прозорци, или други несигурни дейности, докато не се достигне до просене и кражби.

Населението на Юга, може да бъде разделено на три групи според територията, в която се намира (добре е да се направи рисунка с три концентрични кръга за по-голяма яснота)

1. Центровете на градовете, където ситуацията на живот наподобява тази на Севера.
2. Периферията на центровете на градовете, където вече се наблюдава чувствително влошаване на начина на живот и където живеещите в голяма степен са извън грижите на градските власти, което пък спомага за безконтролното разрастване на гетата.
3. И третият кръг, съдържащ първите два, който представлява селските райони покрай големите градове (райони, които са съставени от по-малки селца): в тази част преобладават несправедливостта, мизерията, гладът, огромни разлики в стандарта на живот.

Втори сценарий (общо решение): ... Други се борят за земята

Учениците разглеждат текста за дейността на бразилското „Движение за земята“ (вж. Приложение 1)

Една възможна подкрепа: справедлива и солидарна търговия

Може да се помогне на дребните селскостопански производители от Юга, когато купуваме продукти в рамките на така наречената справедлива търговия.

За да се покажат резултатите от този вид търговия, може да се използва един типичен тропически продукт, който е добре познат – бананът.

В играта, която следва, ще се покаже по какъв начин се достига до цената на един плод според традиционния пазар и каква може да е цената на същия продукт, ако се следват принципите на справедливата търговия.

Играта на бананите

Инструкции за преподавателя:

1. Разделете участниците на 5 групи.
2. На всяка една от групите дайте една от картите със задачи (описани по-долу) и един банан.
3. Започва играта: информирайте участниците, че полученият банан струва на крайния италиански потребител 52 цента.

4. Всяка група трябва да реши колко от тези 52 цента е справедливо да получи за собствения си труд и да обоснове.
5. Резултатите се записват на дъската (вероятно по този начин ще се окаже, че бананът е по-скъп от колкото е в действителност).
6. Учителят показва разпределението на печалбите на отделните участници в процеса на производство и търговия с банани при традиционната търговия и съпоставя това разпределение при процеса на справедлива търговия.

Традиционна търговия: Цена килограм банани 52 цента

24 цента за посредник

10 цента за вносител

8 цента за транспорт

8 цента за опаковане

2 цента за производител

(Бележка: Естествено различните цени могат да варират според дестинацията от която пристигат)

Карти със задачи:

Производителят на банани: Работиш в една плантация по 13 часа на ден, през цялата година. Работата е ръчна, а заплатата – много ниска. Притеснява те използването на пестициди, което би могло да бъде опасно за теб и за твоето семейство, живеещо в близост до плантацията.

Човекът, който опакова бананите: Работиш за фирма, опаковаща в кутии бананите, близо до плантацията. Получаваш заплата за много тежка работа, която извършваш ръчно. Трябва да опаковаш бананите от високо качество в кутии. Ако прекалиш и сложиш прекомерно много банани в една кутия, може да си загубиш работата.

Човекът, който пренася бананите: Работиш за една компания която пренася бананите от Латинска Америка в Европа. Далече си от своя дом за дълги периоди от време, всяко пътуване продължава около една седмица. Трябва да предоставиш бананите без да презреят по време на дългото пътуване.

Вносителят: Работиш за една голяма компания, която внася банани от Южна Америка и се занимаваш с тяхното разпределе-

ние за големите вериги от посредници. Живееш в Европа и не посещаваш често банановите плантации. Не те интересува дали доставчикът изпитва трудности и ако той не успее да достави стоката, се обръщаш към друг доставчик.

Сравнение на цените на бананите от традиционната и честната търговия (обработка, основана на сайта на www.transfair.com)

Данните не могат да бъдат толкова точни, както при играта по-горе (заради спецификата на отделните дейности), обаче някои елементи предизвикват интерес:

1. Цената на **транспорта/вносянето/изнасянето** е по-ниска.
2. Печалбата за **крайния продавач** може да бъде по-ниска в случай при продукти от честната търговия (в случай, че другият използва максималната цена от 3,40 евро)
3. Преди всичко: делът на производителя се увеличава значително

	Традиционна търговия	Честна търговия
Производител	10%	22,30%
Опаковане	15%	43,70%
Транспорт	15%	
Вносители	20%	15%
Търговец	40%	21%

Проценти на разпределението на цените на бананите

Приложение 1

Движението на безимотните

Понастоящем **най-голямата придвижване** на хора в Южна Америка, а вероятно и в целия свят, се наблюдава в Бразилия. Миграцията започва през 1984 година главно сред селското население, което не притежава земя и се е разраства през следващите години. Безимотни селяни навлизат в необработваемите земи на богатите собственици. Този процес протича ненасилствено и довежда до отчуждаване на необработваните земи, като по този начин се подпомага населението. Бразилската конститу-

ция позволява това предвижване в случаите, когато се налага използване на необработваемите земи в името на обществен интерес.

Процесът на заемане на земята се състои от две основни фази: в първата участниците в Движението на безимотните създават лагери (понякога идвайки от слабо развити градски зони, освен от селските райони). В следващата фаза след получаване на разрешение от държавната администрация за ползване на земята участниците в движението преодоляват несигурността и създават ново селище, което се явява основа за развитието на кооперативна дейност. Понякога този процес преминава през големи трудности и продължава години.

Често участниците и преди всичко лидерите на Движението са жертви на насилие от страна на силите на властта или от страна на въоръжените групи, спонсорирани от богатите собственици. При един случай през 1996 г., деветнадесет участници в движението са убити от военната полиция. Въпреки всичко, близо 2 милиона селскостопански производители успяват да се заселят и да запазят земята благодарение на Движението на безимотните.

Задачата на Движението не свършва дотук, а продължава с може би най-трудния преходен стадий: оказването на помощ за създаване на земеделска кооперация, която ще осигурява от една страна по-добро икономическо състояние, а от друга, по-високо качество на живот на участниците в нея. За да се справи с тази задача, Движението използва специална структура представена в почти всички региони на Бразилия, която е организирана по сектори. В нея се откроява секторът за подкрепа на земеделската продукцията, благодарение на който се достигат добиви от кооперацията, които надминават в някои случаи дори 4-5 пъти средната национална производителност. Друг важен сектор от структурата е образователният, който освен изпълнението на функцията за борба с неграмотността сред децата и възрастните, извършва и педагогическа дейност при осъществяването на обучение в училищата, като се полагат усилия за иновативност. Във всеки един лагер на заселниците се предвижда построяването на училище. Помещението в началният етап обикновено е

семпла барака, в която малки и големи започват да получават знания, до момента на започване на работа. Близко 150 хиляди деца учат в 1500 училища, създадени от Движението, в които работят 3500 преподаватели прилагащи специални методи на обучения за тези зони. Дейността на преподавателите се осигурява от общините.

За реализираните проекти Движението на безимотните е награждено от UNICEF и получава „Алтернативна нобелова награда за мир“. Бразилските власти се дистанцират по изразителен начин от Движението, което е обяснимо, тъй като 80% процента от управляващите произлизат от богатите слоеве на населението.

ВТОРИ УРОК: ПОДОБРЯВАНЕ НА ОСНОВНОТО И СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ. ПОВИШАВАНЕ ЗАПИСВАЕМОСТТА В НАЧАЛНИЯ ЕТАП НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

*Урокът е подготвен от Пиера Джода и Масими-
лиано Лепрати от Италианската патформа за
образование за световно гражданство*

Този учебен материал е разработен след влизането в сила на 182 Конвенция от 1999 г. на Международната организация на труда, която разглежда формите на експлоатация при работа, извършвана от непълнолетни лица.

Образователни цели:

Основна цел е запознаване и разбиране на значението на гарантирането на достъпа до начално образование. Урокът разглежда процесите, които потикват семействата в неравностойно положение по света, да насочват децата си към започване на работа за сметка на посещаването на училище.

1. Представяне

През 20 век, Италия успява прогресивно да подобри качеството на задължителното обучение. В началото на века голяма част от децата на много бедни италиански семейства започват да работят от много ранна възраст. Проблемът се отнася за цялата територия на страната. Дори районите, които се смятат за богати като Ломбардия, не се отличават от останалите. Зараждащата се промишленост дава възможност на младежите да започнат заплатена работа, при което тежките условия на труд предизвикват физически и психически увреждания.

През 20 век, Италия и Европа прогресивно преодоляват проблема и днес работниците под 15 години съществуват, но със сигурност техният процент е много по-нисък.

В останалата част на света и по-специално в южните части на Азия, Африка на юг от Сахара (където все още 30 процента от децата не посещават училище) и в отделни части на Южна Америка, ситуацията днес е още по-тежка (данни, събрани от UNICEF, могат да се видят на www.unicef.org/progressforchildren/2007n6/index_41796.htm).

Нуждата от по-големи доходи на семействата принуждава много синове и дъщери в ранна възраст да започнат да упражняват различни занаяти, като по този начин се ограничава възможността да посещават училище. Разходите за образование, включващи транспорт, ученическата униформа, хранене... се превръща в непосилен разход за семействата, които разполагат с нищожни финансови възможности.

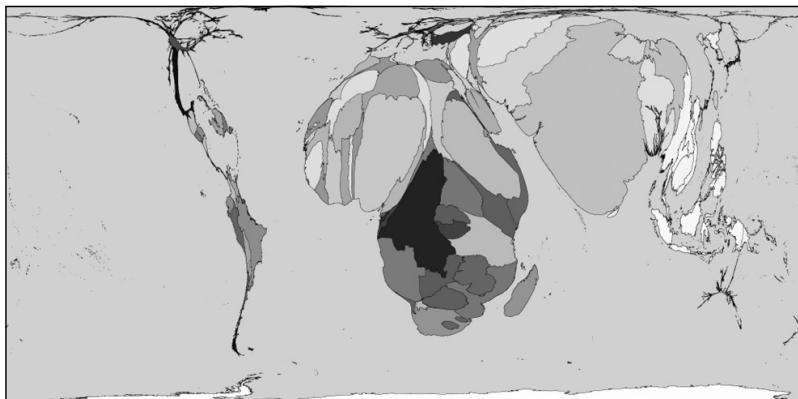
За да се разберат по-добре причините, които ограничават много млади хора да посещават училищата по света, ще бъдат изследвани:

- Различията в социален и икономически аспект между Севера и Юга и отношението към работната сила;
- Реалната значимост на работещите непълнолетни младежи;
- Трудностите, които срещат страните от Юга при осъществяване на социалната политика за подпомагане на образованието.

За да успеем да бъдем по-конкретни, ще се концентрираме върху някои примери от Азия и по-специално от Индия

2. Основен проблем: Неравновесието между Севера и Юга

Географското разпределение на работещите непълнолетни младежи по света (по-големите страни са тези с по-голям процент на работещи непълнолетни)

Днес планетата може да бъде разделена на две големи зони – Север (сред която попада и Италия) и Юг, представена от страните от Африка, Азия и Южна Америка, които исторически погледнато, са били колонии на европейските държави. Докато в първата група от страни проблемът, свързан с работата на непълнолетни е много ограничен, то във втората – проблемът обхваща десетки милиони млади хора.

През последните години все повече се наблюдава голям напредък на някои държави от Юга и по-специално на Китай, Индия и Бразилия, въпреки че трябва да се отбележи, че напредъкът в селските райони на тези държави е много по-слабо изразен.

Неравновесието може да бъде представено по много ефективен начин, посредством играта със столовете.

Фиксират се в четирите ъгъла на стаята листове с надпис съответно: „Африка“, „Азия“, Южна Америка“ и „Север“. Приема се, че всички столове, върху които са седнали учениците, са целият световен доход. От тук се постъпва по следния начин:

1. Във всеки ъгъл се разпределят определен брой столове, според процентното отношение на дохода на зоната към целия световен доход.
2. Във всеки ъгъл се разпределят определен брой ученици, според процентното отношение на населението на дадената зона към цялостното население на планетата. (Използват се данните от таблицата)

Бележка: Важно е да се разбере, че столовете представят световния доход, а не природните ресурси.

**Таблица: Процентно отношение между доход и население
за дадена географска зона**

	Южна Америка	Север	Африка	Азия
% Световен доход	8	3	26	63
% Население	9	16	56	19

Развитие на темата: Външният дълг на развиващите се страни

Преподавателите биха могли да разкрият **връзката** между причините и следствията при разглеждането на темата за **външния дълг на страните от Юга и проблемите на международното неравенство**.

Връщането на заемите на страните от Юга, придобити през 70-те години, се превръща в огромен **социален и икономически проблем** в началото на 80-те години.

От икономическа гледна точка, растящият лихвен процент на банките от Севера (които разчитат на подкрепата на съответните правителства) води до увеличаването на дължимите суми в началото на 80-те години и по такъв начин се гарантира нарастването на богатството на заможните, за сметка на бедното население на света (в периода от 1990 до 2000, всяка година притокът на парични средства от Юг към Север превишава границата от 200 милиарда долара) и увеличава неравенството по света.

От социална гледна точка, спасителните планове, предложени на държавите от Юга от Световната Банка и от Международния валутен фонд за погасяване на дълга, предизвикват нарастване на дела на работещите непълнолетни младежи. Двете институции налагат на държавите-длъжници да не взимат нови заеми, необходими за икономическото оцеляване и да съкратят държавните разходи за здравеопазване и образование. По този начин страните имат по-големи възможности да връщат задълженията си и натрупващите се лихви, но това естествено предизвиква увеличаване на разходите на семействата и налага необ-

ходимостта от доходи и от страна на непълнолетните членове на семействата. Намаленият бюджет за образование принуждава училищата да покачват значително таксите, столовете за хранене въвеждат заплащане, посъпва и транспортът. Всичко това влияе върху отказа на голяма част от населението децата да посещават училище.

3. Специфичен проблем: експлоатация на детски труд

Какво е експлоатация на труд на малолетни?

Полезно е да се направи разбор на понятието съвместно с учениците, като се разкрие смисълът на някои определени думи:

Малолетен – лице до 14 години, а **непълнолетен** – лице от 14 до 18 г. И за двете категории лица сме смята, че не са достигнали съответна психическа и социална зрялост, която позволява да бъде третирани както пълнолетните лица.

Достъпът на работа на хора под 15 години е забранена в световен мащаб от Международна организация на труда през 1973, като са направени някои много стриктни изключения за 14 годишните. В България тази възраст е 16 години.

„Труд“ и „експлоатация на труда“ на малолетни

Под „**труд**“ (без да се посочва какъв) се има предвид дейността в даденото семейство, извършвана, за да се достигнат поставени задачи, непрекомерно тежка и с часова продължителност, която позволява посещаването на училището.

„**Експлоатация на труда**“ е дейност подчинена на човек извън семейството и с часова продължителност, която би възпрепятствала посещаването на училищните занятия.

Според много неправителствени организации, „труд“ при малолетните може да бъде позволена като социална дейност – там където икономическите възможности на семейството се нуждаят от подпомагане и когато трудът има и образователен характер, докато трудът на пълен работен ден и извън семейството, от деца под 15 години, е недопустимо да се упражнява. Трудът, извършван от деца, трябва да бъде съизмерим с възрастта им.

„Най-тежки форми на експлоатация на труд на малолетни“

Конвенцията на Международна организация на труда от 1999 г. определя и нов проблема: „най-тежки форми на експлоатация на труда на малолетни“. Това определение е необходимо, за да може държавата да оказва помощ на малолетните, както и да предприема репресивни действия срещу експлоатиращите детски труд.

В тази категория влизат:

- Робският труд и аналогични действия (включително и трудът под въоръжена принуда);
- Труд в сферата на проституцията и порнографията;
- Всеки вид трудова дейност с недопустим риск за здравето, сигурността и морала на малолетните;.
- Всеки вид незаконна дейност.

Трудът на малолетни в различните географски райони

Азия е континентът с най-голям брой на работещи младежи и деца. Там деца се ангажират във всякакъв вид работа, предимно в прикрити дейности, в принуждаване към заробващи заеми, в домашно слугуване, в дейности, свързани с контрабанда на оръжия и проституция.

Африка на юг от Сахара, е регионът с работещи деца в сферата на семейното земеделие, доставката на стоки от първа необходимост и в търговия на дребно. В района е интензивен международен и вътрешен трафик на малолетни, както и е срещано използването на деца във военни действия и конфликти.

В Латинска Америка децата и младежите работят освен в земеделието и в мини и фабрики за облекло. Не са малко и децата които са на улицата.

Въпреки и в много по-малки размери, проблемът с непълнолетните работещи съществува и в богатия Север. В Италия децата, които работят, живеят както в южните, така и в североизточните райони. Секторите, където се упражнява детски труд, са търговията, строителството и различни занаяти. Много са и непълнолетните емигранти, използвани в различните сектори. Направените анализи през 2007-ма година показват, че в Италия в упражняването на труд са въвлечени около 400 000 непълнолетни, от които 70 000 в условията на експлоатация.

4. Корените на бедността и на работещите малолетни

След обяснението на днешната ситуацията на работещите малолетни и различията, които съществуват в света, е необходимо да преминем към анализ на това явление:

– Защо работещите малолетни са предимно в страните от Юга?

– Каква е връзката между работещите малолетни и равнището на заплатите?

– Каква връзка съществува между социалните политики на различните държави и работещите малолетни?

Анализът може да започне с обсъждане, като преподавателят поставя отворен въпрос (например, кои са причините за възникването на явлениято работещи малолетни), а по време на обсъждането може да се засегнат някои от горните три въпроса.

Може да се проведе дебат по някое от изказаните мнения: в четирите ъгъла на стаята се окачат четири листа: „Съгласен“, „Несъгласен“, „Съгласен донякъде“, „Не знам“. Преподавателят може да избере за отправна точка някое по-спорно схващане и да предложи на учениците да се насочат към ъгъла, който отговаря на тяхното мнение. При изказванията на учениците преподавателят трябва да поеме ролята на фасилитатор, като предоставя думата на всяка една от групите и ги предразполага за излагане на техните аргументи за избора им. Когато обсъждането приключи, преподавателят прави обобщение.

Влияние на заплащането върху детския труд

Ниското заплащане на родителите предизвиква експлоатация на непълнолетни. Родители, които са зле платени, имат нужда от финансова помощ и от страна на собствените им деца. Тогава е трудно децата да продължават нормално своето образование. Заплащането в по-голяма част от бедните държави прилича на заплащането отпреди десетилетия в развитите страни. Равнището на заплащане дава възможност работникът да си набави само необходимото количество калории. Според Международната организация на труда през 2000 година 88% от индонезийските работнички на минимална работна заплата са недохранени.

Изследване на случай

22 годишната Фан е имигрантка, която работи като шивачка за Пума, във фабриката за спортни стоки в Тайланд. Нейните думи допълват историята на живота ѝ.

„Всеки ден работим от 8 часа до 12, после имаме обедна почивка. След обяд работим от 13 до 17 часа. Всеки ден трябва да изработваме извънредни часове след 17:30 ч.. По време на напрегнатите сезони оставаме до 2 ч. и даже до 3 ч. през нощта. Винаги се налага да работим по две смени, дори да сме пред припадък,но нямаме избор. Не може да откажем извънредните часове, защото заплатите са изключително ниски. Понякога бихме искали да си починем, но нашият шеф ни принуждава да работим. Печеля близо 50 долара на месец, но плащам по 3 долара за електричество, вода и наем за общата спалня. Също така плащам и по 3 долара за ориза. Накрая, шефът ми иска по 7 долара на месец за таксата за регистрация на работниците. Така, за да живея ми остават само 35 долара. В месеците, в които няма много работа, след всички тези разходи ми остават по 30-40 цента“.

Симулационна игра

След прочитането на текста учениците се разделят на групи от 4–5 човека, в които го обсъждат.

Текст:

Току що е пристигнало писмо до родителите от дирекцията на училището. Писмото описва трудната финансова ситуация в която се намира училището в селото „Х“, в което са записани деца от 7 до 14 годишна възраст.

„Скъпи родители,

Тежката икономическа ситуация в страната ни принуждава да направим някои съкращения в бюджета.

Нашето училище се намира в периферна зона и за съжаление не влиза в списъка на училищата, които ще получат допълнителни субсидии от държавата, а субсидиите за издръжка които получаваме, са все по-малки в следствие на сериозните проблеми с **външния дълг** на страната.

Това ще доведе преди всичко до съкращението на учителите, както и до невъзможността да се покриват разходите по органи-

зиране на учебната работа и осигуряване на дейността на училището в селото.

Учениците биха могли да се запишат в близкото държавно училище, което се намира на 80 км от селото, или в близкото частно училище в село „У“.

С надеждата, че ще разберете наложителните причини, които ни принуждават за това наше решение, Ви желаем всичко най-хубаво.“

Цел на играта:

„Родителски съвет“ (Всяка група ученици представлява Съвета) се събира и трябва да представи решение за смекчаване на последствията от създалия се проблем. Всяка група/съвет, кратко в писмена форма, описва действията, които предлага да бъдат направени. Всички работи се прочитат а важните предложения се записват на отделен лист, без другите групи да могат да коментират. След приключване на целия кръг, преподавателят предлага да започне обсъждане на предложенията между всички „Родителски съвети“.

ТРЕТИ УРОК:
НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВЕНСТВОТО МЕЖДУ
МЪЖЕТЕ И ЖЕНИТЕ И ОВЛАСТЯВАНЕ НА ЖЕНИТЕ.
ПРЕМАХВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИЯТА МЕЖДУ
ДОХОДИТЕ НА МЪЖЕТЕ И ЖЕНИТЕ. ОСИГУРЯВАНЕ
НА УЧАСТИЕТО НА ЖЕНИТЕ В УПРАВЛЕНИЕТО

*Този урок е разработен от Бианкамариа Доннару-
ма Лофреда, преподавател в гимназия „Г. Пеано“ –
Рим*

Образователни цели

Програмата цели представяне на третата от Целите на хилядолетието за развитие. Тя цели да насърчи учениците да изградят позиция към проблема, която не се базира само на исторически данни, но и на съвременното положение и перспективи, които засягат равенството между половете в световен план.

Италиански език

Първи урок: „Представяне на жените в миналото: магьосница или майка?“

Втори урок: „Завръщането на Одисей според Пенелопа“

Анализът на женската фигура в миналото е на основа на класически произведения, изучавани в първата година от гимназиалния курс. Разглеждат се епизоди, свързани с Цирцея от Одисей и на Андромаха от Илиада. Програмата включва и анализи на женската същност позовавайки се на романа на Малерба, „И така завинаги“.

Учениците изследват и историята за завръщане в родината на Одисей. Тук се използват две гледни точки, представени от двама разказвачи (Одисей и Пенелопа). Така историята може да бъде представена по два различни начина. За ролята на Пенелопа се

организира игра с награди. Участниците трябва да представят монолог на Пенелопа, в който тя описва съдбата си. Така учениците откриват „гледната точка на жените“ в една много известна история.

Латински език

Първи урок: „Анализ на Римските имена“

Втори урок: „Надгробните надписи на жените“

В първия урок чрез анализ на езиково леснодостъпен материал се представя общата картина на Римската империя и на условията на живот на жените в Рим.

Започва се с разбор на *tria nomina* разпространено из целият римски свят, но предоставено само на мъжете. Набляга се върху характеристиките на мъжа, описан като свободен и благороден римлянин, като за тази цел се използват три имена: *prae-nomen* собственото име, *nomen* благородно име и *cognomen* фамилията, която показва произходът.

След това се изследват малка група от женски имена и се достига до заключението, че не са съществували *prae-nomen* – собствените имена, а само *nomen*, които произхождат от *gens* (принадлежността към рода). Наличието само на благородното име и на родово име при римските жени, довежда до идентичност в естеството на имена – Юлия, Чечилия, Тулле. Поради малкия брой имена се е налагало те да се разграничават посредством цифри и допълнителни прилагателни – голямата, малката, първа, трета и т.н. Този разбор допринася за изграждането на представа у учениците, че присъствието на жените е видно само в семейна среда и женската същност се изразява със съпружески образ, като се достига до крайно впечатление, че жената е притежание или стока с родов характер (*gens*).

Наблюденията върху римските имена, които обикновено не са предмет на анализ в учебните програми, служат като показател за условията на живот на жените по време на Римската империя и за създаването на представа за непризнаването на женската идентичност и за нейната „невидимост“ в съвременния свят.

Във втория урок учениците се запознават с изследвания на надгробни плочи, което допринася за представяне по по-то-

чен начин на изразяването и отношението към женската същност в Рим.

Единствена информация, която се появява за благородните дами, е описанието им като пазителки на къщата и на потомството, които не споделят отговорностите на мъжа. В обсега на женските способности отсъства идеята за тяхното изявяване, като се е считало за похвално стоенето на жената затворена у дома, което е описвано с наименованията „domi mansi“ и „domiseda“.

Тези анализи на Римския свят дават възможност за сравнение със сегашната позиция на жените и тяхната разпознаваемост в различни контексти. Днес, дори и затрудненията с грамотността, се свързват лесно с тематиката за пола. Една жена, която не може да напише името си, ще остане завинаги зависима от другите. В тази част от учебния процес, учениците разбират как процесът на овластяване на жените е още много далеч от своето осъществяване и че за това има много исторически предпоставки.

История

Първи урок: „Революцията в земеделието по време на неолита и ролята на жените“

Втори урок: „Женските условия в Гърция“

Трети урок: „Женските условия в Рим“

Посредством творбата, изследваща земеделските практики през неолита, в първия урок се цели да се даде яснота за ролята на жените в дейностите, свързани с обработката на земята. Преходът през различните епохи, може да бъде представен, като преразпределение и допълване на отговорностите между мъжа и жената. Това изследване цели проследяване на развитието на дейностите сеитба, събиране на земеделската продукция, осигуряване на вода за поливане и съхранение на стоките. Учениците търсят източници (писмени и снимки), които описват тези процеси, и да отбележат, колко пъти е намесена жената. Може да се съпостави дейностите на жените през неолита с днешните, за да се намерят големите разлики, да се разкрие динамиката в историята на земеделието и **постепенното изключване на жената от него**. Учениците трябва сами да достигнат до извода, че тра-

дициите, които са овластявали жените при взимането на решения в земеделието, не се използват в момента в много общества.

Във втория урок, продължава да се обръща внимание на ролята на жените в древна Гърция. Разглежда институцията за женско образование в в Туаси и се анализира личността и дейността на Аспасия, спътницата на Перикъл.

В третия урок, когато се разглежда Рим, учениците се спират на някои жени, представени от историка Тит Ливий. Избрано е много нетипичната и интересна роля на Танакуила, жена от чуждестранен етнос на Рим, женена за етрус, както и Лукреция, типичен пример за женската доброта на римлянките.

ЧЕТВЪРТИ УРОК: ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВА ОКОЛНА СРЕДА

*Този урок е разработен от Мария Кристина Дено-
ра от гимназия „Аристотел“ в Рим*

Образователните цели и учебните предметите, които са обхванати

Образователните уроци имат за цел да се въведе в различни-те класове, чрез съответни подходи седмата **от Целите на хилядолетието за развитие** „Намаляване на дела от населението без достъп до питейна вода и добра канализационна структура.“

Този учебен подход, има за цел да се опознае международните социални методи, които разглеждат проблемът свързани с достъпът на водните ресурси из света, анализирайки географските връзки на появяването на проблема и анализ от научна гледна точка човешката консумация на водата. Също така ще се даде поглед и в исторически план как се е развила проблематиката. На крайт ще се обърнем и към политическата страна на проблема, отнасяща се към приватизирането на водните услуги.

По този начин се добива една представа за случващото се по света и може да се разгледа даденият проблем из различните дисциплини, които се провеждат в учебният процес.

Специфични цели

Учениците трябва:

- Да разберат истинската стойност на водата като ресурс за развитие и правото на достъп до нея.
- Да се покажат трудностите, които на места за нейното достигане и неравнопоставеността, в която се намират хората от Севера и Юга.
- Да се открият начините за отговорна консумация от страна на всеки един от нас.

Ролята, която е играла водата в миналото

Преглед на историята на човешкото общество от самото му начало и връзката на човека с водата.

Някои теми:

- Първите познати селища;
- Почитането на водата, страхът от нея;
- Големите цивилизации, които са се развили на бреговете на големи реки (Египет, Месопотамия...);
- Римляните: големите хидротехническите съоръжения, извори, канализации, хигиена;
- Средновековието: различията, отнасящи се за водата, слабата хигиена;
- Ренесансът и просвещението: нови открития, ролята на водата;
- Промислената революция: повишаване на потреблението.

Ситуацията в света днес

Световна здравна организация изчислява, че по света има около 800 милиони души, които нямат достъп до питейна вода. Също така хората се нуждаят от достатъчно количество вода за миене, за готвене и за да произвеждаме ресурсите, от които имаме нужда – в тези случаи става дума за непряко потребление на вода. Във всички останали случаи потреблението е пряко. Дневната норма, от която човек има нужда е 40 л.

Причини и последствия

Шест за причините за голяма ценност на водата на планетата:

- Неравномерното разпределение на ресурса;
- Сушите;
- Замърсяването на подземните води;
- Нарастването на населението;
- Начините за добив на земеделска продукция;
- Промислените нужди и урбанизацията.

Само първата причина не зависи от човека, а при всички останали човешката дейност играе важна роля.

За населенията, които нямат достатъчен достъп до питейна вода, преките и непреки последствия са многобройни:

1. Недохранване
2. Внасяне от световният пазар на хранителни стоки
3. Болести предавани чрез водата
4. Жените са принудени да работят тежки и непосилни за тях дейности
5. Изселване от селските райони
6. Честите конфликти между отделните държави, които използват един воден басейн

Причините и последствията могат да бъдат показани нагледно чрез „мрежата на паяка“. „**Мрежата на паяка**“ представлява определен вид мозъчна атака, която особеност е в определянето на причинно-следствената връзка между понятието и решението на участниците.

1. Участниците получават два листа, в средата на които е написано „Ценността на водата“. Първият лист е за причините, а вторият е за следствията. Всеки от участниците трябва да отговори на два въпроса: „Защо е ценна водата?“; „Какви са следствията за хората по света, които възникват от ценността на водата?“
2. Участниците споделят мненията си, а преподавателят записва на двата листа някои ключови думи. На края преподавателят обобщава мненията на учениците като използва и информация от текста по-долу.

Вода и сътрудничество

Липсата на вода е проблем, от който са засегнати много региони (както и в някои зони в Италия) и на първо място Африка. Проблемите, свързани с водата в Африка могат да бъдат анализирани с помощта на следните три ситуации:

- Централните части на градовете. Тук има водопроводи, но цената на водата е много висока и често семействата са принудени да не използват водата от крана в техните жилища;
- В периферията на градовете няма изградени водопроводи. Населението им се снабдява с вода обикновено от фургони и цистерни, но на цени още по-високи от тази в централните зони. На местата, където горният слой, не е много дълбок, е възможно изкопаване на кладенци от самите жители.
- Селските райони. Тук ситуацията би могла да бъде много трудна и често се налага на жените да преминават много

километри, за да достигнат до най-близкият кладенец или извор; в тези случаи нараства опасността от предаване на болести и използването на водата е ограничено само за хранене и за култивацията на растения.

Потреблението на вода в Италия

Предварителна подготовка

Учениците, които употребяват минерална вода, могат да донесат по един етикет от бутилка. Останалите ученици имат за задача да намерят отнякъде резултати от анализа на водата, която пият от чешмата, както и да опишат евентуални пречистващи препарати.

Информация

Италия е държава, богата на водни ресурси, но нерационалното потребление на вода причинява водни кризи, които се редуват с наводнения. В Италия всеки ден се губят около 104 литра на човек от тръбопроводите, което е равно на 27 % от използваната във водоснабдяването вода.

Италия е на първо място в Европа по количество на използвана във водоснабдяването вода: 2700 литра на ден за човек. От нея 15 % се използва за домашни нужди, 25% за индустрията и 60 % в земеделието.

Тест за прякото потребление на вода в Милано

Преподавателят може да попита под формата на тест колко бутилки вода от 1,5 литра трябва за взимането на баня, при положение, че има вана, колко трябва за взимането на един душ, колко за едно измиване...

Отговори:

В Милано се използват близо 400 литра вода на ден от семейство, за пряко потребление (пиене, миене и готвене).

За вана са необходими от 120 до 160 литра; за душ 5 минути – от 75 до 90 л.; за едно измиване – 16 л.; за едно зареждане на миялна машина 40 л., а за една перална машина от 20 до 80 литра.

Водата: Право или търговска стока?

В съвременния свят се обсъжда ключов въпрос, от който зависи бъдещето на водата на планетата. Дали водата трябва да

бъде определена като ресурс, до който всички имат право на достъп (такова е решението на референдума в Италия от 2011) или като стока?

За да се въведат учениците в дебата, могат да се сложат в двете страни на стаята по един лист със следните надписи:

„Да имаш достъп до вода е право на всеки и тя трябва да е безплатна“

„Водата е удовлетворява потребност и този, който я потребява, трябва да плати за тази услуга“

Учениците заемат място до единия или до другия лист в зависимост от твърдението, с което са съгласни (Добре е в началото да се обяви, че по време на обсъждането участниците могат да сменят местата си.) Двете групи трябва да се аргументират своите позиции, докато преподавателя ще има ролята да води и да дава думата по време на дискусията.

Позицията на Световната кампания за Световен договор за водата, към която се присъединяват различни организации, е да се осигури на световно равнище по 40 литра на ден на човек, за да могат да бъдат удовлетворявани основните потребности. Изразходваната над това първоначално безплатно количество се предвижда да бъде заплащана по определена от властите сума, а да не бъде по пазарни цени. На трето място, водата, изразходвана над дадено равнище – 250 литра на човек – ще бъде заплащана отново не по пазарни цени, а по специална свръхцена, определена от властите.

Войни за вода

Текстът е на основата на книгата на Джакуес Сиронеану: „Водата, новата стратегическа цел на земята“ Издател Астериос, 1997. Приведените данни са предимно исторически и нямат нужда от специални обновяване.

Войната през 1967 между Израел и арабските страни започва именно поради вода. Израел иска да има достъп до водите на река Йордан (която минава също и през Ливан, Йордания и територии, които после са отнети от Сирия и Йордания), за да може да се напоява пустинята Негев на юг.

С победата във войната през 1967, Израел окупира териториите на палестинците при Западния бряг и Ивицата Газа. На

Западния бряг се намира много ценната от гледна точка на водни запази област на Юдея-Самария.

Наложените норми към палестинците от страна на израелските власти са много тежки, а сред тях се открояват:

- Забрана за копаенето на нови кладенци без изричното разрешение на военните израелски власти (което се случва в много редки случаи);
- Забрана да се напояват земеделските площи след 16 часа (както обикновено се е правило);
- Забрана за използването на източници и кладенци на „липсващи“ палестинци.

Резултатите от тези норми нямат нужда от много коментари. На Западния бряг средната употреба на един палестинец за пряко ползване (или ако иска за „домашни цели“) е 70 литра, срещу 260 на един израелец

(който също има възможност да плаща за водата една четвърт от цената, която плащат палестинците). Както може и да се предположи, 80 – 90 % от водата, която се добива в Западния бряг отива за нуждите на израелците.

Световен договор за водата

Презентация на световната кампания може да се открие на www.contrattoacqua.it

ПЕТИ УРОК: ГАРАНТИРАНЕ ОПАЗВАНЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

*Този урок е разработен по идеята на френския икономист и философ **Серж Латуш** за неустойчивото развитие.*

Предлаганите данни са резултат от научни изследвания и са формулирани на основата на анализ на социалните и историческите условия, които определят достъпът до природни богатства и финансови средства в страните от Севера и Юга.

Дейности:

План за изучаване на концепцията за устойчивото развитие. Всеки ученик получава по три малки листчета и за пет минути трябва да довърши изречението „Устойчивото развитие е...“. На всяко от трите получени листчета изречението трябва да се довърши по различен начин. След това учениците се разделят на четири групи. Всяка от тях закача листчетата на стената в колони като реши как те да бъдат подредени. Всяка колона ще бъде именувана съгласно избраната от групата тематика (за тази цел групите ще имат 15–20 минути на разположение). В края на занятиято групите ще определят критериите за формирането на колоните, а всички по-интересни заглавия на колони ще бъдат отбелязани от преподавателя на постер. Така ще се представят различни аспекти на устойчивото развитие, които ще спомогнат за цялостното разбиране на концепцията.

Причини за неустойчиво развитие

Дейности Чрез два постера, поставени близо един до друг, ще се проведе обсъждане на две интересни теми. На първия постер е написано „По света има социално неравенство защото...“, а на втория „Природната среда се влошава, защото...“

Неустойчива природна среда

Концепции. Светът може да бъде и разглеждан като система, в която се осъществяват несправедливи размени, система от структурирани неравенства. Едно от най-големите следствия на съществуването на тази система е неравномерното използване на природните ресурси.

Дейности Нека отново се спрем върху данните за световното разпределение на богатството. Върху постер се отбелязва съотношението между средната годишна работна заплата за 2010-та година при уеднаквяване на стандартите на живот в Еритрея (681 долара), Италия (29 392 долара) и САЩ (47 284 долара).

Формула за въздействие върху околната среда:

$$I = P \times A \times T$$

I – е въздействието върху околната среда на населението,

P – брой хора,

A – консумирани стоки (потребление)

T – въведена технология.

Например, ако предположим, че се използва еднаква технология и като се има предвид, че средното потребление в САЩ е осем пъти по-високо от това в Китай, се оказва, че американците имат по-голямо въздействие върху околната среда от Китай – величината „*I*“ на САЩ е равна на 280 милиона души, умножена по 8 определя 2240 милиона, като надминава Китай, представен със своите 1300 милиона души. Равнището на потребление определя въздействието върху околната среда и дори нововъведените технологии не биха могли да разрешат този така важен проблем: влиянието на технологичните подобрения, отнасящи се до запазването на околната среда, е сведено до минимум от начина на живот на Севера, който днес се характеризира с все по-голямо разхищаване на ресурси. Например, в САЩ са производството на един долар брутен продукт се използва 25 % по-малко енергия от 80-те години, но за същия период от време цялостното използване на енергия се е повишило с цели 90 %.

Нека представим brutния продукт в потреблението на глава от населението.

Върху постер с надписа Италия се записват 5 елемента, характеризирани като разход:

1. Супермаркети
2. Къща (наем и всички допълващи сметки)
3. Транспорт (кола, изплащането на кола, данъци, прегледи, монтьори, гориво, застраховки)
4. Облекло
5. Забавления

Учениците отговарят на въпроса: как един италианец може да живее сам с тези разходи като разполага с среден годишен доход за страната – 29 392 долара?

Въвеждане на термина „екологичен отпечатък“ и представяне на потреблението

Необходимо е определено количество земя, за да може да бъде произведен всеки един от елементите, изброени в горния списък на разходи. За пастата, която един човек изяжда за една година е необходимо жито, за да бъде произведена, а за житото е необходимо определено парче земя. Подобни примери могат да бъдат направени за всички видове хранителни стоки и за всички видове облекло от растителен или животински произход, както и за другите изброени стоки (къщите, пътищата, паркингите, които спомагат за използването на автомобилите) или земя за събиране на отпадъците или за да се съберат предметите, които преминават в преработка (обяснява концепцията за екологичната ранница).

„**Екологичният отпечатък** е специфичен инструмент за измерване на въздействието на потреблението на природни ресурси и показва, че ръстът на потреблението не е безкраен и също така, че не може да доведе до благосъстояние за всички жители на планетата. Екологичният отпечатък определя зависимостта между действията и начина на живот на даден човек или на дадена група от хора (страна, нация) и природните ресурси, които са необходими, за да бъдат задоволени жизнените потребности (например – земята, където се отглежда жито, езерата от където се лови риба, горите от които се добива дървесен материал и т.н.). Екологичният отпечатък предполага също необходимостта от създаване на условия за ограничаване и премахване на вредни

емисии и отпадъци (например – нови гори, необходими, за да поемат въглеродният диоксид от колите). Потребностите се изчисляват в хектари, които измерват земя с принадлежащите ѝ природни дадености и отразяват така наречения екологичен отпечатък. Поради търговията и други процеси на размяна между групите от хора, в анализа се включва не само дадена площ, но и близките територии, както и териториите на други държави които не са в близост, но произвеждат стоки които се консумират от дадената група хора (например, ананасите идващи от Кения), както и земята нужна за усвояването на отпадъците от продукцията на тези стоки (например– тропическите гори, необходими да се усвои въглеродният диоксид, произвеждан в Италия). Природните ресурси (гори, обработваеми земи, животни, полезни изкопаеми) не се вече само за потребление от населението на дадена страна. Например, територията на Кения, където се раждат ананаси, не е на разположение за потребностите на кенийците, тъй като те се изнасят в страните от Севера. Това, което действително става е, че екологичният отпечатък на Севера се разпростира върху голяма част от територията на планетата, а екологичният отпечатък на населението на много страни от Юга се ограничава до малка част от територията им.

Упражнение за екологичен отпечатък:

Да предположим, че Италия има екологичен отпечатък от 3,84 хектара на глава на населението, докато Еритрея има 0,85 хектара. Средната стойност на жител на планетата е 1,7 хектара.

Използват се два различни на цвят вестника – 18 страници от единия и 3 страници от другия.

1. С помощта на девет страници от първия вестник в един цвят и трите от другия се представят съответно териториите на Италия (301 270 квадратни километри) и на Еритрея (117600 квадратни километри).
2. Екологичен отпечатък. Премахват се страница и половина от територията на Еритрея, докато за Италия се поставят всичките 18 страници (така ще се покаже разликата в екологичния отпечатък на двете страни). Чрез тази игра се предоставя възможността по един много красноречив начин да се обясни терминът „екологичният империализъм“.

Изследването на екологичния отпечатък може да бъде извършено и като се използват данните от сайта: <http://www.footprintnetwork.org/it/index.php/gfn/page/calculators/>)

Горните примери показват, че използването на природата не е равномерно и е по-голямо от физическите възможности на планетата.

В края на седемдесетте години на миналия век, екологичният отпечатък достига 100% от територията на планетата, а днес стойностите на екологичния отпечатък надминават 130 % (данни на Lilliput Милано; практически това е заетата земя умножена по 1,3 години) Северът използва близо 4/5 по този показател от планетата, може да се направи изводът, че екологичният отпечатък на тази част от света е 104 %, докато за южният е приблизително 26%.

Какво може да направим ние?

Провеждане на мозъчна атака в малки групи

Всеки от учениците има 3-5 минути, за да изложи мнението си за начините за борба с неравенствата между Севера и Юга в писмен вид.

След това се формират групи от по 5-6 ученика. Работата на самите групи е да се събират индивидуалните отговори и да ги групират в две категории: от една страна тези, които са могат да бъдат приложени от самите тях, а от друга – тези които са насочени към различни институции.

Писмените отговори на групите се събират от преподавателя и се провежда обсъждане. Вниманието може да бъде съсредоточено само върху дейности, които могат да бъдат прилагани от самите деца.

Критика на потреблението

Тук темата е анализ на трите елемента на потреблението – покупки, използване и производство на отпадъци.

Първата тема е за покупките. Въпросът е ясен – необходимо ли ми е това, което купувам?

Едно средно статистическо европейско семейство притежава около 10 000 предмета. За всеки един от тях, се е отделило известно време, за да бъде избран и придобит, за да му бъде намерено място в къщата, да бъде почистен от прах, измит, при необ-

ходимост ремонтиран, подреден отново и накрая изхвърлен. Всички тези действия отнемат огромно време, особено след като бъде умножено по 10 000, но много малко хора осъзнават същността на загубата на време от този механизъм.

Анализ на една реклама

Анализира се реклама свалена от интернет пространството, търсейки да се покаже на децата всички преки и косвени похвати, които целят да накарат потребителя да си закупи даденият продукт.

Обяснение на концепцията „Екологична раница“

Въздействието на даден продукт върху околната среда не се ограничава само до материалите, от които е съставен. Влиянието му върху природата идва преди всичко от количествата материали, което са необходими, за да бъде произведен (например, един грам меден проводник изисква обработването на 2 кг скала; един чифт дънки, тежащи 600 грама, изисква обработване на материали с тегло от 32 кг). Екологичната раница (избрана е раница, за да си има предвид предмет, който стои зад обсъжданата стока или продукт), може да бъде определена като сумата от всички материали, които не са свързани физически в разглеждания предмет, но които са необходими за изработка, използване, рециклиране и окончателно третиране (като начален пример може да се даде потреблението от икономиката на Европейският съюз, която в началото на този век е възлизала на 137 кг на ден на глава на населението).

Критиките към придобиването на даден продукт не са достатъчни, за да гарантират ограниченото въздействие върху околната среда.

Ако този продукт се превърне в отпадък при първият дефект, вредите за околната среда пак ще са големи.

Концепцията за екологичната раница не е напълно точна, за да се оцени цялостно влияние на даден продукт върху околната среда. Една важна променлива е броят на случаите, в които е използван продуктът съобразно предназначението си, по време на своя живот. Характеристиката на един продукт се определя от екологичната раница, разделена на броя извършени услуги. Колкото по-малко е влагането материали върху единица използване на продукта, толкова по-малко е въздействието му върху околната среда.

Отпадъците

Действия – мозъчна атака: Какво представлява отпадъкът?

Отпадък е предмет, който е изхвърлен, защото е ненужен или безполезен. Собственикът му решава кога предметът се е превърнал в ненужен, което означава, че собственикът определи края на приложението му.

Провеждане на дебат

Северът използва близо 104% от природните ресурси, които всяка година ражда земята.

Югът има нужда от увеличение на потреблението, за да се доближи до това на Севера (Китай го прави с много високи темпове).

Какви, според Вас, могат да бъдат последствията от тази ситуация?

Какви действия биха могли да бъдат предприети за да се предотвратят най-тежките последствия?

За да отговорят на въпросите, учениците използват 2003 Карта на световното потребление (<http://pthbb.org/natural/footprint>) и Карта на екологичния отпечатък на различните страни (www.google.bg/imgres?imgurl=http://ingenious.com)

МАТЕРИАЛИ ПО ГЛОБАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ – ОБЕДИНЕНО КРАЛСТВО

Спорт и развитие:

*Цикъл от образователни материали, разработени
от английската неправителствена организация HIV/Sport*

I. СВЕТОВНАТА КУПА И ТЪРГОВЦИТЕ НА ДРЕБНО

Световната купа по футбол през 2010 г. бе добра възможност за Южна Африка да бъде в центъра на внимание по цял свят. Материалът по-долу ни запознава с нелеката съдба на търговците на дребно в периода преди световното първенство.

Прочети материала и използвай въпросите в края, за да проведеш обсъждане.

Наблюдения на африканка за подготовката за Световната купа и за протичащия футболен турнир в Южна Африка

Последните приготовления за Световното първенство са приключени. Както обикновено имаме добри и лоши новини. Нека да започнем с лошите. В сряда ограбиха журналисти от Испания и Португалия в хотела им в Магалиесбург, на северозапад от Йоханесбург. Бе открадната техника, но нямаше жертви или наранявания. Щеше ли някой да отбележи подобен случай, ако жертвите не бяха журналисти? Някои посетители от Великобритания наемат частни компании за сигурност да пазят местата, където пият. Те споделят, че въпреки наситеното присъствие на полиции, те не се чувстват в безопасност.

Лошото? Неотдавнашната паника, при която бяха ранени 15 човека в предварителния мач между Нигерия и Северна Корея, бе по-широко отразена в чужбина отколкото в Южна Африка. ФИФА се разграничи и обяви, че не може да бъде отговорна за случилото се, тъй като те не организират тези предшествващи Мондиала срещи.

Добрата вест е, че на всеки ъгъл в големите градове на страната има някой като Джери Мандишона, който упражнява своите предприемачески умения. 29 годишният Мандишона е от Зимбабве и е един от многото, който иска да използва възможността, предоставена от Световната купа, за изкарване на пари. Мандишона продава знамена на страните, представени на Мондиала. Той взима за флаг 5 ранда (което му носи печалба от 30%), което е добър бизнес, защото има много футболни фанатици, които окачват знамената на домовете си, на колите си или отиват с тях на мачовете. Това, което е учудващо при Мандишона е, че е с висше образование, а е принуден да продава знамена по улиците на Южна Африка. Това е симптоматично за много млади и образовани зимбабвийци, които се опитват да започнат свой бизнес в страната с висока безработица.

Това, което е още по-учудващо при Мандишона, е че той дава част от своите трудно спечелени пари, за да си купи билет за първия мач на Бафана-Бафана (Южна Африка) с Мексико. Той е един от многото африканци в страната, който иска да види победата на Южна Африка в този мач. Те очевидно са забравили, че неотдавна през 2008г. ксенофобски настроени южноафриканци атакуваха граждани на Зимбабве, Малави и Мозамбик и убиха поне 60 от тях. Днес южноафриканци и много други африканци са заедно и пеят „Ке нако“ или „Това е нашето време“. Тази солидарност се демонстрира навсякъде, особено при правенето на човешки вериги, при окачването на знамена по колите, при носенето на фланелки от Световната купа, при рекламите, хвалещи южноафриканската гордост и единството на страната с континента. Дали всичко това е само поза или действително търсене на по-близки връзки между южноафриканците и братята им африканци?

А самата Южна Африка? Всички ние помним победният миг за Спрингбокс на Световната купа от 1995 г. Много— в това чис-

ло и аз – дори не знаехме нищо за ръгби, но подкрепяхме Бокс от патриотизъм. Те спечелиха Световната купа и всички ние се радвахме. След това чувството на гордост от споделящата го нация изчезна. Южна Африка бе отново разделена от расизма и ксенофобията. Днес единството и поемите, възхваляващи обединена Африка са отново на дневен ред. Ще бъде ли пак краткосрочно или ще има действително шоу? Когато 400000 посетители напуснат африканския континент, ще се върнем ли отново към разделящите ни поведения и нагласи?

Някои може би считат, че лошата реклама се създава от западните медии, докато южноафриканските медии правят добра реклама като се стараят да покажат Южна Африка като пътеводна светлина.

Факт е, че още хиляди билети очакват да бъдат купени. Дали това е поради високите данни за насилие или защото 2/3 от тези билети струват над 100 долара и много африканци не могат да си ги позволят. Но големият въпрос дали Южна Африка може да бъде домакин на голямо спортно събитие, вече има отговор. Всичко изглежда готово. Но какво ще стане след това? Правителството обещава, че за тези, които строят стадионите и пътищата, ще има работа и след Мондиала. Дали усмихнатият дух на африканското единство няма да бъде изгубен до следващото голямо международно събитие? Отговорите може да не са толкова ясни, колкото е победителят в Мондиала, но аз ще ви пратя повече новини на тази тема, когато игрите започнат.

Шеба Шабийн, Йоханесбург, Май 2010.

http://www.royalafricansociety.org/index.php?option=com_content&task=view&id=627

Въпроси за обсъждане

1. Дали този материал подкрепя или подронва идеята за африканско единство и по какъв начин?
2. Какво научаваме от статията за спорта като средство за развитие?
3. Каква роля играят медиите при представянето на развиващите се страни?

Ресурси онлайн:

The Royal African Society – www.royalafricansociety.org

Southern Africa Regional Poverty Network (SARPN) – www.sarpn.org.za

South African Tourism – www.southafrica.net/sat/content/en/za/home

The African Media Development Initiative (AMDI) – http://www.bbc.co.uk/worldservice/trust/specials/1552_trust_amdi/page9.shtml

The FIFA World Cup – www.fifa.com/worldcup

II. ФУТБОЛЪТ Е ГОЛЯМ БИЗНЕС

Световната купа породила много спорове, когато станало известно, че местните търговци на дребно не се допускат да продават стоки близо до стадионите.

Прочети материала и използвай въпросите в края, за да проведеш обсъждане.

Търговци протестират срещу изключването им от Световната купа

Лаура Гомез Гонзалес / 12 Май 2010

13 май, Йоханесбург. Като се изправят пред това, което те окачествяват като икономическо изключване от наближаващото Световно първенство, амбулантните търговци организираха протестен марш пред квартирата на Южноафриканската футболна федерация с надеждата да им бъде осигурено място на игрите и да им бъде осигурен поминък. Организиран от южноафриканския форум на амбулантните търговци, който е консорциум от 33 организации, маршът представи списък с искания на председателя на организационния комитет Дани Джордан. Исканията са да се спре отстраняването на амбулантни търговци от обектите, да се осигури заетост за тях от организации, които са партньори на ФИФА като Макдоналдс и Кока кола, както и да бъдат определени места за продаване за амбулантните търговци както до стадионите, така и там където феновете паркират.

Според Цеклия Дюб, която е амбулантен търговец, работещ във футболното градче и вицепрезидент на търговската асоциация там, търговците са получили съобщение от 28 февруари да напуснат собствеността на стадиона. Те отказват и продължават да работят за строителите, които довършват главния стадион на игрите.

Друг търговец от футболния град София Тлагале казва, че обещанията да бъдат интегрирани търговците в рамките на Световното първенство не са материализирани, и контракти за кетъринг са дадени на компании извън областта. „Ние опитахме да се регистрираме като компания в Претория, но не бяхме допуснати,“ – казва Тлагале.

Търговци от Кейптаун и Дърбан също се оплакват, че огромната неформална южноафриканска икономика е маргинализирана от официалните власти на Световното първенство. Според тях суровите правила са изработени от ФИФА, но се налагат от местните градски власти.

Форумът на търговците изпраща меморандум до ФИФА, на който тя трябва да отговори в седемдневен срок.

Като нанасяш удар на жената, нанасяш удар и по семейството

„Междувременно поминъкът на много търговци е в неопределено положение, а мнозинството от тях са жени,“ – казва Дюб. Според международната организация на труда около 70% от африканските амбулантни търговци са жени. Неформалната икономика, захранвана от тези жени, дава около 7% от brutния продукт на страната според изследователския комитет на обществените науки.

„Човек чувства как взимат работата му!“ – казва Дюб, която е вдовица с четири деца и която също се грижи за децата и родителите на сестра си. „За мен това е единственият начин да има хляб на масата“. За Дюб, която работи като амбулантен търговец, неформалният сектор дава икономически възможности за нея и за семейството ѝ, каквито формалната икономика не предоставя, в това число по-високо заплащане и независимост. Ден или месец без работа по време на световното първенство е сериозен удар.

Сам Тарака, който е член на изпълнителния комитет на форума, казва, че Дюб представлява много жени и асоциации в организацията. „При безработица от 25%, според последните статистически данни за Южна Африка, жени като Дюб продължават да издържат семействата си и да свързват двата края с помощи за възрастните и за децата“ – казва Тарака. Увеличаването на

цените само подронва усилията на тези жени и ги прави по-уязвими.

Представители на организационния комитет на игрите отказват да коментират случая, а Сибонгли Мазибуко, който е изпълнителен директор за игрите от страна на Йоханесбург, не бе открит за коментар.

*Лора Лопуз Гонзалес е журналист
на свободна практика в Южна Африка
[http://www.genderlinks.org.za/article/traders-
protest-exclusion-from-world-cup-2010-05-12](http://www.genderlinks.org.za/article/traders-protest-exclusion-from-world-cup-2010-05-12)*

Въпроси за обсъждане:

1. Каква е ролята на неформалния сектор в икономическото развитие?
2. Дали големите спортни събития помагат или пречат на местното икономическо развитие?
3. Какви са уроците от този случай за домакините на следващото световно първенство от Бразилия през 2014?

Ресурси онлайн:

World Class Cities for All Campaign – [www.streetnet.org.za/
?p=706](http://www.streetnet.org.za/?p=706)

Eastern Cape Street Vendors Association – [http://
www.inclusivecities.org/Street_Vendors_urban_story.html](http://www.inclusivecities.org/Street_Vendors_urban_story.html)

South African LED network – www.led.co.za

Women in Informal Employment – www.wiego.org

Inclusive Cities – [http://www.inclusivecities.org/
feature_article.html](http://www.inclusivecities.org/feature_article.html)

III. СПОРТЪТ, ЗАПАЗЕН ЗА МЪЖЕ?

Футболът е голям бизнес. На върха може да има богати хора, но винаги има риск от експлоатация. В тази извадка от статия, публикувана в Обзървър (10 юни 2010), журналистът Дан Макдугъл се опитва да покаже как момчетата от Брега на слоновата кост мечтаят за футболна слава.

Прочети материала и използвай въпросите в края, за да проведеш обсъждане.

Във футболните фабрики, които захранват красивата игра

На мръсно игрище в периферията на местния футболен клуб Аджаме младежи със сини фланелки жонглират с топката в убийствената горещина. Игрището, което от една страна е оградено от шосе, а от другата – от местното сметище, е покрито с консервени кутии и счупени стъкла, а вратите са ръждясали и с кърпени мрежи. На малкото парче земя около 40 момчета, някои от тях на 9 години, тренират.

Жонглиращият с глава с евтина изкуствена топка Дохо Лу Оливер се откроява. „Наричаме го Шакала на името на магьосник от бразилски филм“ – казва треньорът Тусан. Френският Лил иска да го вземе. Неговият договор е притежаван от ливанец, но тук го тренираме за сметка на един бизнесмен. Ако го продадем, всички ще спечелим по нещо.

У дома значението на Дохо за семейството е очевидно. В две стаи са наблъскани девет човека, включително и сестра му с бебето си. Миризмата на евтина мазнина и на супа от рибени глави е навсякъде. За живеещите в това гето появата на хора от Запад е посрещната с ругатни и с жестове, имитиращи прерязване на гърло.

Майката на Дохо Гасо Йоя показва един от пластмасовите му трофеи и го гали по главата. „За нас той възбужда всички наши мечти. Казаха ми, че е достатъчно добър да играе на Запад. Той е само на 14, но може да тръгне веднага. Той е бъдещето на семейството. Ние вярваме, че треньорът и агентът му ще уговорят най-добрата цена. Те ни казаха, че могат да го продадат на клуб от Мароко за 20000 долара, но ние го пазим за европейски отбор. Той не може да замине, тъй като е дете, и няма да е лесно да тръгне оттук. Местен бизнесмен ни предложи да го заведе с параклод до Европа в замяна за част от трансферната цена. Майката дава за пример сина на съседите Траоре Абдул Разак, който е подписал с норвежкия Розенберг и получава 8000 долара месечно.

Миналата година президентът на ФИФА Сеп Блатер обвини европейските клубове в осъдително поведение, тъй като те се ангажират в „икономическо и социално ограбване“, когато претърсват развиващите се страни, за да открият таланти. „Аз считам, че ако не осъдително, това е нездравотношение. Богатите клубове пращат своите скаути „на пазар“ в Азия, Африка и Южна Америка за най-обещаващите играчи. Водещите клубове на Европа се държат като неоколонисти във все по-голяма степен, които не дават и цент за историческото наследство и културата, но се ангажират в икономическо и социално ограбване“.

<http://www.guardian.co.uk/world/2007/jun/10/football.theobserver>

Въпроси за обсъждане:

1. Какво казва тази статия за глобализацията във футбола?
2. Какво може да се направи, за да се предотврати експлоатацията на млади момчета?
3. Съгласни ли сте със Сеп Блатер, когато той казва, „че европейските водещи клубове се държат като неоколонисти“?

Ресурси онлайн:

Africa United – www.africa-united.co.uk

Inquiry into the 'slave trade' of African footballers – www.independent.co.uk/news/world/europe/inquiry-into-slave-trade-in-african-footballers-622877.html

Film exposes trafficking of young African footballers – <http://www.english.rfi.fr/africa/20100919-documentary-exposes-exploitation-young-africans-football-dreams>

Football for Development – www.footballfordevelopment.net/documents/download/15

IV. СПОРТЪТ В ОБУЧЕНИЕТО НА МЛАДИ ХОРА ЗА ХИВ/СПИН

Спортът често се счита за запазен за мъже, особено на елитните равнища в главните отборни спортове като футбол, ръгби и крикет. Съществуват обаче ред проекти, които подкрепят джендър справедливостта в спорта. Кенийският проект „Да премахнем Goalposts“ е един от тях.

Прочети материала и използвай въпросите в края, за да проведеш обсъждане.

След училище момичетата имат своя отбор

От cvandam – 26 септември 2010

Повечето от участниците в проекта са момичета, посещаващи училище. През последните месеци членовете на нашите екипи по места засилват своята активност да привличат момичета и млади жени, които са извън училище. Подборът е много успешен. Повече от 100 ученички участваха в турнира по футбол. Първите мачове бяха организирани по групи. На 24 септември ще се състои финалът в Килифи. Участниците се забавляваха по време на срещите и се срещаха с момичета и жени от други групи. Треньори провеждаха занятия по здравно образование и и по икономическо овластяване. Програмата за икономическо овластяване дава информация за възможности за развитие на малък бизнес и за обучение по професионално образование в градовете. В края на деня бяха избрани двадесетте най-добри играчи. Те ще продължат като съчетават футбол и програма за икономическо овластяване по време на занятията, които ще бъдат веднъж седмично.

(www.mtgk.org/blog/football-social-change)

Въпроси за обсъждане:

1. Смятате ли, че твърде често спортът е последно убежище за мизогенията и хомофобията?
2. Каква е ползата от спорта за момичетата и за младите жени?
3. Защо женският спорт често се определя като бедният роднина на мъжкия спорт? Какво трябва да се направи, за да се отговори на този възглед?

Ресурси онлайн:

Moving the Goalposts – www.mtgk.org

Sport and gender – www.sportanddev.org/learnmore/sport_and_gender

Advancing Women in Leadership – www.advancingwomen.com/awl/winter2001/everhart_pemberton.html

WomenSport International – www.sportsbiz.bz/womensportinternational/index.htm

The Next Step – Gender Toolkit
www.toolkitsportdevelopment.org/html/topic_25EED16C-B927-44E7-A8B5-D1C097C6C548_26431B7D-5B75-4D9C-B3C7-BCA62CD52AEC_1.htm

V. ОЛИМПИЙСКИТЕ ИГРИ КАТО ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА НАЙ-ВИСОКИ ИДЕАЛИ

Във все по-голяма степен спортът се използва в обучението на млади хора за ХИВ/СПИН. Идеята е, че спортът предоставя добра среда за учене за вируса, за това как човек да се подложи на тест, за лечението и за програмите за подкрепа. Текстът представя проект чиято цел е младите хора да се подложат на изследване.

Прочети материала и използвай въпросите в края, за да проведеш обсъждане.

Преживяването „Изследвай своя отбор“

През март 2009г. световният шампион по стрийт футбол Майк Гедс посещава члена на световната мрежа по стрийт футбол Kick4Life в Лесото и взима участие в събитието, наречено „Изследвай своя отбор“. Като осъществява интервюта и провежда различни дейности, той се среща с група млади тренъори по футбол, които използват своя опит, за да помогнат на другите да се борят със стигмата на ХИВ/СПИН. Ето тяхната история.

Лерато взима микрофона под аплодисментите на стотици деца, насядали на игрището в Масери, столицата на Лесото. Тя поглежда от време на време на нейните бележки, когато се представя – откъде е и какво значи да си серопозитивен.

В края на деня седем от децата, наблюдаващи я в тази слънчева сутрин, откриват че те са серопозитивни като нея и са инфектирани с вируса на ХИВ. Те също така разбират, че това не означава край на живота, а също и къде могат да получат съвет и помощ, както и най-важното – как да не инфектират други.

Лерато е открила състоянието си преди три години. За много млади хора в Лесото тази вест е унищожаваша, което е повод да се предадат или да я отричат изцяло. Лерато избира друг път.

Като работи с мрежата за стрийт футбол Kick4Life, тя пътува до училища и общности из Лесото и провежда разговори с децата защо е важно да се подложат на тест и да узнаят своя статус. Лерато е 17 годишна. „Най-добре е децата да узнаят този вид неща от някого, който е преминал през всичко това. Понякога хората им казват нещо, защото така са им казали да говорят, но аз им казвам как е наистина, защото аз живея този живот.“

Смелостта да се изправиш пред ХИВ/СПИН

Лесото е малка планинска страна вътре в Южна Африка, която е с една от най-високите степени на заразяване с вируса ХИВ – около 23% от населението са инфектирани. За много хора тук и в Африка мисълта, че си носител на вируса ХИВ е равнозначна на произнасяне на смъртна присъда. Много избират просто да не узнаят за това и продължават да инфектират другите. Стигмата, която обвива изследването за вируса, и хората, които се отнасят отрицателно към изследването на своя статус, са голяма заплаха за тази страна, каквато заплаха е и самата болест.

Лерато е смела. „Бях малко изплашена, когато се подложих на изследване, но когато разбрах истината, си казах, че няма да позволя тя да ме промени. Фактически започнах да използвам болестта си като преимущество.

„Сега с Kick4Life аз правя толкова много неща. Аз се срещам с групи младежи, говоря в училища, а също се срещам и с високоставени хора.“

Изследвай своя отбор

Дейностите на Kick4Life's, свързани с проекта „Изследвай своя тим“, спонсориран от Водоканал, събират заедно стотици деца, за да вземат участие във футболен турнир. Тестването за ХИВ и палатките, където се предлага консултиране, са разположени до игрищата, където се провежда турнирът и през деня всеки отбор и неговите привърженици се подканят да преминат през изследване. На разположение са експерти– съветници, които разговарят с децата преди и след простия петминутен тест. „Новото в тези дейности е, че изследването и консултирането са част от футболната програма за деня“ казва ръководителят на програмата.

„Футбол за надежда“ Паола Пикок-Фридрих, която е разработила идеята, докато е в Лесото, за да осъществява инициативата на фондацията на Клинтон за ХИВ/СПИН.

„Ако някой открие, че е серопозитивен, той знае, че има решение, тъй като тук са местните педиатрични СПИН клиники. Анти-ретровирусни лекарства са безплатни в Лесото и е важно всеки серопозитивен да разбере какви са следващите стъпки.“

Да пребориш стигмата

Между срещите по футбол трениорите от Kick4Life чрез серия от игри и дейности учат децата за ХИВ/СПИН, за това как болестта се разпространява и как може да се избягва. „Съпровождащи събития като това помагат да се преодолее отрицателният натиск на връстниците срещу подлагане на изследване.“ – казва Пит Флеминг, който основава Kick4Life през 2005. „Стигмата, свързана с болестта е огромна. Едно 14 годишно момче е много малко вероятно да отиде до клиника, за да бъде изследвано. Ние искаме с дейности като тази, да създадем различна атмосфера, да има положителен натиск от страна на връстниците, за да могат младите хора да се подкрепят взаимно, за да преминат изследване. 85% от децата, изследвани днес, се изследват за пръв път. Ние искаме изследването да им стане навик и да са наясно със своя статус.“

Досега над 6000 деца от Лесото са преминали през изследвания за ХИВ, като тези с положителни резултати получават непосредствено помощ и лечение в тяхната местна клиника. (http://www.streetfootballworld.org/knowledge_centre/the-test-your-team-experience-1)

Въпроси за обсъждане:

1. Какво е стигма и дискриминация и защо те засягат хората, носители на ХИВ вирус?
2. По какви начини спортът може да бъде използван като среда и средство за учене за ХИВ/СПИН?
3. Смяташ ли, че е от полза като световноизвестни футболисти като Раян Гигс и Дидие Дрогба говорят за ХИВ/СПИН?

Ресурси онлайн:

HIVsport – www.hivsport.org

Grassroots Soccer – www.grassrootsoccer.org

Tackle Africa – www.tackleafrica.org

Africaid's Whizzkids Utd – www.whizzkidsunited.org

RED – http://inside.nike.com/blogs/nikesoccer/tags/lace_up_save_lives

VI. ИСТИНАТА „СИЛА ЗА ДОБРО“

Често Олимпийските игри за представяни като осъществяване на най-високи идеали. През 2008г. Олимпиадата се проведе в Пекин и в този текст се задава въпросът дали Игрите подобряват ситуацията с правата на човека в Китай.

Прочети материала и използвай въпросите в края, за да проведеш обсъждане.

Истината „Сила за добро“

22 Август, 2008

Директорът на Кампанията Олимпик Уоч Питър Кутилек оценява влиянието на Олимпийските игри в Пекин върху правата на човека в международен план.

Когато през 2001г. Международният олимпийски комитет реши Олимпиадата през 2008г. да бъде проведена в Пекин, това решение бе съпроводено от публични изявления на китайски ръководители, че организирането на олимпийските игри ще помогне за развитието на правата на човека в Китай. МОК и неговите спонсори твърдяха постоянно, че вярват, че Олимпиадата ще бъде „сила за добро“ в Китай и че е важно Олимпиадата да бъде проведена там, където живее една пета от населението на света. Много други също повярваха в идеята, че този международен фокус върху Китай ще доведе до промени.

Положителните промени обаче са козметични, като може би единственото изключение е започналото преразглеждане на смъртни присъди от китайския върховен съд. Истинското значение на тази промяна може да бъде разбрано само, когато Китай

декласифицира информацията за броя на смъртните присъди в страната. Последните събития – атаките срещу дисидентите, недопускането на медии в Тибет и най-сетне – неизпълненото желание за нецензуриран интернет за журналисти – потвърждават алтернативното обяснение: хората извън страната наивно смятат, че китайското правителство ще промени политиката си поради страха да изгуби одобрение в чужбина.

Действителната цел на игрите, както се разбира от китайските власти, е да спомогнат да се усили режимът на Китайската комунистическа партия в страната. Олимпиадата ще бъде за мнозина повод за национална гордост, чувство, което е направлявано в голяма степен от властите. Правителството полага много усилия за гладкото протичане на игрите и за подготовката на китайските спортисти. Това е приоритет и всички други искания като тези на китайските защитници на правата на човека, са отхвърляни от властите под претекста на успешно протичане на Олимпиадата. Олимпийският успех следва да засили легитимността на правителството, да добави допълнително оправдание за идеологията за хармоничното общество и да фокусира вниманието на китайците върху проблеми, които не се ключови за страната, както проблемите на корупцията, околната среда, неравномерното развитие.

Това очевидно са проблеми, с които трябва да се справят и други страни. Фактически тези проблеми са актуални не само за развиващите се страни, но и за страните от развития Север. Правителствата, които зачитат правата на човека и демократичните принципи имат по-добри (макар и несъвършени) канали за политика, основана на потребностите и на интересите на обществото – канали като свободните медии и избирателния процес. Затворена система, както китайската, рано или късно среща трудности с канализирането на общественото недоволство. Десетки хиляди стачки, протести се организират в Китай всяка година и властите често ги потискат брутално. Неотдавнашните опити за ПР на премиера Вен да отговори на снежните бури през февруари и още повече след трагичното земетресение в Сечуан, показва, че китайското правителство осъзнава социалното недоволство и се опитва да даде отговор. Остава да се види дали е способно да формулира политика в това направление без да отваря наистина системата.

Това ни води и до въпроса какво е влиянието на Олимпиадата върху правата на човека в международен план. Може да се счита, че в краткосрочен и средносрочен план влиянието ще бъде отрицателно. Ако Олимпиадата засили Китайската комунистическа партия, както изглежда да стане, китайското правителство ще бъде поощрено да продължи политиката си на смесване на проблемите за икономически растеж с тези за правата на човека. В същото време Олимпиадата ще позволи да не бъдат повдигнати проблемите, пред които е изправена страната, и да се игнорира загрижеността за правата на човека вътре в Китай и в чужбина. Западните корпорации и политически лидери през известен период от време ще имат по-малко стимули да обръщат внимание на правата на човека, когато се срещат с китайските ръководители.

В дългосрочен плана структурните проблеми ще изискват китайската система да се адаптира и да стане по-отворена, по-отговаряща на исканията, по-демократична и зачитаща в по-голяма степен правата на човека.

Тъй като ще има и други събития, които китайските власти ще искат „да продадат“ на населението като нов национален проект, (китайската космическа програма и Експо 2010 в Шанхай) е трудно да си представим, че ще имат такъв мобилизиращ ефект като Олимпиадата. Китайските хора ще искат повече права и по-отзивчив модел на управление с времето, така както те правят това през няколко десетилетия. Това означава също така, че сегашният китайски модел трудно ще се превърне в алтернатива за страните, зачитащи правата на човека и демократичните принципи на управление в дългосрочен план. Затова като задължение на държавните служители от други страни остава да не позволяват проблемите на правата на човека и дългосрочната стабилност на Китай да бъдат изпускани по време на разговорите им с китайските официални лица.

(http://www.publicservice.co.uk/article.asp?publication=International%20Development&id=349&content_name=Spotlight%20-%20Human%20Rights%20and%20the%20Olympics&article=10238)

Въпроси за обсъждане:

1. Какво е трайното влияние върху световното обществено мнение на Олимпиадата в Китай? Дали е положително или отрицателно от гледна точка на правата на човека?
2. Подкрепят ли олимпийските игри международната хармония и сътрудничество или усилват националистични чувства?
3. Как Олимпиадата може наистина да се превърне в „сила за добро“ за света?

Ресурси онлайн:

The official Olympic website – www.olympic.org

HIVsport – <http://www.hivsport.org/2012-olympics.php>

London Olympics – <http://www.london2012.com/press/media-releases/2010/02/london-2012-programme-international-inspiration-set-to-l.php>

The problem of Olympic nationalism – <http://www.lewrockwell.com/orig6/nicholas7.html>

Amnesty International (China) – <http://www.amnesty.org.uk/content.asp?CategoryID=10498>

VII. СПОРТНИ ПРОДУКТИ И ПОНОСИМА РАБОТА

Глобалният пазар на спортни продукти като дрехи и треньори е огромен и възлиза на милиарди евро. С магазини като Примарк, където се продават модни спортни стоки на шокиращо ниски цени, действително възниква проблемът за работните условия във фабриките, където тези продукти са произведени.

Прочети материала и използвай въпросите накрая, за да проведеш обсъждане.

Промишлеността за производство на облекла – глобална промишленост

Международната търговия с тъкани и облекла датира от стотици години. Днес индустрията за облекла е високо глобализирана и се обслужва от вериги за снабдяване, свързващи страни, работници и потребители от цял свят.

Потребителите по света дават 1000 милиарда долари годишно за покупка на дрехи, като една трета от продажбите са в Европейския съюз, една трета в Северна Америка и една четвърт в Азия. Пазарът на дрехи е доминиран от малък брой компании. Тези компании се занимават главно с търговия на едро, която е печелившата страна на промишлеността за облекла, докато производството се дава на субконтрактори по цял свят.

Повечето от дрехите днес се произвеждат в така наречения глобален Юг, в страните от Африка, Азия и Централна Америка, където износът се поощрява, а надниците са ниски. Сделките често се сключват чрез сложна мрежа от агенти, субконтрактори и производители. Тази страна на промишлеността е толкова фрагментирана, че продаващите крайния продукт често не знаят къде точно и при какви условия е произведен.

Мнозинството от работната сила в този сектор са жени между 16 и 24 години. В много случаи младите момичета от селата мигрират към градовете, за да намерят работа във фабриките за дрехи и да спечелят пари за техните семейства. В други случаи работничките са майки с деца.

Жените са мнозинство, защото дискриминацията означава, че на тях се плаща по-малко. Често те са социално стигматизирани и не са завършили училище. Затова се смята, че е по-малко вероятно те да се организират и да се обявяват против трудностите, с които се сблъскват на работното място и извън него.

Жените работнички по-често са подложени на тормоз отколкото мъжете. Този тормоз може да бъде вербален, физически или сексуален. Работничките може да бъдат заплашвани с уволнение, ако протестират и се опитват да се организират, за да подобрят работните си условия. Те работят често и извънредно, което означава, че няма безопасен транспорт до домовете им. Затова те са подложени често на сексуално и физическо насилие през нощта.

Синдикални права

Основни принципи, утвърждаващи достойнството на човек, са свободата на сдружаване и правото на колективно договаряне. Те гарантират възможността работниците да се обединяват и да действат заедно, за да защитават не само своите икономически интереси, но и гражданските си свободи като право на живот, сигурност, интегритет и лична и колективна свобода. Те гарантират защита срещу дискриминацията, тормоза, намесата в личния живот. Като неотменима част от демокрацията те са също ключът за упражняване на други трудови права, записани в конвенциите на Международната организация на труда.

Повечето работници не знаят своите права и собствениците и управителите не им позволяват да образуват синдикати във фабриките. Съществуващият климат на страх е причина рядко някой да се осмелява да формира синдикална организация. Абдул, работник във фабрика в Бангладеш, която произвежда дрехи за европейски търговци на едро, казва: „Ако някой се опита да формира синдикат, бива уволняван. Ние и не смеем да го направим, за да не изгубим работата си.“

Надници за живот

Надницата за живот означава заплащане и ползи за стандартна работна седмица от максимум 48 часа, която отговоря на минималното за страната или за дадената индустрия заплащане и винаги са достатъчни да задоволят основните потребности на работниците и на техните семейства (включително тези за жилище, храна, медицинско обслужване и образование), както и остава малка сума пари на разположение.

В китайска фабрика, произвеждаща чанти с олимпийското лого, изследователи от кампанията „2008 г. Да играем честно!“ откриват, че работниците получават само една трета от законния минимум, въпреки че работят 350 часа месечно. „Нашите ставки са изчислени на произведена бройка“ обяснява работник, „така че за нас е много трудно да спечелим повече от 1000 юана на месец. Много работници остават за допълнителни десет минути, за да произведат още няколко бройки. Няма заплащане за извънредно време. Цената на парче през извънредното време е както при нормалното. Компанията казва, че ние получаваме по 0,7 юана на час за извънредно време, но в действителност тези пари отиват за храна, която ни се дава през извънредното време.“

Продължителност на работния ден

Типичен работен ден в китайската фабрика „Лекит“ продължава 12 часа, от които 4 часа са задължително извънредно време. Работниците работят извънредно от понеделник до събота и понякога също така в неделя. Факт е, че повечето работници в Лекит са свободни само нощта срещу неделя, а работещите в производството рядко получават отпуска, дори и когато я поискат. През януари 2007 г. извънредното време в Лекит е 160 часа – близо 4,5 пъти повече от разрешения максимум от 36 часа на месец. Това означава, че извън редовното работно време от 168 часа (8 часа на ден x 22 работни дни) месечно, работниците работят още 160 часа или 40 часа извънредно на седмица. „Аз съм зад машината всеки ден (от 7:30 до 11 вечер). Тялото ми изтръпва, а кракът ми боли. Аз не мога да ходя без да чувствам болката в крака си.“ – казва работник от фабриката в Лекит.

Условия на труд

През февруари и март 2006 г. ред фабрики в Бангладеш банкрутират, а пожари оставят близо 100 жертви и много повече ранени. Интервюираните работници твърдят, че евакуационните изходи често са затворени.

В Мавриций, друга страна, която промишлеността оценява като „ниско рискова за експлоатация“ Сънди Таймз донася за работата на мигрантите работници във фабриките. „Когато вечер лягам леглото, лежа и плача“ – казва една от интервюираните жени. Ние сме в спални 6–9 метра за близо 40–50 работници. Няма въобще място да се помръдне човек. За 985 работници във фабриката има само 10 тоалетни и от тях 3 никога не работят. По-често няма вода в тоалетните. Храната е толкова лоша, че не може да я ядем.“

(www.fashioncheck.net)

Въпроси за обсъждане:

1. Какво правят потребителите, за да са сигурни, че спортните стоки, които купуват са произведени в прилични условия?
2. Какви са аргументите за и против бойкотирането на стоките, произведени от глобалните марки?
3. Каква е ролята на синдикатите за осигуряване на прилична работа в глобализирания свят?

Онлайн ресурси:

ITUC Play Fair campaign – www.ituc-csi.org/+-play-fair-+.html
ILO Decent Work – http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/documents/publication/dwcms_080598.pdf
Stop Child Labour – www.stopchildlabour.net
Learning about Global Issues through sport – <http://gilanorthern.wordpress.com/>